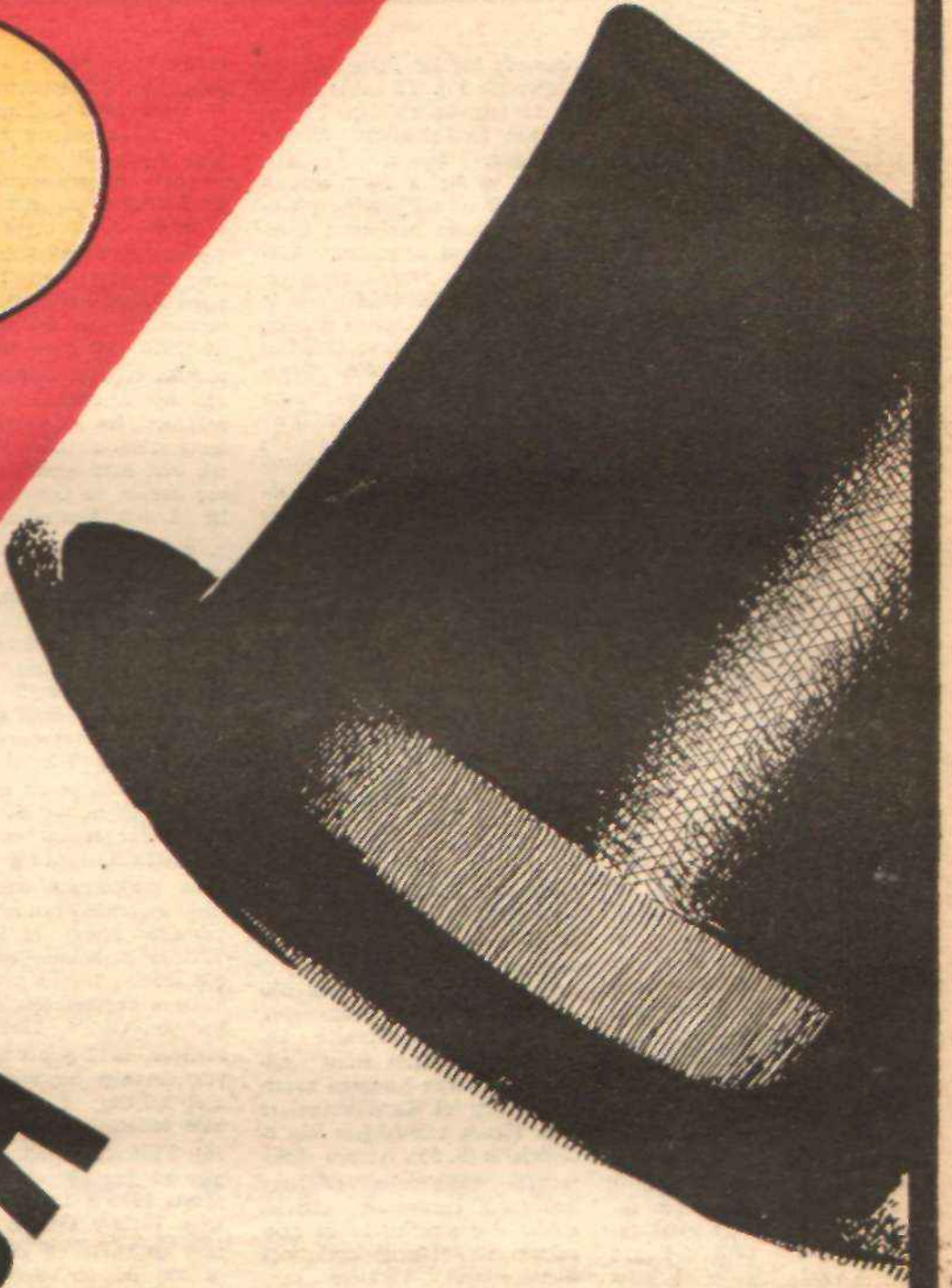

YÖN

HAFTALIK GAZETE

GANKAYADA BOŞLUK

OKUYUCU'DAN YÖNE

Venizelos diyor ki

Girit'in elden gidişi ile Kıbrıs arasındaki benzerlik tüyleri diken diken edecek kadar ayındır. Bütün devletler yarım asır evvel oyadıkları oyunu, noktasi noktasına aynı sadakatla oynamışlardır. Bu incelemeyi de gerçek memleket evlatlarını ithal ederken kime, niye ve nasıl âlet olduklarını görmevenlere ithal ederim :

Kitabın adı : VENIZELOS.
Yazarı : Herbert Adams Gibbons Ph. D., Litt. D.

Basıldığı yer : Boston and New York Houghton Mifflin Co. 1920.

Venizelos 1864'te Girit'te doğdu (S. 1). E. büyük ideali İstanbul, İzmir ve Selânik'i hürriyetlerine kavuşturmakta (S. 8). Ona göre Helenizm, Helen'in bulunduğu her verdi (S. 10). An-nem Türk bayrağı altında doğ-duğu için ben Osmanlıyım ve bu sebepten ihtilâlcimim. En büyük gayem Girit'i Yunanistan ile birleştirmektir (S. 38). 1897 Ocak ayında Yunanlılar Girit'te ayaklandılar. 10 Şubat'ta Prens George torpido botları yolladı. 13 Şubat'ta bin Yunan askeri adaya çıktı. Bunlar Yunan Kralı adına adayı işgal ettiklerini söylediler. Büyük devletler Türk - Yunan harbini önlemek için araya girdiler. Fransa ve İngiltere adaya çıktı (S. 24). Venize-lo bunlara, ki kötünden bizi seçmek daha iyidir diyor. Buna ce-vaben İngiliz general Allah kah-retsin, dilenci haklı diyor (S. 27). Avrupalılara göre Yunanlı-ların Türklere karşı bugün sa-vışmaları deliliktir ve maskara-lıktır (S. 29). Türk - Yunan harbi oluyordu. Tamamiyle mas-karaca bir şeydi. Yunanlılar ne-ticeyi peşinen biliyorlardı. Bütün ümitleri büyük devletlerin yardı-mı idi (S. 32). 4 Aralık 1897 de büyük devletlerin araya gir-mesiyle İstanbul'da bir anlaşma yapılıyor. Buna göre adanın du-

rumunda hiç bir değişiklik ol-muyor (S. 33). Türklerin İngi-lizlere tecavüz ettikleri bahane ediliyor. Derhal bütün Avrupa birleşiyor. Rusya, İngiltere, Fransa ve İtalya Türk ordusu-nun Girit'ten çekilmesini istiyor-lar. Müslüman haklarının koru-nacağını vaad ediyorlar. Ada-nın başına da Prens George ge-tiriliyor (S. 36). 1901 yılında ortaya bir Girit Devleti çıkıyor. Bayrağı, pasaportu ve gümrüğü olan bir devlet (S. 40). Prens George Avrupada bir geziye çı-kıyor, bütün devletlerden Girit - Yunan birliğine yardım için söz alıyor (S. 41). 20 Nisan 1905'te adada yapılan bir plebisit so-nunda Girit'in Yunanistan ile birleştiği ilân ediliyor. İngiltere, gerek ekonomik, gerek idari her türlü yardımı vaad ediyor (S. 45). Venizelos, Yunan Kralına, Girit halkının arzularını nazarı itibare alan büyük kuvvetler yar-dımıyla Girit'in bütün zenginli-ğini malestelerine takdim edivo-ruz v.s. diyor (S. 50). Abdülha-midin büyük devletlere karşı va-pacağı hiç bir şey yoktu. Sadece prestijini kurtarmak için Suda korfezinde ukulu bir Türk bay-rağı Türkleri sembolize ediyor-du. Bir de Müslümanlara eşit muamele yapılacağına dair söz vermişlerdi (S. 51). 25 Temmuz 1908'de Genç Türkler bütün dünyayı dehşete salan kansız bir ihtilâl yaptılar ve Anayasa ilân edildi. Genç Türklerin programı, büyük devletlerin Türkiye üs-tündeki tedbirlerini altüst edi-yordu ve Berlin Kongresi karar-larına karşı idi. Kapitülasyonlara artık lüzum kalmadığını ilân e-di-yorlardı (S. 55). Avrupa diplo-matları kapitülasyonların zor kullanılarak korunması kararını aldılar. Ne şimdiki, ne de gele-cekteki menfaatlerini kaybetmek istemiyorlardı. Türklere karşı fedakârlık yapılacaksa bunu Doğu'daki ırklar lehine yapacak-lardı. (S. 56). Osmanlı devletin-deki krizleri hesaba katarak, 5 Ekim 1908'de Prens Ferdinand Bulgaristanın hürriyetini ilân et-ti. 7 Ekim 1908'de İmparator

Franz Jozef Bosna - Hersek'i Avusturya - Macaristan'a kattı. 12 Ekim 1908'de Girit Meclisi, Girit Yunanistan ile mutlak şe-kilde birleşti (S. 57). Türki-ye bütün bunları, sevinçle idi. Zi-ra dört büyük devlet karışınday-dı (S. 58). Şimdi İngiltere, ahlâk mecburiyeti olarak Kıbrıs'ı Türk lere geri vermiyordu. Fakat Er-men, hâdiselerini bahane ederek vermedi. Bu ara a. büyük dev-let (1908 - 14) gayet çirkin bir politika tatbikiye başladılar (S. 58). Büyük devletlerin Girit'ten çekilmesi bir Müslüman katliâ-mına sebep olacaktı. Bunu bile-rek dört harp gemisi sizi bekli-yor dediler ve Girit'ten çekildi-ler (S. 60). Venizelos. Müslü-man liderleri Yunanistana bağlı-luk yeminine zorluyor. Yemin e-dilmeyince bir kararname ile Türkler Meclisten atılıyor (S. 17). Türk parlamentosunda Mahmut Şevket Paşa Yunanis-tanı tehdit ediyor (S. 71). Yu-nanistanın 1897'deki gibi gene Türklerle savaşacak kuvveti yok (S. 79). 18 Eylül 1910'da Venizelos Pire'ye bir masal kah-ramanı gibi çıkıyor. Bir konuşma yapıp Yunanistanı mânen ve maddeten kalkındırıp onu Do-ğuda medeniyetin öncüsü yap-mak isteyenler. benimle işbirliği yapınız, diyor ve 18 Ekim 1910'da Başbakan oluyor (S. 83). Türk - İtalyan harbi Yu-na-nistanın yeniden sınıtlarını ka-bartıyor. Girit'te Türk katliâmı başlıyor. 1912 Şubat ayında bü-yük devletler bir nota yollayıp eğer katliâm durmazsa müda-hale edileceğini bildiriyorlar (S. 96). Yüzlerce gönüllü Rum, Sa-mos adasına çıkıyor (S. 98). 30 Mayıs 1913'te Londra anlaşma-sıyla Türkiye Girit'in Yunanis-tana ait olduğunu kabul ediyor (S. 99). Bu, bir adamın görüşü, zekâsı haysiyeti ve cesareti ile 26 senedir fırsatları iyi kullana-masının eseri idi (S. 99). Birinci Dünya Savaşı'nda İngiliz Harici-yesi en büyük mirasçı olarak kendilerine düşecek hisseyi Yu-nanlılara hatırlatıyor (S. 195). Venizelos harbi Türkler kazanır-sa Türkiye'de yaşayan 200 bin Rumun garantisini ne olacağı-nı soruyor (S. 214). Yunanis-tan Ege'deki bütün ada arını Lon-dra ve Atina anlaşmalarına gö-re kendisine ait olduğunu iddia ediyor (S. 217). W. Churchill Türk mukavemeti düştüğü za-man İstanbul muzaferi giriş-i-mizi Yunanlılarla paylaşip pay-lanmayacağımızı nenciliz bilmiyo-ruz diyor. Zira Yunanistan Rus-yadan korkusu yüzünden lüzum-suz gecikmelere sebep oluyor, diyor (S. 229). İngiliz Avam Kamarası Yunanistan harbe gir-diği takdirde Kıbrıs Yunanista-na vermeyi teklif ediyor (14 Ekim), (S. 260). League of Na-tion'da Venizelos, Wilson'un he-men arkasında yer alıyordu. Ve Wilson, 1870'den beri ihmal e-dilen Yunan sesini dünyaya du-yurmaya karar vermişti (S. 332). Yunanistan İngilteresiz olamaz-dı. Girit, Kıbrıs, diğer Yunan adaları ve Anadolu'dan bekleni-len bölge ve Helenizm'in İstan-bula dönüşü, bütün bu rüva-ların gerçek olması için İngilte-re esas faktördü (S. 334). 1908 den beri Kıbrıs da Yunanistan ile birleşmeye çalışmaktadır (S. 343). Venizelos diyor ki: Nas-

BASINDAN

Yeni Tanın

ACINACAK ADAM

Aziz Nesin

Gerçekten acınacak, çok acınacak bir adam oldu. Fes giyen zamanlarda, öğrenciler alay etmek istedikleri arkadaşlarının ba-sından fesini kapar, birbirlerine atarlardı. Fes kapılan çocuk, bir ona koşar, bir buna atılır. bir ötekine bir berline. Ortada perişan olur, ağlamaya, yalvarmaya başlar. O, fes kapılan çocuk-tan daha da acınacak durumda. Ne var ki, kendisi istedi bunu. Elbette bütün gazeteleri «kumadığınız için .ne mutlu» size görmenizi olduğunuzu sandığım bir gazetedeki bir başyazardan alacağım aşağıdaki parçaları dikkatinizi çekeceğim. Sadettin Bilgiç'in ve grupunun desteklediği söylenen gaze-tedir bu. Başyazının başlığı şu: «Teslim ol!»

Okuyalım da, kimi teslim alacaklarını anlıyalım: «Silâha, paraya, şüpheye değil, imâna teslim ol!» Yazı işte böyle başlıyor. Demek ki, teslim almak istedikleri adam, silâha teslim oluyormuş, paraya teslim oluyormuş, şüpheye teslim oluyormuş, ama imâna teslim olmuyormuş, yani imânsızın birisi...

Sadettin Bilgiç'in desteklediği söylenen gazetenin, silâha ve paraya teslim olduğunu söylediği bu imânsız adam kim ola? Biraz daha okuyalım yazıyı, belki anlarsınız kimi teslim almak is-tediklerini:

«Kibre, rüyaya, acze değil iz'ana teslim ol!» Demek, teslim alacakları adam, kibirlî, ikiyüzlü, âciz, üs-telik iz'ansız... Bu adam kim ola? Yazıyı okuyalım da biraz daha, belki anlarsınız:

«Kaderin sevkî ile ticarete veya siyasette bir belirli nokta-ya gelmiş olmak hakikatte «Olmak» veya «Ermek» değildir.» Hımmmm!.. Demek, Sadettin Bilgiç ve grupunun desteklediği söylenen gazetenin teslim alacağı adam, kendi güçlü ve hakkı-yla değil «Kaderin sevkîyle ticarete yükünü tutmuş, siyasette de yükselmış, ama hakikatte «olmamış» muş, «erik» değilmiş... Bil-diniz mi, kimi teslim alacaklarını? İsterseniz biraz daha oku-yalım, belki tamarsınız:

«Ulaşılan noktadaki yerler, köpek beslenerek, onları zaman zaman namuslu insanların üzerine saldırmakla değil, akilla, ba-siretle, imânın, ihlâsın icaplarına teslimiyetle muhafaza edilebi-lir.»

Demek, bu teslim alacakları adam, köpek besliyorsun, ya-ni köpek gibi kullandığı adamlar besliyorsun ve bu köpekleri namuslu insanların üzerine kışkırtıyorsun...

Anlıyabildiniz mi kimi teslim alacaklarını? Evet, okuyalım biraz daha:

«Geliniz, biz yine hulus ile piyonlara değil, efendilerine hi-tap edelim, diyelim ki: Bu netice asıl bir milletin himmet gayret ve çilelerinin mahsulüdür. Çok yazık olur, bu neticeye, bu eme-ğe kıymayınız. Komünizm tehlikesine karşı titizhadımız devam etsin. Aynı olduğumuz noktalara günü gelince tam bir namuslu-lukla milletin hakemliğine has vururuz.

O asıl millet, faziletliyi faziletsizden ayırmak bahsinde çok üstün bir sadıduyuya sahiptir.

Yaaa... Demek ki, bunlar iki bölün: Bir bölünmü «kendile-rince, faziletli, öbür bölünmü de faziletsiz. Hele şimdilik komü-nizm tehlikesine karşı birlik olacağız, ama sonra günü gelince, hakem yaptıkları asıl millete soracakları:

— Ey millet! Hangimiz faziletliyiz, hangimiz faziletsiziz, hadi ayır bizi!

«Adalet Partisini yıkmak çabası bizden değil, ancak türediler-den gelebilir. Çık yumurtaları ayıklamak milletler için haktır.»

Demek bu «teslim ol!» dedikleri adam, bir türediymiş.

«Teslim ol!» diye bağırırlar tehdit ettiklerini de gizlemi-yorlar:

«Bu bir davettir, şubesinde tehditler yatan bir davet.

... Davetimiz bir nişan daveti kadar mâsum, fakat, eşkiya nın, gâsibin namusundan milyarlara kere kâhhardır.»

Allah Allah... Atom bombasından beter bunlar...

«Teslim ol!» dedikleri «cik yumurtas» ya benzettikleri, «fa-ziletsiz» saydıkları her kim ise, ben artık o adama acımaya başladım. Basından kapılan fesini yakalamak için sağa atılır, sağdan itilir, sola atılır, soldan kakılır... Evet, hak etmeve. hak etti... Ama yine de yürekten bu, dayanamıyorum, acıyorum.

Ölüm nedeni anlaşılamayan yoksullar için belediye tabloları üşüylü gömme raporuna ilme nedeni olarak «fizyolojik sefalet» diye yazarlar.. «Faziletli»lerin şimdilik birlik olup, ama günü gelince «faziletsiz» olduğu için ayrılacaklarını söyledikleri ve teslim olmasını istedikleri adamın sefaletiyse, tam bir politik sefalet...

reddin Hocanın memleketlileri, başlarına hangi idare gelirse gel-sin bunu kabul edeceklerdir. Ve Yunanlılar bu topraklarda mut-laka 25 asırlık muzafer tarih-lerini ortaya çıkaracaklardır. E-

dirne ve İzmir, İstanbul'a giden yoldur. Helenizmin rönesansı mutlaka İstanbul'da olacaktır (S. 362).

Av. Erol Ulubelen
(Arizona - Amerika)

GERÇEK YAYINEVİ SUNAR

m oka .1 perçevai

japon
kalkınması
ve
türkiye

çeviren İzzet Naci
İzzet Küçükömer'in
önsözüyle

Bu kitap
sözü çok edilen bir konuya
bilim düşüncesinin
aydınlığını getirmektedir
Fiyatı: 4 lira

GENEL DAĞITIM :
GERÇEY YAYINEVİ

Cağaloğlu Yokuşu, Saadet İş Hamı, Kat: 4

NOT : Tek kitap isteyenler 4 liralık posta pulu göndermelidir.
(YÖN — 022)

HAFTALIK FIKIR VE SANAT GAZETESİ

Kurucuları : Cemal Reşit Eyüboğlu
— Mümtaz Soyse - Doğan Avcıoğlu
İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı
İşleri Müdürü : Doğan Avcıoğlu
Basıldığı yer : Güneş Matbaacılık
T. A. Ş.

ADRES : Yayı İşleri : Sümer
cokak No: 16/3 Yenil-
genir - A N K A B A
Telefon: 17 99 89 - İstanbul Büro-
su (Satış) Hân ve Abone İşleri: Hol.
İstanbul Sok. No 32 Cağaloğlu - İs-
tanbul Tel: 22 98 70 - Posta Kutu-
su 512 İstanbul.

ABONE : Bir yıllık (12 sayı) 60
T.L., Altı aylık (6 sa-
yı) 30.- İ.L. Üç aylık
(3 sayı) 15.- T.L.'den Yurt dışı
abonemalarda bu bedellere ayrıca
posta pulu ücreti kadar ilâve yapılır.
Gecmiş sayıların fiyatı 2.50 T.L.'dir.

İLAN : Herer sütünde satıl-
an 25.- İ.L. dir 40.
rekli çıkacak ilâ ve
reklamlarla kitap dâvâları için özel
indirimler yapılır ilâ ve reklâmı-
nın yayımlanmasında ötürü hiçbir
sorumluluk yüklenilmez.

KOMPRADOR DİNCİLİĞİ

Komprador, Portekiz dilinde ki «comprador» kelimesinden gelme bir söz; «alıcı, satınalan adam» demek. Çin limanlarında çöreklenip Asyanın bu yoksul ülkesini sömürmeğe koyulan yabancı şirketler ve Batılı konsolosluklar, kendi hizmetlerinde çalıştırdıkları insanları yöneten adamlara da «komprador» demisler. Kompradorluk, yabancıların emrinde olan, ama yerli halkla iş gören adamların unvanı hâline gelmiş. Sömürülenlere de pek elverişli gözükmiş bu usul. Yerli hizmetkârlarıyla ve halkla doğrudan doğruya kendileri uğraşmağa kalksalar, yüzlerine gözlerine bulaştıracaklar: ne yerli halkın dilini bilirler, ne yol, ne de yönetim. En iyisi, zavallı Cinlilere söylenecek sözleri, çevrilecek dolanları, ucuza koparılabilecek malları, pahalı satılacak esvayı önce komprador Cinlive bildirmek ve gerisini ona bırakmak. Komprador, yerli halkın zavıf taraflarını, kandırılma yollarını çok iyi bildiği için, ne yapar, Avrupalı efendilerinin kârlı işler çevirmesini kolaylaştırır. Yüzü gözü, kılıcı kıyafeti ve davranışı da Batılardan çok, yerlilerininkine benzediği için, onun söylediği sözler, cevirdiği dolanlar, ucuza konardığı ham maddeler ve nahahece sattığı yabancı mallar pek büyük tenki doğurmamış. Sömürülenler, «bu adam ne de olsa bizden; herhalde bizi yabancılar gibi aldatıp soymuyordur» derlermiş.

Komprador tipine, bugün de, Batı boynunduruğu altında kalmış Asya limanlarında rastlamak mümkün. Pusu-pusu, samanlı ve hancıli filmlere merakınız varsa görmüşsünüzdür: kirli işler çeviren Avrupalı Hong Kong'dan Macao'ya geçince, kendisini iskelede nis biviği ve nis ötüllü bir adam karşılar. İşte komprador, o finin biraz daha terbiyeli ve okumandır.

Ama, «disa usaklık, içe efendilik» şeklindeki bu cins gecimne yervüzünde o derece yavaş ki, «komprador» sözü, artık, Batı kapitalizminin bütün ülkelerdeki yerli temsilcilerine verilen addır. İspanyolcada da aynı anlama geldiği için sözün pek uygun düştüğü Lâtin Amerika hasta olmak üzere, Afrika, Uzakdoğu ve Yakındoğu bugün kompradorlarla dolu. Bazısı devlet adamı nozundadır, ama yaptıkları iş, kökü dışarda bir sömürmenin içerideki politik koşullarını hazırlamaktan öteye geçmez. Bazısı sanayici elibi gözükür, ama bütün beceribildiği sev, ambalaj sandığı içinde gelen yabancı nareaları bir birine vidalayıp «yerli tekniğin zafarı» diye vutturmaktan ibarettir. Bazısı, «ben olmasam tarımdaki üreticilerimiz acı kalır diye konusur; aslında yerli ham maddeleri ucuza kavatıp yabancı alıcılara devretmek desindedir. Yabancılar karşısında kızarıp bozaran, verlere süren yüzleri, içeride çevrildiği zaman en alımlı gülümsevelere ya da serakışında, en inandırıcı sertliklere bürünür, ağızlarından ulusal ve dinsel duyguları gıcıklayan sözler eksik olmaz.

Türkiye, son aylarda, kompradorluğu en pis ve alçakça oyun-

larından birine âlet edilmek istenmektedir. Bugünlerde, dinsel inanç ayrılığı gözetmeksizin, kendi ülkesini ve kendi halkını seven bütün Türkleri bu oyuna karşı uyarmak her aklı başında insanın görevi olmalı. Sahte milliyetçilik sloganlarıyla bezenen komprador dinciliğinin korumağa vöneldiği sey, ne ulusal değerlerdir, ne de dinsel duygular. Belki de kampanyayı körükleyenlerin bile farkedemedikleri asıl amaç, bu ülkenin halkını biraz daha sovmaktır.

YENİ TEHLİKE

Türk toplumu içinde lâikliğin anlamı, yeri ve rolü bakımından çeşitli sorular sorulabilir. Konu, bir iki cümleyle, üstünkörü birkaç formülle gecistirilemeyecek kadar derin ve geniş. Ama, bugün, dini kullanarak varılmak istenen bir amaç var ki, onu bütün çıplaklığıyla ortaya koymak ve toplumun kaderine sahiplik edenleri bu noktada uvarmak gerek.

Başbakanın tenkid konusu olan son yazısı, ilk bakışta dikkati çekmeyen çok büyük bir tehlikenin başlangıç noktasıdır. Din, Türkiye'yi ekonomik bağımsızlığa kavuşturmak, Türk halkının yabancılarca sömürülmesini önlemek için çalışanlara karşı, önleyici, durdurucu ve geriye itici bir kuvvet olarak çıkarılmak isteniyor. Türk tarihinde, dinin kisi veya zümre iktidarını sürdürebilmek amacıyla kullanılışını gösteren örnekler sayılamıyacak kadar çok. Dini insanların iç dünyalarından alıp sosyal düzeni yenileştirme ve uygarlaştırma çabalarının karşısına bir yeryüzü gücü olarak dikmek de sık sık başvurulan bir yol. Nihayet, Kurtuluş Savaşı sırasında, yabancı boyunduruğuna girmiş bir Osmanlı tahtına

razi olanlar, dini milliyetçiliğe ve politik anlamda ulusal bağımsızlığa karşı bile kullanmaktan çekinmediler.

Demirel'in dil, düşünce ve anlatış bakımından pek zavallı olan o acıip yazısı ise, aslında, bütün bunların da ötesine geçerek, ekonomik kurtuluş savaşına karşı yeşil bayraklı orduları yeniden işbaşına çağırarak bir zihniyeti yansıtıyor. Bu ülke halkının özgürlüğüne, uygarca yaşamasına, bağımsızlığına kastedenlerden sonra, ürününe, madenine, petrolüne, kısacası ekmeğine göz koyanlar da nihayet dini kullanmağa karar verdiler.

İlk bakışta, güdülen amaç, dinsel inançları ve lâiklik konularında yeniden bir tartışma açarak, dine inananlarla inanmayanlar, din eğitimi gerekli görenlerle görmeyenler, lâiklik bakımından Anayasayla kurulmuş dengeyi yeterli sayanlarla saymayanlar arasında bir çatışma yaratmak. Önde Başbakan olmak üzere, bütün sorum-luların elbirliği, ya da göz yummasıyla, Türkiye'den dinden yana olanlar ve «din düşmanları» diye ikiye ayrılabilirse, bu ülkeyi istenen yollara sürüklemek hayli kolaylaşacak.

EKSİK UYARMA

Ankara Üniversitesinden iki Fakültenin bildirisi, böyle bir tehlikenin ancak başlangıç noktasını ortaya koymak bakımından bir anlam taşıyor. Yoksa, tehlikeyi bütünle belirtebilmek ve yeterli bir uyarda bulunabilmek için, gerçekleştirilmek istenen asıl amacı bütün çıplaklığıyla gözler önüne sermek gerekir.

Şimdi beliren ve yeni olan tehlike, dinin yapısı ve toplumun gelenekleri dolayısıyla, eskidenberi var. İkincisi de, manevi silâhlama, toplum kalkınması, 4 K sistemi, barış gönüllüleri falan gibi, son yıllarda dışarıdan sık sık telkin edilen bir yol. Atlantik ötesindeki koruyucu meleklerimize kalsa, Türkiye'yi sanavilesmekten alıko-yacak bütün çıkmazları birer birer denememiz gerekecek.

Kompradorlar, Türkiye'deki ekonomik ve sosyal uyanışı durdurmak için, artık «Ruslar geliyor, milliyetçilik elden gidiyor» gibi feryatlar para etmeyince, son silâh olarak din kavgasını denemeğe karar vermişlerdir. Sosyal görüşleri savunmanın, Sovyet ajanlığı olmadığı 27 Mayıs'tan sonra açıkça ortaya konduktan sonra, milliyetçilik de «ekonomik milliyetçilik» olarak geri tepti. Din tartışmalarını kısırtıp dinsel duyguları körükleyerek halkı bölmek, arkasından da, maden, petrol, ulusal sanayi konularında ekonomik bağımsızlık savaşını veren düşünürleri, yazarları, öğrencileri, öğreticileri, dürüst yöneticileri ve uyanık politikacıları kutsal inançları uğruna susturulması gereken hedefler gibi göstermek; kompradorların elinde kalan tek silâh bu. Tıpkı, Vahdettin'in, İngilizlere hoş görünmek için Mustafa Kemal üzerine softa orduları salması gibi.

İnsan bu iğrenç oyunları ve aktörleri gördükten sonra, kendi dinsel inançları ne olursa olsun, Batı emperyalizmine karşı kükre-yen bir Mehmet Akif'e daha fazla saygı duyuyor.

Mümtaz Soysal

ÇANKAYA'DA BOŞLUK

Cumhurbaşkanı Gürsel'in artan rahatsızlığı, Ankara'da bir kuşku ve güvensizlik ortamının hüküm sürdüğünü apaçık ortaya koydu: «Zorla mı götürülüyor?» dendi. Gezide kimin parmağı olduğu müthiş bir şüphe-cilikle araştırıldı. «Hava muka lefeti»nin altında, ciddi «karşı baskılar» sezildi. Bütün politi-kacılar, tıp ordinaryüsü kesil-mişlerdi. Bir kısmı, «Neden A-merika da lıveç değil» diyor-lardı. Bu tip tedavinin en iyi Avusturya'da yapılacağı iddia ediliyordu. Bir kısmı, «Bursa As-keri Hastahanesinde yer hazırlanmıştı. Bu Amerikayı da kim çıkarttı» sorusunu soruyorlardı. Sonra uzun tıbbi tartışmalar başlıyordu. Yurt içinde de aynı tedavinin yapılabileceği söyleniyordu. Gerekirse yabancı uz-manların buraya çağırılabilceği hatırlatılıyordu. Gürsel'in ra-hatsızlığının başlangıcında Ame-rika'dan tıp otoritesi Prof. A-dams celledilmemiş miydi? Tıp otoritesi kesilen politikacılar, bü-tün işin 20 bin liralık bir alet-le halledileceğini ve bu aletin pekâlâ Çankaya Köşküne kuru-labileceğini söylüyorlardı. Hu-kukçulardan da, özel maksatla yurt dışına çıkışın Anayasanın ruhuna aykırı düşüldüğünü söy-leyenler vardı. Daha heyecanlı-ları, «Atatürk, her şeye rağmen yurt dışına çıktı mı» diyorlar-du. Geziden altunda, tıbbi ne-denleri aşan çok şeytanca he-saplar yattığına inanılanlar az de-ğildi. «Neden Johnson'un mek-tubundan sonra Johnson'un ö-zel uçağı» sorusu zihinleri ra-hatsız ediyordu. Johnson mek-tubundan hemen sonra aynı u-çakla İnönü'nün Washington se-yahatini unutulmuştu! Havada tam bir kuşku ve güvensizlik hâ-kimdi. O kadar ki, Millet Mec-lisinde bir ölüştüz söz, derhal kavgaya sebep oldu!...

Olay, Başbakan Demirel'in, elinde profesörlerin Amerikada tedaviyi zorunlu gören raporu olduğu halde, parti temsilcileri-ni teker teker kabul ederek du-rumu anlatmasıyla açığa çıktı. Başbakan, nedense Tabii Sena-törleri unutmak gafletini göster-di. Tam bir kuşku ve güvensizlik ortamında vuku bulan bu «unutuluş», eski ihtilâlcilerin bir başkan coşkuluğunda Çan-kaya'ya akmasına yol açtı: «Gür-sel, kendi rızası ile mi gidiyor-

du? Yoksa baskı altında mıy-dı?». İnönü ile istişareden son-ra otomobillerle Çankaya'ya çı-kan Tabii Senatörler, Köşkte herkes çil yavrusu gibi dağıldı-ğı için sadece bir yüzbaşıyı bu-labildiler ve onu sıkı sıkıya sor-guya çektiler. Aralarından seç-tikleri bir beyet de Gürsel ile konuştu. Gürsel, «Kendi rızam la gidiyorum» dedi.

Ashında, çıkan bir sürü söy-lentiye rağmen, Demirel de ra-hatsızdı. AP Genel İdare Ku-rulunda, büyük bir samimiyet-le, «Bir sürü meselenin yanın-da, bir de bu çıktı» diyordu. Bazı kararnamelemlerin imzasında ufak tefek güçlükler çıksa da, Demirel'in Cumhurbaşkanından bir şikâyeti yoktu. Nihayet De-mirel'in iktidara gelmesinde Gür-sel'in payı büyüktü. Gürsel, De-mirel üzerine kol-kanat germiş-ti. Demirel de Gürsel'in karşı-sında uslu bir çocuk gibi dura-rak ve elini saygıyla öperek dü-şüncelerini kabul ettirmeyi bili-yordu. Genel Sekreter Nâsır Zeytinoglu, AP iktidarının sağ-lam bir desteğini teşkil ediyor-du. Bu sayede ki Topaloğlu ve Yalabık'ın yanı sıra valilerin hallaç pamuğu gibi atılması, bü-yük güçlüklerle uğramaksızın mümkün olmuştu. Yeni değişik-likler de, bir kısım endişeler ile-ri sürülse bile, herhalde gerçek-leştirilebilecekti. Çankayada da-ha uysal bir davranış, iktidarın işlerini kolaylaştırmak şöyle dur-sun, ihtilâli liderini prestijinden yoksun bırakarak, kararların çok daha şiddetli tenkidine yol açabilirdi. Bunun icindir ki De-mirel, «Bir sürü meselenin yan-ında, bir de bu çıktı» demek-teydi. Ama herkesin bildiği gi-bi, bu mesele, bugün değil çok-tan çıkmıştı. Çankaya'da uzun süredir bir yarı boşluk vardı. Başkan Gürsel, hasta olduğuna ileri sürerek zaman zaman istifa etmek istiyordu. Zeytinoglu, Gürsel'in bu kararını bildirince Demirel telaşa kapılmış ve Gür-sel güçlüğüle kararından döndü

rülebilmişti. Fakat bu durumun halli demek değildi. Af kanunu tasarısı gibi meseleler, Gürsel'i son derece üzüyor ve istifayı istiyordu. Bu duruma, başta Zey-tinoğlu olmak üzere, çare ara-yanlar vardı. Nihayet konsültas-yon fikri bulundu. Şimdi affı tasdik Atasagun'a kalıyordu. İnönü ve CHP, bu yüksek ma-kama duyulan saygının elverdi-ği ölçüde, Gürsel'in davranışla-rını sık sık tenkit ediyorlardı. «Gürsel'in yerine Sunay gelecek» hayli süredir iştilen bir söylenti idi. CHP, Sunay'a, onu Cumhurbaşkanı yapma düşün-cesi ile, senatörlük teklif etmiş-ti. Esasen Anayasa'ya göre, Gür-sel yedi yıl için başkanlığa gel-mişti. Ve yeniden seçilmesi müm-kün değildi. Mesele, nihayet bir noktaya kadar geciktirilebilecek-ti.

Gürsel'in rahatsızlığının art-tık resmen kabul edilmesi, «Cum-hurbaskanı kim olacak» sorusu nu ön plâna çıkardı. Bugünkü iktidar gibi, «Böyle gitsin» bi-çiminde kısa vadeli düşünme-yen büyük kuvvetler de, Hükû-metin bir iki ay içinde akıl al-maz ölçüde yıprandığını görünc-e, Çankaya'da prestijli ve an-layışlı bir kişinin varlığını zo-runlu saymaya başlamışlardı. Bu prestijli kişi, İnönü olamaz-dı. İnönü, evine çekilse dahi, Türk politikası üzerinde büyük ağırlığı hissedilen bir kişiydi. İnönü'nün Cumhurbaşkanlığı, re-jimin ister istemez parlamenter olmaktan çıkıp prezidansiyel sis-teme dönüşmesi demekti. Buna ne büyük, ne de küçük kuv-vetler rıza gösterebilirdi. Ali Fuat Başgil tipi, ya da çok da-ha uysal bir AP'linin Cumhur-başkanlığına gelmesi de düşünül-lemezdi. Parlamenter sistem ge-reği sorumsuz bir mevki olma-sına rağmen, Türkiye'de oldu-ğu gibi oturmamış bir refimde, Cumhurbaşkanlığının önemi bü-yüktü. Buna, Türk politika ha-yatında ağırlığını duyuran par-lamento içi, parlamento dışı ce-

gilli güçlerin rıza göstermesi mümkün değildi. Bu sebeple ki, göntüllerde yatan arslanlar ne olursa olsun, en uygun aday Cevdet Sunay gözükmemektedir. Yalnız Sunay'ın da önce parla-mento üyesi yapılması gerek-mektedir. Fakat mesele bu ka-darla bitmemektedir. Sunay'ın yerine Genelkurmay Başkanlığı na kim gelecektir? Sıradaki a-day Orgeneral Cemal Tural'dır. Ne var ki mektup olayından sonra, iktidarın bir «Tural me-selesi» vardır. Meselenin önemi, Savunma Bakanı Topaloğlu ve komutanların son Eskisehir ge-zilerinde açıkça görülmüştür. Gezi vesilesiyle yapılan bir brifingte konuşan albay, ordunun savaşıma gücünden söz ederken, moral durumu üzerinde durmuş ve Tural mektubunun açıklan-ması olayının moral kırıcı nite-liğini belirtmiştir. Albayın ko-nuşması, Orgeneral Tural'ın o-turduğu verden yantığı «Sade-ce açıklanması değil, alacakca tahrif edilmesi» biçimindeki mü-dahale ile tamamlanmıştır.

Görüldüğü gibi, Çankaya'da-ki boşluk, kolay kolay dolduru-labilecek gibi değildir. Politik ortam, kuskulu ve güvensizdir. En ufak mesele büyümektedir. Af ve seçim kanunu gibi nisbe-ten ikinci plânda meseleler bile, çözülmesi çok güç dâvalar haline gelmektedir. Havat paha-lılığı ve Kıbrıs, iktidarların be-lirli bükecek iki kocaman mese-lelerdir. Radyoya dokunmak ayrı

bir alevli davadır. Böyle zor bir ortamda, bir de Çankaya işi çık-mıştır. Başbakan, Demirel, «Bir sürü meselenin yanında, bir de bu mu çıktı» demekle haklı-dır.

KIBRIS

Mücahitlerin Dönüşü

Kıbrıslı genç mücahitlerin uzun-tülü dönüşlerinin verdiği ümit-sizlik içinde Türk Cemaati Baş-kanı Rauf Denktaş, şu samimi beyanatı veriyordu: «İki yıldan beri Türkiye'den takviye gelme-yince çocuklar anavatanına dön-mek zorunda kaldılar. Daha ge-lecekler de var. 1964 ve 1965 yıllarında liseyi bitirmiş olan ve da-ğ başlarında kahramanca, yıl-madan savagan 3 bin lise me-zunu Türk de Üniversite tah-silli için Türkiye'ye gelmeye te-sebbüs etmişlerdir. Yakında on-lar da gelince, Adada tek bir mücahit kalmıyacak, papaz da muradına erecektir. İşte bu bir çözülmedir. Daha ne kadar bek-leyeceğiz, diye çocuklar başı-mın etini yediler, ben de on-la-ra hak veriyorum».

Hükümet çevrelerinin «yük-sek milli menfaatler» gerekçesi-y-le meselenin üzerinde durulma-masını istemelerine rağmen, acı gerçek Denktaş'ın bu sözlerinde yatmaktadır. 8/9 Ağustos 1964 bombardımanından sonra, genç mücahitler bir Türk çıkartma-sını boş yere beklemişlerdir. Bombardımanın gerisi gelme-yince bir moral çöküntüsü baş-ladı. Geri alınmalarını istedil-ler. Kıbrıslı liderler, bir de-ğiş-tirmenin uygun olacağını dü-şündüler. Mücahitler dönmek, yerlerine yenileri gelecekti. Ne var ki, Türk Hükümeti ancak

YAS ÇAĞRI

Binme onların uçağına necek mavi olursa olsun,
Kara topraklarında kal be,
Görmedin mi neler yazdı apacı,
Ne güzellikler aldı çorak bayırlarından yıllardır,
Olma artık kul be.

Yıldızlar da, Tanrılar da çok uzak,
Yurttan ötesi el be.
Anadolunun ak güvercinleri var ya kırk bin köy,
Seni nereye istesen iletebilir,
Anadolu dağlarınca ol be.

Varlıkla yokluğun arası gece gündüz,
Bir ince kıl be.
Kalmasa bile, bir tek başka umut kalmasa bile yigdim,
Kişi bir kez ötür ölümsüzlüklere doğru,
Öl be.

Fazıl Hüsnü Dağlarca

Orgeneral Sunay
En kuvvetli aday

Dr. Fazıl Küçük
Zamanı mı seçemedi?

gece karanlığında gerçekleştirilebilecek bir değişim hareketini uygun bulmadı. Moral kırıklığı içinde bulunan mücahitleri daha fazla Adada bekletmek de sakıncalı olmaya başlamıştı. Çaresiz, Birleşmiş Milletler aracılığı ile, Makarios'a başvuruldu ve Makarios'un «yüksek müsaadeleri» ile, mücahitler, «Aman ağızlarını açıp konuşmasınlar» korkusuyla alınan sıkı tedbirler altında anavatanına döndüler. Makarios da Atina'da yaptığı basın toplantısında, «Türk birliğine çekilmesi ve hatta Kıbrıs'taki Türk asilerin (mücahitlerimizi) kastediyor!» Adayı terk etmelerine müsaade ederim» biçimindeki çok lütfükar sözleriyle zaferini kutladı!

Ankara'da ise Hükümet yetkilileri, artık bıkkınlık veren kavada nutuklar atmakta devam ediyorlardı. Yalnız Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri Bakiyem, «Mücahitlerin bir kuvvet kaybı olmadı. Zaten Kıbrıs, Yunan ve Rum askerleri ile donanmış durumda. Bugün Yunan ve Rum askerlerinin bir tecavüzünü, 4-5 yüz mücahitin önlemesi diye bir şey düşülmemez» demektedir.

Mücahitler ise üzgün ve kırılgındı. 1964 yılında Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesinden ayrılarak bir motorla Erenköy'e çıkan Baf'lı Ahmet Fazıl, acı gerçeği bütün açıklığı ile anlatıyordu: «4 Ağustos günü bağımızda Türk jetlerini görmeyecek, teslim olmaya ramak kalmıştı. Üç gün açlıkla mücadele ettik. Rumlar yanıştıkça yanıştı. Tam bu sırada sanki gök yarıldı, Türk jetleri peydah oluverdiler. Bizdeki sevinci görmeyin. Kucaklaşıp ağlamaya başladık. Rumlar ve Yunanlı resmi askerler çil yavrusu gibi dağda. B. jetlerin gerisi vardır zannettik. İşte hep bu zanla iki yıl bekledik. Fakat ümitlerimiz boşa çıktı... Ne gelen vardı, ne giden... Bari dedik tahsilimize devam edelim, bu iş galiba burada bitir.

Kalktık, geçen yıl, bizi çağırın dedik. Türkiye meğer Makarios'a müracaat etmiş ve bizim Adadan çıkıp Türkiye'ye sağ salım gidebilmemiz için garanti istemiş. Bunu bilseydik, gelmezdi. Bu bizi bözdü. Şimdi orada çarpışan 1964 ve 1965 lise mezunu arkadaşlar da Üniversite tahsili yaparak üzere Türkiye'ye gelmeye kalktılar».

SİMDİ NE OLACAK?

Mücahitlerin ger. çekilmesi, Fazıl Küçük'ün anormal bir biçimde İngiliz hastahanesine kaldırılmasıyla aynı zamana rastladı. Fazıl Küçük'ün intihar ettiği söylentileri vardı. Dışişleri Bakanlığı sözcüsü bunu derhal yalanladı. Küçük bir genel kontrol için hastahaneye yatmıştı. Fakat zaman çok kötü seçilen bu gene kontrolün neden İngiliz üssündeki bir hastahane yapıldığı, üsse neden helikopterle gidildiği pek anlaşılmadı. Olayı, Kıbrıslı liderle yakınlığı bilinen Hüriyet'in Küçük kardeşi Yeni Gazete, Türk Hükümetinin politikasında bir yumuşama olarak yorumladı:

«Erenköylü mücahitlerin dönüşü Dr. Fazıl Küçük'ün hastahaneye kaldırılmasıyla birleşince, Türkiye'nin, Kıbrıs'taki sertlik taraftarı Türklere, bir kenara çekerek, yeni bir Kıbrıs politikasının hazırlığı içinde olduğunu düşünmemek mümkün değildir. Sertlik taraftarları, bir kenara itildiklerine göre, bunun daha yumuşak bir politika olacağını söylemek yanlış sayılmasa gerektir».

İngiltere'nin Atina, Ankara, Lefkoşe temsilcilerini Londra'ya çağırması, bu arada İngiliz Hükümetinin davetlisi olarak Suat Hayri Ürgüplün ve Kıbrıs Dışişleri Bakanı Kiprianunun Londra'da bulunması ve hatta

Makariosun da Atina'dan önce Londra'dan geçmesi, Kıbrıs için bizim çok yumuşamamızı gerek tiren bazı diplomatik faaliyetlerin geliştirilmekte olduğu intibahını uyandırmaktadır. Atina'dan da, Yunanistanın hudutta vereceği toprak tüzvi karşılığı, Kıbrıs üzerindeki haklarımızdan vazgeçmemizi öngören planlar hazırladığı haberleri gelmektedir. Bu gizli diplomatik faaliyetler hakkında açık bir fikre varmak henüz mümkün değildir. Dışarıdan görülen durumun parlak olmadığıdır. Makarios hiç bir şekilde müzakereye yanaşmayacağını tekrar tekrar açıklamaktadır. Birleşmiş Milletler kararıyla, Zürih ve Londra anlaşmalarının kalktığı imancındadır ve uzun süredir bir tatil politikası ile Türk cemaatinin çözümmesini ve «işbirlikçi» yeni Türk liderlerinin işbaşına gelmesini sağlamaya çalışmaktadır. Makarios, Atina'daki basın toplantısında, «Ada Türkleri ile görüşmeye hazırım. Ancak bu görüşmeleri asi olmayan ve resmi sıfatı bulunmamasına rağmen Ada Türkleri tarafından çok sevilen Dr. Ali İhsan gibi şahıslarla yapabilirim» demektedir.

Kıbrıs'ta bugün bir çözümme tehlikesi ciddi olarak mevcuttur. Ve bu çözümme vutu olur sa, dört elle sarıldığımız Zürih ve Londra anlaşmaları ne işe yarayacaktır ki?

Mart ayı yaklaşmaktadır. Martta Türs Azağı değiştirilecektir. Makarios'un değiştirilme müsaade edip etmeyeceği belli değildir. Bir kaç defa açıkladığı görüşü, «Birleşmiş Milletler kararından sonra Türk Birliği artık Adada kalmaz» biçimindedir. Barış Gücünün süresi de, yeniden uzatılmazsa, Martta bitmektedir. Dava, adım adım kaybedilmektedir.

Nükleer uçaklar ve İspanya

Nükleer silahların topraklarımızı yerleşmesine, Türkiye'de ki Amerikan üslerinden çıkan nükleer silahlarla yüklü uçakların tehlikeli geziler yapmasına aklı almaz bir fütursuzlukla seyrice kalmaktayız. Amerikan üsleri sayesinde yüz milyonlarca dolar kazanan diktatör Franko dahi, bu konuda bizim kayıtsızlığımızı göstermiş değildir. Geçen hafta sonunda Bakanlar Kurulunun 12 saat süren toplantısından sonra Hükümet söz elisi, Amerikan nükleer bombardıman uçaklarının İspanya üzerinden uçuşlarının yasaklanacağını açıklamıştır. İspanya'nın gözünün açılmasına, nükleer silahlı bir bombardıman uçağının İspanyol toprakları üzerinde başka bir uçakla çarpışarak düşmesi yol açmıştır.

Olay, uçağın enkazını araş-

Anavatanına dönen Kıbrıslı mücahitlerden bir grup.

YÜZDE 5,1!

Amerikan Yardım Teşkilatının tavsiyesinden sonra Yardım Konsorsiyumu da Türkiye'ye öğüt verip:

«Kalkınma hızını yüzde 6'ya düşürün» dedi.

Türkiye'ye böyle bir tavsiyede bulunmak gerekli midir? Türkiye zaten ortalama yüzde 6 kalkınma hızı üstüne yükselebilecek bir manzara göstermiyor. Maliye Bakanı İhsan Gürsan ilk tahminlere göre, 1965 te kalkınma hızının yüzde 5,1 olduğunu bu hafta söylemiştir. Plânın yürürlüğe girmesinden bu yana çabalamakaptan ben gidemem usulü bir çalkantı içindeyiz. İç ve dış kaynakların harekete geçirilmesi, vergi reformuna gidilmesi veya dış kaynaklardan yeterli kredi sağlanması hiçbir zaman istenildiği gibi yürümemiştir.

Türkiye'nin iktisadi kalkınmasını dışardan yönetenler yüzde 6 kalkınma hızını Türkiye'ye uygun bulurlarken şüphesiz Türkiye'yi içten ve dıştan saran koşulları gözönünde bulundurarak konuşuyorlar. Kalkınma hızını yüzde 6 ya düşürmek; veya kalkınma hızını kâğıtta yüzde 7 olarak tesbit ettikten sonra yüzde 5, yüzde 4, yüzde 3 hızla kalkınmak, Türkiye'nin Yirminci Yüzyıl uygarlığına yetişmekten vazgeçmesi demektir.

Çünkü Fransa, İngiltere, Belçika gibi ülkelerin bizimle aynı hızda kalkındığını kabul etmek bile aramızdaki mesafe erimeyecektir. Gerilik, ilerilik, gelişmişlik, az gelişmişlik, izafi kavramlar olduğuna göre bu durumda Türkiye kendisinden ileride olan toplumlardan daima geri ve daima az gelişmiş olarak kalacaktır.

Böylece Batılılaşma kavramı üstüne aydınlatıcı bir ışık da vurmuş oluyor. Batılılaşmak kavramı, Batı toplumlarının bugün bulundukları sanayi toplumu düzeyine varmak diye ele alırsa, Türkiye'nin Batılılaşması ancak kalkınma hızında büyük bir artışla mümkündür. 1965 de Türkiye'nin kalkınma hızı yüzde 5'tir demek, Türkiye kalkınmıyor, geriliyor demektir. Zira yüzde 5 kalkınma oranında yüzde 3 nüfus artışı tarafından emilmekte, geriye kalan yüzde 2'lik artış ise kalkınma yolunda emin adımlarla ilerleyen başka toplumlara göre çok yetersiz kalmaktadır.

27 Mayıs 1960 dan bu yana Plânlı kalkınma fikrinin salt bu bakırlardan sağladığı fayda çok büyüktür. Çünkü Yirminci Yüzyıl uygarlığına kavuşmak, nurlu ufuklara yönelmek, Batılılaşmak, gibi edebiyata açık konularda rakamların kesinliğiyle konuşmak imkânına kavuşulmuştur.

İsmet Paşa iktidarının düşmesinden bu yana hemen bir yıl geçmiştir. Bu bir yıl içinde iktidara sahip çıkan Adalet Partisinin sağladığı sonuçlar ortadadır. Kalkınma hızının hesabı siyasal partilerin başarıları, bakımından bir

ölçüdür. Ne kadar büyük nutuklar atılırsa atılsın, siyasal iktidarların başarıları veya başarısızlığı kalkınma hızının rakamlarında görünecektir.

Ve bu hesaplara göre, Türkiye'nin kapitalist yoldan kalkınma iddiası son beş yıllık devre içinde yeni tecrübelerle bir daha fiyaskoya uğramış bulunuyor.

Türk aydınları bakımından son yılların rakamları bir başka yönden uyarıcıdır. Türk aydını, artık Batılılaşma sorununu bir kalkınma metodu meselesi olarak ele almak zorunluluğunu idrak etmiş bulunmalıdır. Batılılaşma sorunu bu açıdan ele alındığında dağınık tartışmaları toparlanacağı ve fikirlerde birleşme yoluna gidileceği açıktır.

Son yıllara kadar Türkiye'nin topyekün hesabı ortaya dökülemediği için bir mutlu azınlığın Batı mukallidiği içinde yaşaması memleketimizde Batılılaşmak sanılmıştır. Bir fabrika kurubması, bir okul açılması, bir bato verilmesi, bir gemi alınması, Batılılaşma yolunda umut verici tezahürler sayılmıştır. Oysa toplumun topyekün hesabı tutulduğu zaman geri koşullar içinde yaşayan çoğunluğun ağır bastığını rakamlarda görmek mümkündür. Bir ulusun fakir çoğunluğu, bir küçük azınlığın Batı refahı şartlarında yaşaması için mahkûm edilir ve bunun adına Batılılaşmak denirse büyük bir vatan söylenmiş olur. Bugün en geri sömürgeerde aynı manzara hâkimdir. Komprador azınlığı metropole bağlı kentlerde Batılar gibi giyinip kuşandıkça, yiyip içip dansettiğe, asfalt yollarda son model otomobillerde doluştuğu fakir çocuklara yardım dernekleri kurup, Batının özel okullarında okuyup kendilerini Batılı sandıkça, o ulus ve o toplum uygarlık savaşında yaya kalacaktır. Ulusun bütünüyle, halkın tümüyle düşünülmiyen kalkınma fiyasko ile sonuçlanacaktır.

Nitekim Türkiye'de bu yoldan kalkınma daima fiyasko ile sonuçlanmış, daima iflâs etmiştir.

27 Mayıs 1960 tan sonra gerçekler rakamlara vuruldukça açığa çıkıyor acı ve karanlık manzara...

İşte 1965 kalkınma hızı yüzde 5...

Yüzde 3'ü artan nüfusun yüzde 3'üne...

Ve geriye kalır yüzde 2...

Alın size kalkınma, alın size Batılılaşma...

Yüzde 2 ile ulusların kalkınma yarışına katılmışız 1965'te...

Türk atasözünde buna topal eşekle kervana katılma derler.

İhsan Selçuk

tıran bir Amerikalı çavuşun köy lülere «Hepiniz buradan kaçın, yoksa radyasyonla zehirlenirsiniz» demesiyle patlak verdi. Amerikalıların o ana kadar gizlemek istedikleri sır, ortaya çıkmıştı. Bir kaç saat içinde Madrid Hükümetine ve gazetelere, düşen uçakların içinde radyoaktif maddelerin bulunduğu bildirildi. Amerikalılar, ancak bunun üzerinedir ki, düşen uçak-

ta patlayacak durumda olmayan atom bombalarının bulunduğunu açıkladılar. Neden sonra anlaşıldı ki, düşen uçakta atom değil, hidrojen bombaları vardır. Ayrıca yepyeni elektronik cihazlarla teçhiz edilmiş roketler ve füzeler de uçakta mevcuttur.

Bu durumda Franko, Cebe-litarık'ın bir NATO üssü olarak kullanılmıyacağını ve İs-

panya üzerinde uçulamıyacağını kararlaştırdı.

Uçağın düştüğü köy civarında yaşayanlar üzerinde yapılan araştırmalar da radyoaktiviteye rastlandığını gösterdi. Meseleyi küçümsemeye çalışan Amerikan Sağlık Bakanlığı yetkilileri ise, kaza alanındaki İspanyolların radyoaktiviteden değil, fakat maden zehirlenmesinden zarar görebileceklerini söylemektedirler.

Nükleer bombardıman uçağı kazası hakkında faşist İspanyol basını uzun uzun durmuş, hatta bazı gösteriler bile yapılmıştır. Bu olaydan biraz önce Karadenizde de bir Amerikan bombardıman uçağı düşmüştür. Boğazlardan Montreux anlaşmasına uygunluğu şüpheli bir biçimde acele geçen Amerikan harp gemileri, bizim de yardı-mımızla ve Rus denizaltıları ile burun buruna, kayıp uçağı aramışlardır. Karadeniz olayı da muhtemelen İspanyadakine benzer bir kaza idi. Ama faşist İspanya'nın aksine, demokratik Türkiye'de her şey tam bir gizlilik içinde geçmiştir. Türk kamu oyu, topraklarında halâ nükleer silahların bulunduğunu dahi, Amerikan Savunma Bakanının bir açıklamasından öğrenmiştir. İran Şahının dahi «Topraklarımızda nükleer silahlara asla müsaade etmem» diye övündüğü bir dünyada gafilte marifet saymaktayız.

Gerçek saygısı

AÇ KALACAGIZ

Fethi Naci

Seçim kanununda değişiklik, af kanunu tasarısı... Gene 27 Mayıs öncesinin temel ekonomik meselelerden uzaklaşma eğilimi... Gene bu toptanum ölüm dirim meselesi olan reformları bir yana iterek günlüklük memleket idare etmek beşirli... Bunlar, Adalet Partisi iktidarının en belirgin nitelikleri.

Devlet Planlama Teşkilatı yetkilileri açıklıyor: Tarım sektöründe, 1965 yılında, genel olarak, bir yıl öncesine göre yüzde 1 oranında bir üretim artışı olmuştur. Ortalama nüfus artışı yılda yüzde 3'e yaklaşan memleketimizde kimsenin kılı kıpırdanıyor! Seçim kanunundaki değişiklikler, bir tarım memleketi olan Türkiye'nin artan nüfusu besleyemez hale gelmesinden daha ilginç geliyor yöneticilerimize!

Ve «tarım» dendi mi yeryüzünde ilk akla gelen isimlerden biri olan ünlü bilgin René Dumont, «Jeune Afrique» dergisinin yaptığı bir konuşmada (9 Ocak 1966), Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nın verilerine göre Afrika'da yıllık nüfus artışı yüzde 2.5 olduğu halde yıllık besin üretimi artışının yüzde 1.7 olmasından yakınıyor.

Türkiye, besin üretimi bakımından Afrika'dan da geri bir duruma düşmüştür.

Ya sanayimiz? İstanbul Ticaret Odası, «Beş Yıllık Planda Türk sanayinin yılda yüzde 12.9 oranında bir gelişme göstermesi öngörüldüğü halde, ancak yüzde 7.5 oranında bir artış hızı sağlanabildiğini» açıklamıştır.

Tarım üretimi ile sanayi üretimi ve bunlardan sağlanan gelirler sosyal adalet ilkelerine göre dağılımı: Bir memleketin nasıl idare edildiğini, kınların çıkarına göre idare edildiğini şaşmaz bir şekilde gözler önüne seren göstergelerdir bunlar. Ve bu göstergeler, Türk halkının insanca yaşama imkânlarından nasıl mahrum edildiğini, Adalet Partisi iktidara gelirkenlerden çok daha geniş bir kitlenin oylarıyla yürütüldüğü Anayasa'nın nasıl işleme hale sokulduğunu vetesive göstermektedir. «İnsanlık haysiyetine varan bir vasıfı sevilesi» nerde? «Halkın zereci elbi heslenmesi, tarımsal üretimin toplumun yararına uygun olarak artırılması, tarım ürünlerinin ve tarımla uğraşanların emeğini değerlendirmek için alınacak tedbirler hanı?

Bıraklık bu meseleleri bir yana. Müezzimler minareye çıkacak mı, çıkmayacak mı? Millîyetçileri iftar vakit çalışacaklar mı, çalışmayacaklar mı? Ayasofya cami olsun mu, olmasın mı? Bunlarla uğraşıyoruz.

Türkiye, tarihinin hiçbir döneminde böylesine iç karartıcı günler yaşamamıştı. Bir Atatürk'ün «Ne muhtı Türküm diyene» dediği «özellik düşünün, bir de şu yaşadığımız günleri!

Açlık zehiri kaşıya dayandı! Üst tarafı boş laf. Bos lafın aç mideleri doyuramıyacakları sömürdükten gelenlere insanlık tarihinin açık ve sonuçları üzerinde söylediklerini hatırlatmakta fayda yok. Nehlersiniz, «Pamukladı mıydı kavaklar - Kırz gelir ardından... Differ ki, «Kırz», Anayasa düzeni içinde gelsin. Bu uvarmalar hen bizim için...

113'lerin Bildirisi

Hayli süre önce, bazı Üniversite öğretim üyelerinin bağımsız dış politikayı savunan bir bildiri yayınlamaları üzerine, Demirel tipi dış politikacı bazı profesörlerin bir karşı-bildiri hazırlamaya koyuldukları öğrenilmişti. Ne var ki teşebbüs o sırada fazla ilgi görmemiş ve aradan çok zaman geçtiği için de unutulmuştu. Ama 64 Üniversite öğretim üyesinin ikinci bir bildirisiyle Demirel'in laiklik konusundaki «umut kırıcı» davranışını tenkit etmeleri üzerine, dış politika karşı - bildirisini, biraz mevsimsiz de düşse, acele yayınlamak farz olmuştu.

113'lerin bildirisi, ne yazık ki, siyasi kanaati ne olursa olsun, her üniversite hocasında bulunması gereken fikir hürriyetine saygı ilkesinden ayrıldığı için üçüzdür. 113'ler, dış politikada bağımsızlık isteyenleri, «Türkiye'nin dış siyasetini tehlikeli yönlere kaydırmaya ve Türk halk efkârını bulandırmaya çalışmak bahsuzluğu» ile suçlamaktadırlar. Fikri, iftira ile cevaplandırılan bu ağır ithamdan sonra, 113'ler, «ilmin eerektir diği ciddiyet içinde araştırmalar yapıp yayınlamak»tan söz etmektedirler.

Fikirlerin ardında, mutlaka vatan ihanetine kadar gidecek maksat aramak şartsa, 113'ler bildirisinin Demirel'e ve Amerika'ya yaranmak endişesiyle yayımlandığını söylemek gerekecektir.

Paşabahçe grevi ve Kocatopçu

Ekonomik haklarını korumak amacı ile ikinci defadır ki, Tür

kiye Şişe Cami Fabrikalarında işçiler işlerini toplu olarak bırakmışlardır. Şişe ve cam işçileri bundan önce de greve gitme kararı almışlar, fakat Türkiye Şişe Cami Fabrikaları Yönetim Kurulu Başkanlığı İşveren Sendikaları Konfederasyonu Başkanlığı görevlerini üzerinde toplamış bulunan Şahap Kocatopçuoğlu'nun manevraları ilk grevi önlemişti.

Bağımsız sendikalar yerine işverenin emrinde sarı sendikalarla çalışmayı kendine şiar edinen Kocatopçu, şişe ve cam işçileriyle Türkiye'de emsaline az rastlanır cinsten ve 3 yıl sürel bir toplu sözleşme yapmayı başarmış bir işverendir. İşçilere hemen hemen hiçbir hak sağlamayan ve yenilik getirmeyen bu toplu sözleşme üzerine, Şişe ve Cami Fabrikalarında başlayan huzursuzluk artmış ve bu defa Türk - İş'in önyak olmasıyla ikinci bir sendika kurulmuştur. İşveren Kocatopçu, işverinde karşısında bir tek sendika görmek istediği için yeni sendikanın toplu sözleşmede de güçlük yapılması tekliflerini kabul etmemiş, işçiler de bu yüzden greve karar vermişlerdir. Fakat grevin başlamasından bir gün önce Türk-İş yöneticileri araya girerek bir anlaşma zemini aramışlar ve bunu da bulmuşlardı. Bu anlaşmaya göre Türk-İş'in desteklediği ikinci sendikanın işveren tarafından kabul edilmesi şartıyla Türk-İş grevi durdurmayı kabul etmiş, işveren de ayrıca işçi ücretlerine takdiri zamlar yapmaya söz vermiştir. Fakat bu zamlar ya hiç uygulanmamış, ya da sarı sendikacılığı teşvik edecek şekilde uygulanmış olduğundan

işyerindeki huzursuzluklar artmıştır.

İlk yapılan toplu sözleşmeyi herkes gibi Türk-İş de beğenmediği için ikinci sendika kurularak işi greve kadar getirdikten sonra Türk-İş'in beğenilmeven ilk toplu sözleşmevi hemen hemen aynen kabul etmesi, şişe ve cam işçileri arasında haklı kırgınlıklar doğurmuş ve bunlar yaptıkları kongrede Türk-İş'ten ayrılma kararı bile almışlardır.

Türk-İş, işveren Kocatopçu'ya verdiği sözü tutarak işyerlerinde grevi durdurmuş, fakat buna karşılık sendika üye aidatının bordrolardan kesilmesi içinde Türk-İş'in desteklediği ikinci sendikaya yardımcı olmaktan, kanunun engellerini ile ri sürekli kaçınmıştır. Böylece işveren, işyerlerinde kendi sözünün dışına çıkmayacak sendika hangisi olursa sadece ona yardımcı olacağını anlatmak istemiştir.

Sendikacılığı geliştirmek için işverenlerden yardım istemek gibi yanlış bir ve tutan bazı

Şahap Kocatopçu
En sevdiği renk: Sarı.

sendikacıları tanıyan işveren Kocatopçu, bu fırsatı azami derecede faydalanmasını başarmış, Türkiye Şişe ve Cami İşçileri sendikası ile ikinci olarak kurulan Kristal İşçileri Sendikası arasında işçileri bir tek Sendika etrafında toplamak kendi işiymiş gibi, bu işçilerin kongrelerine giderek konuşmalar yapmakta ve suret haktan görünerek sendikacıları kendi isteklerine âlet edebilmektedir.

Nitekim böyle bir Kongrede, Kristal-İş Sendikası Türkiye Şişe Cami Fabrikaları İşyerlerinde greve gitmemeyi Kocatopçu'nun konuşmaları üzerine karar vermiş, fakat işveren bu şarta uyulduğu takdirde, ücretlere zam konusunda gerekeni yapmak hususunda Türk-İş'e verdiği sözü de tutmamıştır.

Şimdi Kristal-İş'in greve gitmekten başka çıkar yol olmadığı anlatılarak işçileri işlerini bırakmaya çağırması ve işçilerin de bu çağrıya uyması karşısında işveren Kongrede alınmış olan grevi iptal kararına sığınmaya çalışmaktadır. Fakat bu defa işçiler, ne işverenin aldatıcı vaatlerine ne de sarı sendikacıları iltifat edecektir.

Amerikan iş adamları ve Demirel

New York Times'in 21 Ocak 1966 tarihli habesine istinaden.

Gelecek sayıda

AF

Yazarı:

Prof. Muammer Aksoy

bul'dan Charles Lanus tarafından yazılan aşağıdaki yorum yayımlandı. Yazı, «Yeni lider, ümitleri artırıyor - Demirel'in kesin zaferinden sonra ekonomik canlanma bekleniyor» başlığını taşımaktadır. Amerikan iş çevrelerinin görüşlerini yansıtan yazının tam tercümesi şöyledir:

Türkiye yeni vıla, memleketi sarsan ve sermaye çevrelerinin güvenini zayıflatan 1960 askeri ihtilâlden beri ilk defa daha büyük bir ekonomik gelişme ve ilerleme ümidiyle giriyor.

Onyediy aylık askeri idareyi bir seri zayıf koalisyon hükümetleri ve bunlarla birlikte siyasi krizler, iki fiili ihtilâl teşebbüsü, ve yeni bir ihtilâl korkusu takip etti. Sıkıntılı ve sonu belirsiz Kıbrıs Meselesi de memleketin ekonomik canlılığını yok edici bir etki yaptı.

Geçen beş yılın siyasi dalgalanmaları memleketin hızlı ekonomik gelişmesini, özellikle özel sektör kesiminde, büyük ölçüde durdurdu. Şurası belirtilmeli ki, bu devirde faaliyete geçen kamu ve özel sektör projelerinin çoğu da ihtilâlden önce başlanmış vahut plânlanmış olanlardı.

Türkiye'nin büyük ümitler bağlanan plânlı ekonomi programı (Beş Yıllık Kalkınma Plânı) iyi sonuçlar vermesine rağmen amaç edinilen millî gelirde yüzde 7 oranında artış gerçekleştirilememiştir. 1964'de yüzde 4.2 olan artış 1965'de kabaca yüzde 5.2'dir. Kamu yatırımları çok yavaş yürütüldüğü gibi özel sektör de tasarru hacmindeki artışa avak uydu ramadı.

İVİMSERLİK

HAKİM OLUYOR

Bununla beraber geçen Ekim seçimlerinde Adalet Partisinin ezici zaferi ve Mecliste rahat oturması, sermaye çevrelerinde ivimsizlik yarattı. 1961'de idam edilen Menderes'in (ihtilâl öncesi), Demokrat Partisinin yerini alan Adalet Partisi bir ilerleme «go ahead» partisi olarak bilinir.

Türkiye'de karma ekonomi gelenekseldir. Cumhuriyetin ilk yıllarında büyük endüstri teşebbüslerine başlamak ve devam ettirmek için gerekli yatırım sermayesine yalnız hükümet sahipti. Fakat bugün gelişen Türk iş çevrelerine olan itimat, memleketin, hükümetin destekliyeceği özel teşebbüs yoluyla, tam sanayileşmesini en iyi şekilde gerçekleştireceği kabul edilmektedir.

Son yılların koalisyon hükümetleri memleketin sarsılan ekonomisini yeniden düzenlemek için en emin vasıta olarak kamu sektörüne önem verdiler. Karma ekonomi taraftarı olduğu kaydedilen Adalet Partisi, aynı zamanda hızlı ekonomik gelişme ve kalkınma için özel sektöre daha geniş bir yer vermeyi plânlıyor.

Türk müteşebbisleri ve güçlü sermaye çevreleri Başbakan ve Adalet Partisi Başkanı 41 yaşındaki Süleyman Demirel'in kendisi kendisini yaratan bir mühendis - iş adamı oluşundan cesaret alıyorlar. Bu sıfatla onun iş çevrelerinin problemlerini kendisinden önce gelenlerden daha iyi anlayacağı ve olumlu hareket edeceği beklenmektedir.

YABANCI YATIRIMCILAR SEVİNCİ

Yabancı sermaye seçim sonuçlarından fazlasıyla memnun oldu. Onlar kampanya süresince aylarca «yabancı sömürücüleri» ve «tatlı kârcıları» diye kamu teşebbüsü taraftarlarının ve Marksist sosyalistlerin saldırılarına uğradılar. Birçok yabancı iş adamı hükümet çevrelerinin ve küçük memurların kendile-

rine rahat vermeyişinden şikâyet ediyorlardı.

Başbakan Süleyman Demirel'in Türkiye'nin kalkınması için yabancı sermaye yatırımlarının lüzumuna inandığı bilindiğinden, yabancı sermaye çevreleri onun işbaşına gelişini sevinçle karşıladılar. Bu çevreler onun, yeni askeri karışıklıklar - ki muhtemel değildir - zibi beklenmedik olaylara engel olacağı ve gelecek dört yıl iktidarda kalacağını bekliyorlar.

Yeni hükümetin yabancı sermayeye öncelik vereceği beklentilerinden bazı hükümet daireleri bundan habersiz gözükmemektedirler. Araştırma sonunda genellikle güvenilen bir ekonomik gazete 1966 kalkınma programı yatırımlarında yabancı sermaye için kabul edilen bir seri sınırlayıcı tedbir yayınladı.

Yeni tedbirler, Yabancı Sermayeyi Teşvik Komitesi tarafından verilen bütün yatırım müsaadelerinin gözden geçirilmesini öngörüyor. Belirli bir sürede kullanılmayan yatırım izinleri iptal edilecek ve yeni müsaadeler yatırımın belirtilen sürede tatbik sahasına konması şartıyla verilecektir.

DİKKATI ÇEKEN

«GENİŞLEME»

Yabancı yatırım çevreleri zamanı sınırlama tedbirlerini makul bulmakla birlikte teşebbüsün genişletilmesiyle ilgili tahditlerden rahatsızlık duyuyorlar. Bunlara göre genişlemeyi düzenleyici tedbirler yatırımcıların kendi teşebbüslerini kontrole imkân vermeyen bir şekil almaktadır.

Bu tedbirler cümlesinden olarak Yabancı Sermayeyi Teşvik Komitesinin izni alınmadan ot finansman yoluyla genişletilememesi hususu var.

Bu yıl Sovyetler Birliği Türkiye'nin ekonomik çerçevesine girebilir. Avlarca süren görüşmelerden sonra geçen Kasım'da yedi yeni proje için bir protokol imzalandı. Bu projeler içinde alüminyum, kereste, sülfürik asit ve cam tesisleriyle bir petrol rafinerisi, bir demir - çelik tesisi ve Rus tipi votka imali teşebbüsü var.

Çeviren: Yakup Kenenek

Plânlama sohbetleri

D.P. Teşkilâtı İkinci Beş Yıllık Plân hazırlıkları ile ilgili olarak ikinci büyük toplantısını yaptı. Geçen aralık ayında yapılan ilk toplantıda hazırlıkların teknik yanı tartışılmıştı.

Üç gün süren bu son toplantıda ise İkinci Plânın hedefleri ve stratejisi tartışılmak istendi. D.P.T. bu amaçla bütün kamu, özel kuruluşlar, Üniversite yüksek okul temsilcileri ile birçok genel müdür ve müsteşarı bir araya topladı. 300 kişilik bir kurul, Devlet İstatistik Enstitüsü'nün toplantı salonunda İkinci plânın temel tercihlerine dayanarak olacak fikirler iferi sürdürdüler.

Toplantı Başbakan Demirel'in konuşması ile açıldı. Demirel Plâncılar tarafından hazırlanmış olduğu kanısını uyandıran konuşmasında plânlamayı «rasyonel bir kalkınma politikasının en tesiri bir vasıtası» olarak tanımladı ve «başlıca gayemiz, bizim ir diye benimseyeceğimiz millî bir plânın ortaya çıkmasıdır» dedi.

1966 programını halâ resmî olarak yayınlanmayarak plân fikrinin şekli şartlarını bile dikte almayan bir Başbakanın tam bir plâncı gibi ortaya çıkması toplantıdaki özel sektör temsilcilerini dahi endişelendirmedi.

Talantıda, bir çok bakımlardan oldukça ilginç konuşmalar yapıldı. Örneğin Sümerbank temsilcisi toplu kalkınmasın-

da, televizyonun rolünü belirtti. Türkiye'deki en ağır sanayinin (MKE) başı Celâl İmre, Türkiye'nin konfeksiyon sanayii ile kalkınacağını ispata çalıştı. Turizm Bakanlığı temsilcisi ise Türkiye'nin Turizmle ne kadar kolaylıkla kalkınacağını, İspanya ve İtalya örneklerini vererek belirtti ve İkinci Plan sonuna da 750 şer kişilik uçakların imal edilmiş olacağını ve turistlerin artık Türkiye'ye 750 kişilik gruplar halinde geleceği müjdesini verdi.

Odalar Birliği temsilcisi bu kadar büyük bir topluluk önünde tartışmaya yanaşmayı ve görüşlerini yazılı olarak hükümetle buluşturmak istemekle yetindi. Toplantının en yatkın uyarıcıları konuşmalarını Prof. Besim Üstünel, Doç. Sencer Divitçioğlu, Prof. Orhan Oğuz, Doç. Haydar Kazgan ve Doç. Kenan Bulutoğlu yaptılar. Üstünel özel sektörün planlamanın zorunluluğunu, bunun para ve maliye politikası ile yapılamayacağını bu nedenle de özel yatırımların lisansa bağlanmasının gerektiğini belirtti. Ayrıca fiyat istikrarı sağlamadan ciddi bir plan yapılamayacağını söyleyerek «Yüzde 5 kalkın; yüzde 10 fiyat artırı, bu olamaz» dedi. Doç. Divitçioğlu üretim mallarının sanayiine önem verilmesi gerektiğini tüketim malları sanayisinin daha küçük bir hazla büyümesinin kalkınmanın ön şartı olduğunu söyleyerek, «gelir dağılımı ile mülkiyet dağılımı arasında sıkı bir ilişki vardır, Mülkiyeti adil bir şekilde da-

Prof. Besim Üstünel
«Plan bağlayıcı olmalı»

ğıtmadan adil bir gelir dağılımının elde etmenin imkânsız olduğunu» belirtti.

Prof. Oğuz her kademedeki eğitimlik sağlayan bir eğitim sisteminin mevcut eğitim sisteminin Türkiye'nin kalkınma problemi-ne yönelmiş olmadığını söyledi ve Türkiye'deki geçerli teknolojiye uygun bir eğitim politikası önerdi. Doç. Kazgan adını söylememekle beraber köy enstitülerini bir eğitimden daha az bir masrafla daha büyük bir kalınlığa yol açacağını ifade etti. Doç. Bulutoğlu ise kalkınma için tarımın vergilenmesinin şart olduğunu bunun ise en iyi bir şekilde arazi vergileri ile yapılabilirliğini söyledi.

Toplantıya katılanların çokluğu dolayısıyla karşılıklı ciddi tartışma olmadı. Herkes sadece fikirlerini söylemekle yetindi. Bununla beraber toplantı ağız kavgasına yaklaşan bir tartışma ile son buldu. Prof. Üstünel kalkınma için savunma giderlerinin kısıtlanması gerektiğini söyleyerek, bunun gereklerini uzun, uzun anlattı. Toplantıda bulunan Savunma Bakanlığı temsilcileri bundan çok alındılar ve teker teker ordunun kal-

kınamadan yana olduğunu belirterek «Prof. Üstünel'in maksadının ne olduğunu, hangi amaçla hizmet ettiğini» ısrarla sordular. Prof. Üstünel «maksadını» anlatmak için söz istedi ise de toplantıya o anda yöneten planı eski meslektasına bu imkânı vermedi.

Yeni İstanbul ve YÖN

Küfür ve çamur atma yarışında bir ara rekorlar kıran Yeni İstanbul, son zamanlarda ciddi diyet kazanma yolundaydı. «Bir tarafsızın görüşleri» ve «Düşünen Adamla Başbaşa» sütunları, ciddi yazılar olarak okunmaktaydı. Ne var ki, Doğan Avcıoğlu'nun «Sovyetler ve Biz» başlıklı yazısı dolayısıyla Yeni İstanbul'un açtığı polemik bu ciddi gidişe uygun düşmedi. Gazete, YÖN'ün yazısını tahrif edip «Komünistler azdılar» söz mahşerinden kendini kurtarmadı. Başyazının büyük bir klişesini üç sütun üzerine yayınlayan Yeni İstanbul, resmin altına şunları yazmaktadır: «AZ DILAR: Türkiye'de aşırı solcu nesriyat son zamanlarda faaliyeti arttırmış bulunmaktadır. Bir Başbakanın Allah'tan bahsetmesini gerici olarak vasıflandırmaya veltenenler, Rusyanın komünizm sayesinde son derece modernleştiği yalanını yazabilmek için «etini» göstermektedir. Yukarıdaki klişede, komünizm methiyesi yapan derginin mahut vazısı görülmüştür».

Gazete bir de «Merdi Kıpti» başlıklı bir nükte düşürmüştü:

«Kırmızı bir dergide Doğan Avcıoğlu adlı bir yazar (Aşiret hayatı yaşayan ve kırk yıl önce Anadolu'dan kat kat geri bulunan Türkistan, komünist yönetim altında hızla modernleşmiş ve kalkınmıştır) diyor.

Yani, Türkiye'nin de hızla modernleşmesi ve kalkınması için mutlaka komünist idare altına girmesini istiyor.

Gafillere, ahmaklara ithaf olunur.»

Bir de dış politika yorumu var:

«Bir solcu dergi, Türkiye'nin bağımsız bir dış politikaya sahip olması, yani uyduluktan kurtulması şartını, şaşıracak bir fütursuzlukla Amerikadan biraz uzaklaşması ve Sovyet Rusya'ya biraz yaklaşmasına bağlamaktadır. Yani ne oluyor? Eğer biz uydusak, bunu meydana getiren vaklaşmayı Amerika'dan alıp Rusya'ya vermekle yarı yarıya uydurumuna düşeceğiz demektir. Düşünün bir kere, akıllarının başlarında olduğunu iddia eden insanların çıkardığı YÖN dergisi bunu söylüyor.. Bağımsızlık teklifleri, bağımsızlık durumunu bölüştürmekten ibaret.»

Bütün bu incileri, cevaplandırmak için değil, sadece okuyucularımıza duyurabilmek için sütunlarımızı aldık

Devlet beslemesi dernekler

Türkiye'de bir sürü dernek vardır. Bunlar Devlet kesesinden beslendikleri için bir sürüdürler. Devlet bütçesinden her yıl bunların çoğuna boş yere milyonlar ödenir. Şimdi İstanbul Belediyesi de dernek beslemeciliğine geniş çapta başlamıştır. İlâs halindeki belediyenin yeni bütçesinde yardım fahi 400 bin liradan 3 milyon liraya yükseltilmiştir. CHP'li Meclis üyelerinin muhalefetiyle karılanan bu nimet paylaştırılmadı. «Biz oy çoğunluğuna sahibiz, istediğimiz gibi dağıtırız» diyen AP'li üyelerin oylarıyla kabul edildi. Bu arada hayli ilginç konuşmalar oldu. CHP Grup Başkanı Lütfi Onur, şöyle divordu: «Atatürk anıtı vaptırma derneklerine birer lira vermişsiniz. Kuş Derneğine ise

ÜNİVERSİTE BİLDİRİSİ VE DEMİREL'İ BASIN

Demirel'in Bayram Gazetesinde çıkan ve Sayın Nadir Nadir'in deyişleriyle «Bir kasaba imamının vaznını andıran» başyazının Ankara Üniversitesi öğretim üyeleri tarafından bir bildiri ile protesto edilmesi, AP basınında sert tepkilere yol açtı. Öğretim üyeleri bildirisinin en ilgi çekici yanı, sağcı ve solcu hocaların, Demirel'i protestoda birleşmesiydi. Bir Suat Bilge, bir Fahri Armaoğlu, bir Faruk Erem, bir Mehmet Gönüllü, bir Mukbil Özyörük, bir Safa Rısoğlu gibi Demirel'in ekonomik ve politik görüşlerini benimsemiş hocalar da bir protestoya katılıyorlardı. Partiler ayrımı bakımından da YTP'li bir Cahit Talas, Bülük baş'ya yakın bir Faruk Erem, Menderes'in şahsi dostu bir Bülent Nuri Esen, DP Bakanlarından Halil Özyörük'ün oğlu ve Ereğli — Çelik Hukuk Müşaviri bir Mukbil Özyörük kasaba imamının vaznına karşı çıkıyorlardı. Başbakan Demirel, sağcı, solcu, orta ve hattâ futbolcu bütün öğretim üyelerini birlikte üzen bir başyazı yazma marifetini göstermişti.

Üniversiteler bildirisine ilk tepki Demirel'den geldi. Voltairien bir cevapla bayram gafını geçiştirmeye çalıştı: «Bildiriler çok moda oldu. Hürriyet çok güzel şeydir. Ben, birisiyle aynı fikirde olmasam dahi, başkalarının hürriyeti için mücadeleye çıkmış bir insanım.»

Bu Voltairien beyan üzerine olacak ki, 113 Üniversite öğretim üyesi de «modaya uyarak» iktidarın başının imdadına bir bildiri ile koştular.

Sonra AP basını, Demirel'i protestoya cüret eden bu «kara kübbelilere» lûnetler yağdırmaya başladı. Bu küfürnamelerden bir derlemeyi yayımlıyoruz:

Kızıl kübbeli Allahsızlar bildiri yayınlamışlar.

«Başbakan Ramazan Bayramında dinden ve Allah'tan bahsetmemeli» imiş, çünkü bu «lâikliğe (!) aykırı» imiş...

Kimmiş bu bildiriyi yayınlıyanlar?

Müslüman Türk vatandaşının vergisi ile göbeklerini şişirip, müslüman Başvekilli kınmaya veltenen Kızıl kübbeli Üniversite hocası Allahsızlar!...

Turhan Dilligil — ADALET

Hükümetin rejimi tehdit edebilecek her türlü akıma - ama sol ama sağ - karşı gerekli tedbirleri almasını arzu eder ve bekleriz.

Esin Talu — ADALET

Gazetelerde Siyasal Bilgiler ve Ankara Hukuk Fakültesindeki 62 öğretim üyesinin bu mesaj aleyhinde yayınladıkları bildiriyi görürnce şaşırım. Bunların içlerinden bir kısmı, halkçı olmakla beraber ciddi ilim adamlarıydı. Ne demek istiyorlardı? Dua yasak mıydı? Bir müslüman Başbakan bayram günü müslüman vatandaşları için Allaha hayır duada bulunamaz mıydı? (.....)

62 öğretim üyesinin bildirisi hayret edilecek bir zındıklık doğrusu! (.....)

Memlekette başlayan işlerine başarıya ulaşması için, hayır duada bulunmanın devlet adamlarına yasak olduğuna dair Anayasa'da böyle bir madde varsa göstersoner! Oraya bunu hangi şeytan sokmuş, görelim! (.....)

Allah bu memleketi, bu milleti hayır duadan yoksun bırakacak bir duruma düşürmesin, amin!

Orhan Seyfi Orhon — SON HAVADIS

Öğretim üyelerinin modaya uygun bildirilerini CHP'nin sayın lideri İnönü'nün konuşmasıyla aynı güne rastladığından ve aralarında üslûp farkı bulunmadığından maalesef maksatlı bir davranış olarak kabul etmek zorundayız...

Süleyman Demirel ne vazmıştı? Dikkat edilirse yazdıkları ayetlerden, hadislerden alınmadır ve hepimize doğru yolu gösteren müsbet temennilerden ibarettir.

(Bazıyazı) — ZAFER

Hepsi, Demirel'in Bayram mesajında fazla miktarda Allah kelimesini kullanmış olmasını tenkidle ve lâik bir hükümet adamının

yazısında hangi dini kelimeleri kullanıp hangilerini kullanamayacağı gibi derin, büyük, muazzam, ilmi, vatani bir problem çözmekle meşguller.

Onların neresinde Milli irade?

Onların neresine demokrasi?

Ergün Göze — BABİALİDE SABAH

Yazı, üslûbunun özelliği dışında bir bayram sabahının samimi duygularından başka bir şey değil. Üslûptaki özelliğe de sadece vatandaşlarına seslenen bir Başbakanın resmi sıfatı bakımından alışagelmis yazı tertibine ve kelimelere dikkat etmemiş olması söylenebilir ancak...

Bildiri Ortaçağ Katolik Kilisesi afarozlarına gerçekten benziyor.

★★ — SON HAVADIS

Demirel camide başına beyaz bere giymiş. Bayram gazetesinde yayınlanan yazısında da, milleti, memleketi için yaptığı temennilerde bol bol Allah'tan bahsetmiş, onun varlığını inayetine niyaz etmiş. Bizim Allahsızlar şimdi bu olayı geniş bir istismar konusu olarak meşguller. Yüzde doksansakizi müslüman olan bir milletin inançlarına bu derece şen'i saygısızlık havsalanın alacağı şey değildir. Onların dinsizliğine kimsenin birşey dediği yok. Çünkü lâisizmi onlar gibi anlamıyoruz. Ama hiç olmazsa onlar da Allahsız komünist olduklarını inkâr etmesinler.

(Bazıyazı) — ADALET

Demirel, o candan dilekleriyle iki noktayı daha ispat etmiştir: MASON OLMADIĞINI.. ve AMERİKAN ADAMI olmayıp gerçek bir Türk - Müslüman evlâdı bulunduğunu...

(Bazıyazı) — TERCÜMAN

Hükümet Başkanı Demirel, Bayram Gazetesinde yayınladığı bir makalede, Türkiye'deki 50 bin cami ve mescitte Ramazanı geçiren vatandaşlara hitap etmiştir... Başbakan demircilere hitab eder, hristiyanlara hitab eder, kömürçülere hitab eder, sporculara hitab eder, hristiyanlara hitab eder ses seda çıkmaz da Ramazan Bayramı gününde memleketin yüzde doksansakizini teşkil eden müslümanlara hitab ederse ve bunu da mütevazı bir gazetenin köşesinden vaparsa yer yerinden oynar.

Öğreniyoruz ki Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi ve Hukuk Fakültesi Öğretim üyelerinden 25 profesör, 19 doçent ve 20 asistan bir ortak bildiri yayınlıyarak Başbakan Demirel'in Bayram Gazetesindeki makalesini tipki «Dinsizler Cemiyeti» mevcutmuş gibi protesto etmişlerdir...

Vakti şimdi böyle tebliğlere alışmamız gerekir. Yarın «Dinsizler Cemiyeti» kuru lursa bu tebliğlerden bin defa ağırları ile karşılaşacağımız şüphesizdir.

Tekin Ezer — SON HAVADIS

Son bildiricilerin Başbakana karşı tutumlarını tasvip etmeye elbette imkân yoktur. Önce Üniversite öğretim üyeleri ve yardımcılarının kendi vazifeleri olan ilmi meselelerle meşgul olmaları gerekir. İkincisi bir bayram gününde hükümet başkanının Millet bayramını kutlamasının gerici sayılması asla doğru değildir... Toplum hayatında gerileme olmadığı gibi gerici diye de birşey mevcut değildir.

Prof. İbrahim Kafesoğlu — BABİALİDE SABAH

Başbakanların söylev ve demeçleri çoğu zaman sonradan gelenek olarak kitap yapılır. Demirel'in söylev ve demeçlerinden de bir kitap yapılırsa, kitaba iş bu dualar girecek ve gelecek kuşaklar Demirel'in Türkiye Cumhuriyetinin Başbakanı mı yoksa Osmanlı Saltanatının şeyhülislâmı mı olduğundan şüpheye kapılacaklardır.

Sayın Demirel'e hatırlatmamız gerekivör: Kendileri duahan Süleyman değil, Başbakan Süleyman'dırlar.

Aziz Nesin — YENİ TANIN

10 bin lira ayrılmıştır. Kuş sevinin tekâmülüne hizmeti Atatürk anıtı yaptırmaktan daha elzem ve lüzumlu saydığınız anlaşıyor.

Ayhan Yetkiner, başkanı AP'li bir Meclis üyesi olan Analar Birliğine 60 bin lira verildiğini hatırlatıyordu. Hüseyin Cahit Gürel ise, AP'ye yakın MTTB' ve 130 bin. TMTF ve Türkiye Millî Gençlik Teşkilâtına 25 bin

lira ayrıldığını belirtiyordu: «Paralar hissi sebeplerle dağıtılıyor. Türkiye Millî Talebe Federasyonu ile Türkiye Millî Gençlik Teşkilâtına yirmi beşer bin lira takdir edildiği halde, şimdiki başkanı AP'lilere yakın olan Millî Türk Talebe Birliğine gülünç bir kurnazlıkla 130 bin lira verilmektedir. MTTB'nin folklor, turizm, edebiyat, spor gibi hükmi şahsiyeti olma-

yan kollarına ayrı ayrı paralar ayıran AP'liler, TMTF'ye bu parayı vermemek için kurnazlık uşlardı».

Ayhan Yetkiner, «Bu fakir milletin bir kuruşunu bile kimse keyfi olarak harcayamaz, he sap sorulur» sözleriyle bu tabloyu tamamıyordu. AP'liler bu sözleri, ayağa kalkarak ve «Tehdit etme bizi» diye bağırarak karşıladılar.

mesclési, buna örnektir.

Bugünkü dünyada politika yapma dü-
runum, Walter Lippman'ın sözleriyle, «dog-
matik komünizmle dogmatik anti-komüniz-
min birbiriyle karşılaştığı olarak, tarihik
çatışmaları bir fasıl dâve»dir. Lippman, gikis
volunu, «millî çikarları, dünya çapındaki
ideolojilerin üstünde tutmaktaki» görmekte
dir.

Reform konusunda ABD ve diğer gelişmiş ülkelerin, özellikle de İngiltere'nin, Türkiye'ye sunduğu öneriler, Türkiye'nin ekonomik ve sosyal yapısına uygun değildir. Türkiye'nin ekonomik ve sosyal yapısı, gelişmiş ülkelerinkiyle farklıdır. Türkiye'nin ekonomik ve sosyal yapısı, gelişmiş ülkelerinkiyle farklıdır. Türkiye'nin ekonomik ve sosyal yapısı, gelişmiş ülkelerinkiyle farklıdır.

DOGMATİK ANTIKOMÜNİZM

Az gəlişmiş ölkələrin qoşunda ekono-

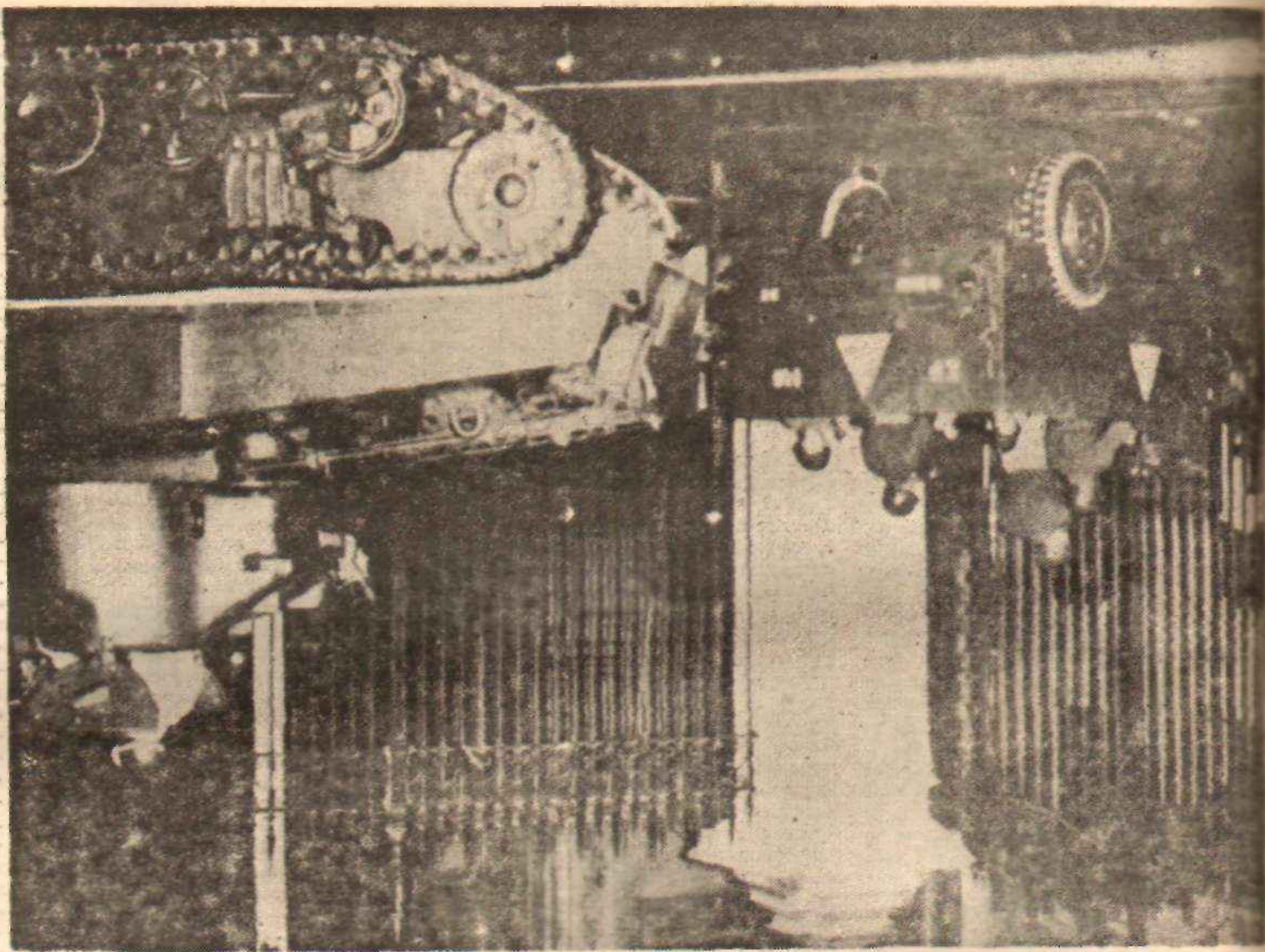
Kuzey ve Güneydeki nüfus hareket-
leri bakımından önemli bir fark daha var-
dır. ABD tarımı, muazzam ölçüde verim-
lidir. Şehirde akin hırlandığı halde, tarım
üretimi artmaktadır. Güney Amerika'da ise,
tarım üretimi nüfus artışıını karşılamaya
dahi yetmemektedir. Amerika'daki tarımsal
krizis Bankası, 1964'de, Güney Amerika
nüfus artış tempounu yüzde 2,7
yılılık artış oranına artıran bir yolda tarım
üretiminin oralaması artışı oranının yüzde
1,6 civarında kaldığını açıklamıştır. Üstünlüğü
toprakları terkedince, köyde hiç değüslü ol-
madan yaşadığı halde, şehirde kazandığı
bir kag kurusu gıda maddeleri satın alma-
dır. Barınmakta. Böylece verimsiz gıda
tarımına olan talep şimmetlidir. Gıda mad-
deleri verimsizliği, bir çok Güney Amerika
ülkesinde görülen bünverci enflasyonun te-

Gəniz bir işsiz qrupu, bu sozlerin di-
şinddir. Kendi arzusuyla gebirde iş ara-
maya gidenlerdir yani sıra, bir kism irgal,
makinalasma yuzunden işsiz kalmakladir.
Toprak sahibini makinalasmayi, enflasyona
karsi bir korumma tedbirli ve prestiji araci
saymakladir. Daha onemlisi, ki sermaye-
sima, bol sayidaki iş gucunun vertimi alma-
si, mülk sahibinin işçilerle olan sosyal me-
suliyeti azalmakladir. Bazi Güney Ame-
rika büküncileri, makinalasmayi tarimda
modernlesmeyle eş anlamda sayarak, ma-
kinala liberalinde gümrük vergisi indirimleri
tarimaya, ya da ucuz fiyatla döviz laktisi

durmamların çok genişindedir
Venezuella bir devlet memuru du-
rumu göyle açıklamektedir: 1,3 milyon
bullan başkent nüfusunun yarısı gecekön-
dude yasmaktadır. Okullar, inşa edil-
medilmez dolmaktadır. 1961 arzi, 500 binden
fazlası işsiz Venezuella mevcut iken, her
yıll 80 bin kişi artmaktadır

se, ABD tarim isçilerinin 1920 veva 1930 Güney Amerika tarim isçilerinin eđiniñ i- cağı meşekli velismeyi seçtikmektedir. Eñliñ henüz terkeden teratır sañdı olamya- gın, is imkancarı gók sinirñdir. Ve is, gitiñ nu vazmaktadı. Sanayi vavayz religiiñ i- köy gecekondularından daba köñü oldıgı- yevgeştir. Bir gözlemci, buradakı havanın kenar umhalıleredeñi takıñ gecekondı kenar hazırlıkızdırñlar Şeyre varınca,

100

Çalışmış ülkeler denemesine bakıla-
rak Güney Amerika'da tarım meselesinin,
köy nüfusu seçme aklınca kendiliğinden gö-
zleneceği sanılabilir. Ne var ki mesele va-
rından incelenince, köyden şehire, aklı-
nı görmüş olmakla beraber, nitelik ba-
rından farklıdır. ABD'de iş hayatının
hızla geliştiği dönemlerde, şehirde iş bulma
bir hayal değildi. Güney Amerika köyü-
lerinin büyük kısmını ise, şehirlere iten ü-
mitsizlikti. Şehir hayatı ve çalışması için

ABD de gələn nüfusun bəzi hissələri, ABŞ-
nın digər bölgələrindəki kimi, öz
mədəniyyətini qoruyub saxlayırlar.
Bununla yanaşı, bu insanlar
Amerika mədəniyyətinə də
qoşulmuşdurlar. Onların çoxu
ABŞ-ın iqtisadiyyatına və
siyasətində iştirak edirlər.

ŞEHİRCİLEŞME

SANAYİ OLMAK İÇİN
makladır. reformun destekleyeceği kanısını verat- kümlerinin incelenmesi, ABD'nin toprak Amilasmasını toprak reformu ile ilgili bu- latmakladır. Halbuki «Herleme için ititak» nusunda Amerika'nın tutumunu çok zayıf- denler, toprak reformunu destekleme ko- politika tesbitindeki hareketsizlik gibi ne- dengesi endişesi, kamulaştırma tehidi. ve makladır. Böylece, Doğu - Batı kuveit say- manın ve cazibesi olmayan görüşler say- lar reformist fikirleri, denememiş, ispatlan retili olanlar, ekseriya geri katalardır. Bun olduğıu halde, bu politikaçı vürümekle öle- daki resmi politikaımız yeterli ölçüde ileri

Bizim devrimin ömrakı saği desicileri
güniz düşüncesi, son Dominik Cumhuriyeti
ti olayı ile daha da güc kazandı. Bir
gök Güney Amerikalı, Dominik müdahale
sını eskiden beri bildikleri bir gerçeki doğ
ulaştığını söylemektedir. Bu gerçek,
ABD'nin merkeze sola giden eğizi üze-
rinde yer alan her devrimin bozmaya yönel-
miş bir devlet olduğudur. Temsilciler Mecl-
isinin, Güney Amerika'da gizli komünizm
den süphe her ülkeye tek taraflı müda-
hale yapılmasını isteyen tartışmalı kararın,
bu ülkeler parlamentolarının görüşünü, fa-
milyar hep bir ağızdan protestolarına yol aç-
mıştır.

Daha başka meseleler de durumu ka-

18

Guney Amerika Saccar ile itirakizmin uzun bir tarhi vardir. O uikle-
rin bunu unutmasi kolay degildir. Ozelek-
le Sag ile itirak, saccarın en iyi ciliim
imkaniatına sahip olmaları ve ekseriya ik-
tidarda buunmaları dolayisiyle, bizim dip-
lomatizmizla kadeh tokusuma imkaniat
vami olarak rucunmektedir. Bundan bas-
ka, di beraberligi, bu uiklelerde Amerikan
diplomatiari ile is adamlarını sik sik bir
araya getirmektedir.

SAGCIAR BIRAZ
ITERICI OLABISH

Prof. Robert F. Smith, «Herleme için İttifak» antlaşmasının, özel yatırımların ro-
lunun küçümsediği halde, daha sonraki yo-
rumların «dolar diplomasisi»ni yendi den ya-
ratıldığını belirtmektedir. Clay Komitesinin,
«Herleme için İttifak»la ilgili 1963 yılı ra-
portu, kamu ve özel yatırımlarının öncel-
likli tanımına, fakat millileştirmeyi eko-
nomik kalkınmaya yabancı saymaktadır.
ABD Kongresi Karma Ekonomi Komis-
yonu da aynı görüşü benimsemiştir.
1967'de Kongrenin Amerikalılararası Eko-
nomik İşbirliği Ali Komitesi, sosyal reform
lar meselesine önem verdiğine de, iki yıl
sonraki raporunda, İttifakın başarısını, iş-
hayan için elverişli ortam yaratmaya bağ-
lamıştır. Rapor, toprak reformu amacıyla
da olsa, özel maliyetlerin kamulaştırılması
na karşı çıkmaktadır. Böylece, sermayeyi
kullanmaya çekmek, İttifakın temel
meselesi haline gelmektedir. Önemli sayı-
lan bu amaç, bir çok bakımdan toprak re-
formu ile çatışmakta ve bundan reform za-
rarı çıkmaktadır.

Komünizmin yayılması endişeleri doğultuysa da, ABD, iş reformları isteven teşek- küllere lamenen karşıdır ve en muhtal- akıyara, hatta milliyatist gruplarla işbir- tiği yapmaktadır. Fakat ABD'nin soldan hoşlamayışının başka nedenleri de vardır.

Sönu teşekkülleriñ ekonomik kalkınma programları, topk reformasyon dısında, iş değış Amerikan öze sermayesinin sa- hip bulundugu bazı sanayi teşebbüslerin- in milliyetçiliğini engellemektir. Özetle aracharın milliyetçiliğesi, sönu ekonomik tabiiyetinin sonuçu oldugu kadar, artan milliyetçiliğin de gereğidir. Ne var ki, ka- nuunlaştırma yoluyla milliyetçilerne, kısa vâ- dede iş ortamını Amerikan yatırımcıları için elverişli oluşturan çikaracaktır. Bu da A- merikan yarıdımına kısılmamasına yol açar-

meçke işteksizdir.
Bu tutum, solu parçalamaz tek bir bütün olarak düşünmemiz yüzünden, daha da sertleşmektedir. İş politika merkezleride, aşırı solita koalisyonu giden partiler, Çin işli komünistlerle eşit sayılmaktadır. Dünyanın bazı bölgelerinde Rus — Amerikalı yakınlaşması dolayısıyla sola karşı daha nüanslı bir tutum takınımsı olmanın Kuba korkusu, ya da bu üfkelerin politikalatına karşı gösterdiğimiz devamlı anlayışla

zincin komünizmin olduğu yerde tuma polikamzin bir parçası haline gelmiştir. Güney Amerika'da bütün sosyalistler topk reformu konusunda birleşmeleri de politik kamzı etkilemektedir. Politikamiz, Doğu-Batı münacadelesi biçimini düşünmünce, ABD, popülizistler (haliklar) tutumunu andıran herhangi bir programı destekle-

yızsızlık yüzünden), politik eğilimleri geniş ölçüde siyah - beyaz olarak değerlendirmekteyiz (.....).

Komünizmin yayılması endişeleri dolayısıyla, ABD, iş reformları isteyen teşekküllere tamamen karşıdır ve en muhafazakârlarla, hatta militarist gruplarla işbirliği yapmaktadır. Fakat ABD'nin soldan boşlanmayışının başka nedenleri de vardır: Solcu teşekküllerin ekonomik kalkınma programları, toprak reformunun dışında, hiç değilse Amerikan özel sermayesinin sahip bulunduğu bazı sanayi teşebbüslerinin millileştirilmesini öngörmektedir. Üretim araçlarının millileştirilmesi, solun ekonomik tahlillerinin sonucu olduğu kadar, artan milliyetçiliğin de gereğidir. Ne var ki, kamulaştırma yoluyla millileştirme, kısa vadede iş ortamını Amerikan yatırımcıları için elverişli olmaktan çıkaracaktır. Bu da Amerikan yardımının kısılmasına yol açacaktır.

Prof. Robert F. Smith, «İlerleme için ittifak» antlaşmasının, özel yatırımların rolünü küçümseydiği halde, daha sonraki yorumların «dolar diplomasisi»ni yeniden yattığını belirtmektedir. Clay Komitesinin, «İlerleme için ittifak»la ilgili 1963 yılı raporu, kamu ve özel yatırımlarının önceliğini tanımakta, fakat millileştirmeyi ekonomik kalkınmaya yabancı saymaktadır. ABD Kongresi Karma Ekonomi Komisyonu da aynı görüşü benimsemektedir. 1962'de Kongrenin Amerikalılararası Ekonomik İlişkiler Alt Komitesi, sosyal reformlar meselesine önem veriyse de, iki yıl sonraki raporunda, İttifakın başarısını, iş hayatı için elverişli ortam yaratmaya bağlamıştır. Rapor, toprak reformu amacıyla da olsa, özel mülkiyetin kamulaştırılmasına karşı çıkmaktadır. Böylece, sermayeyi Güneye çekmek lüzumu İttifakın temel meselesi haline gelmektedir. Önemli sayılan bu amaç, bir çok bakımdan toprak reformu ile çatışmakta ve bundan reform zararlı çıkmaktadır.

SAGCILAR BIRAZ İLERCİ OLABİLSE...

Güney Amerika'da Sağcılar ile İttifakımızın uzun bir tarihi vardır. O ülkelerin bunu unutmaları kolay değildir. Özellikle Sağ ile ittifak, sağcıların en iyi eğitim imkânlarına sahip olmaları ve ekseriya iktidarda bulunmaları dolayısıyla, bizim diplomatlarımızla kadeh tokuşturma imkânlarını en fazla elde etmeleri yüzünden, devamlı olarak güçlenmektedir. Bundan başka, dil beraberliği, bu ülkelerde Amerikan diplomatları ile iş adamlarını sık sık bir araya getirmektedir.

Bizim devamlı olarak Sağ desteklediğimiz düşüncesi, son Dominik Cumhuriyeti olayı ile daha da güç kazanmıştır. Bir çok Güney Amerikalı, Dominik müdahalesinin eskiden beri bildikleri bir gerçeği doğruladığını söylemektedirler. Bu gerçek, ABD'nin merkezden sola giden çizgi üzerinde yer alan her devrimi bozmaya yönelmiş bir devlet olduğudur. Temsilciler Meclisinin, Güney Amerika'da gizli komünizmin den şüpheli her ülkeye tek taraflı müdahale yapılmasını isteyen tartışmalı kararı, bu ülkeler parlamentolarının gürültülü, fakat hep bir ağızdan protestolarına yol açmıştır.

Daha başka meseleler de durumu karıştırmaktadır. Toprak reformu konusundaki resmi politikamız yeterli ölçüde ileri olduğu halde, bu politikayı yürütmekle görevli olanlar, ekseriya geri kafalıdır. Bunlar reformist fikirleri, denememiş, ispatlanmamış ve cazibesi olmayan görüşler saymaktadırlar. Böylece, Doğu - Batı kuvvet dengesi endişesi, kamulaştırma tehdidi ve politika tesbitindeki hareketsizlik gibi nedenler, toprak reformunu destekleme konusunda Amerika'nın tutumunu çok zayıflatmaktadır. Halbuki «İlerleme için ittifak» Antlaşmasının toprak reformu ile ilgili hükümlerinin incelenmesi, ABD'nin toprak reformunu destekleyeceği kanısını yaratmaktadır.

SANAYİ OLMADAN ŞEHİRLEŞME

Bazıları Güney Amerika'da köyden şehre doğru görülen nüfus akınına, ABD'de de olan nüfus hareketinin tekrarı saymaktadırlar. ABD'de, şehir ücretlerinin yüksekliği dolayısıyla, köyden şehre akın, köy nüfusunu Ondokuzuncu Yüzyıl ortasında yüzde 50'den, 1964'de yüzde 6.8'e düşürmüştür. Güney Amerika'da şehre akın, bu ölçülere ulaşmış değildir. Burada 15 yıl önce köy nüfusu, toplam nüfusun yüzde 60'ını bulmaktaydı. Bu oran bugün de aynı seviyededir. Fakat nüfus hızla büyümekte ve mutlak rakam olarak tarım sektöründe yaşayanların sayısı artmaktadır.

Gelişmiş ülkeler denemesine bakılarak Güney Amerika'da tarım meselesinin, köy nüfusu şehre aktıkça kendiliğinden çözüleceği sanılabilir. Ne var ki mesele vakıdan incelenince, köyden şehre akın, aynı görünüşte olmakla beraber, nitelik bakımından farklıdır. ABD'de iş hayatının hızla geliştiği dönemlerde, şehirde iş bulma bir hayal değildi. Güney Amerika köylülerinin büyük kısmını ise, şehirlere iten ümitsizliktir. Şehir hayatı ve çalışması için

tamamen hazırlıksızdır. Şehre varınca, kenar mahallelerdeki lakırlı çemberine yerleşirler. Bir gözlemci, buradaki hayatın köy geçekondularından daha kötü olduğunu yazmaktadır. Sanayi vavaş zeliştigi için, iş imkânları çok sınırlıdır. Ve iş, çiftliği henüz terkeden ırgatın sahipsiz olamayacağı mesleki yetismeyi gerektirmektedir. Güney Amerika tarım işçilerinin eğitimi ise, ABD tarım işçilerinin 1920 veya 1930 durumlarının çok gerisindedir.

Venezuelalı bir devlet memuru durumu şöyle özetlemektedir: 1.3 milyonu bulan başkent nüfusunun yarısı gecekondu da yaşamaktadır. Okullar, inşa edilmez dolmaktadır. İşçi arzı, 500 binden fazla işsiz Venezuelalı mevcut iken, her yıl 80 bin kişi artmaktadır.

Geniş bir işsiz grubu, bu sözlerin dışındadır. Kendi arzusuyla şehirde iş aramaya gidenlerin yanı sıra, bir kısım ırgat, makinalaşma yüzünden işsiz kalmaktadır. Toprak sahibi makinalaşmayı, enflasyona karşı bir korunma tedbiri ve prestij aracı saymaktadır. Daha önemlisi, kit sermayenin, bol sayıdaki iş gücünün yerini alması, mülk sahibinin işçilerle olan sosyal meselelerini azaltmaktadır. Bazı Güney Amerika hükümetleri, makinalaşmayı tarımın modernleşmesiyle eş anlamda savarak, makina ithalinde gümrük vergisi indirimleri tanımaya, ya da ucuz fiyatla döviz tahsis etmeye yönelmişlerdir.

Kuzey ve Güneydeki nüfus hareketleri bakımından önemli bir fark daha vardır. ABD tarımı, muazzam ölçüde verimlidir. Şehire akın hızlandığı halde, tarım üretimi artmaktadır. Güney Amerika'da ise, tarım üretimi nüfus artışını karşılamaya dahi yetmemektedir. Amerikalılararası Kalkınma Bankası, 1964'de, Güney Amerika yıllık nüfus artış temposunun yüzde 2.7 ile 2.8 olduğunu, fakat son beş yılda tarım üretiminin ortalama artış oranının yüzde 1.6 civarında kaldığını açıklamıştır. Çiftçi toprağı terkedince, köyde hiç değilse ölmeden görülen bünvevi enflasyonun temel nedenlerinden biridir.

Az gelişmiş ülkelerin çoğunda ekonomistler, sanayinin tabii nüfus artışını karşılayacağından bile şüphelidirler. Sanayide yeni iş yaratılması, çok büyük sermaye yatırımlarını gerektirmektedir. Sanayileşme için gerekli teçhizat pahalıdır ve ithalatı gerektirmektedir. Döviz imkânları yeterli değildir. Ülkenin dış kredilerinin bir kısmı, gıda maddeleri ithaline gitmektedir. Ayrıca, Güney Amerika ülkelerindeki sanayi malları pazarı, ortak pazar projelerine rağmen, sınırlıdır. Gelişmiş ülkeler mamülleri, dünya pazarında maliyet avantajına sahiptir. Bu şartlar altında, Güney Amerikanın sanayileşmesi zorunlu olarak vavaş ilerleyecektir. (.....)

DOGMATİK ANTİKÖMÜNİZM

Toprak reformunun ekonomik alternatifleri ne olursa olsun, meselelerin ilk safhasında, iktisatçılara başvurulacağı şüphelidir. Bir ülkenin reforma girişme, ya da reformdan kaçınma kararı, Doreen Warriner'in de belirttiği gibi, politiktir. İktisatçılara ve sosyalbilimcilere, sadece, reformları başarıyla yürütmek gibi güç bir iş düşmektedir.

Reform konusunda ABD'ye düşen temel görev ise, esnek bir dış politikaya sahip olmaktır. Doğu-Batı ve özel iş çıkarları meseleleri, Güney Amerikanın çözmek zorunda olduğu iş meselelerden ayrılmalıdır. Bu ayırımın yapılması güçtür. Fakat yine de temel reformları gerçekleştirme yolundaki gerçek isteği, Amerikan alevhtarlığına karşı gösterdiğimiz tabii tepki, solcuların dış politikamıza yönelttikleri hücumların yarattığı kızgınlık ve ekonomik sistemimizle karıştırmamak zorundayız. Öyle görünür ki, çeşitli solcu gruplara karşı farklı politika uygulamak epeklidir. Bu karmaşık mesele, enine boyuna incelenmelidir.

Bugünkü dünyada politika yapma durumu, Walter Lippman'ın sözleriyle, «dogmatik komünizmle dogmatik antikomünizmin birbirlerini karşılıklı olarak tahrik ettikleri bir fâsit daire»dir. Lippman, çıkış yolunu, «millî çıkarları, dünya çapındaki ideolojinin üstünde tutmakta» görmektedir.

Güney Amerika'daki toprak reformu meselesi, buna örnektir.

Amerika vatandaşının refahı için
Vietnam'da kan akabilir, ama Türk
halkının refahı için kan parasına
ihtiyacımız yoktur.

BASBAKAN VE VIETNAM

Doğu Bloku lideri Kosiğin, Vietnam ih-tilâfında arabuluculuk yapmasını teklif eden Japon Başbakanına :

«Vietnam'da iki devlet arasında bir ihtilâl yoktur. Bu ülkeyi ikiye ayıranlar, Güney'deki sömürgeci idarecilerle işbirliği yaparak, bu memleketi tecavüz etmişlerdir. Saldırganlar bu hareketlerini durdururlarsa mesele kendiliğinden çözüm yoluna kavuşur» demiş.

Komünist Çin lideri Mao, Vietnam'a saldıran Amerika'ya ateş püskürtmekte ve silâhlı bir müdahale için hazırlık yapmaktadır.

Asya — Afrika Bloku'nun başta sözcülerinden Mısırlı Nâsır:

«Bu tecavüze son verilmelidir. Genç milletler, saldırgan tehditlerinden kurtulmadıkça barışa ve ekonomik kalkınma yapma imkânlarına kavuşamazlar» demektedir.

Kosiğin ve Mao, Komünist blokun iki büyük sözcüsü, Nâsır ise, Üçüncü Dünyanın itibarlı liderlerindendir. Her üçü Vietnam'a tecavüz edildiği kanaatindedir.

General de Gaulle, NATO'nun içinde kalıp da haysiyetli milli dış politika ve milli iç ekonomi siyasetinin mümkün olduğunu ispatlayan bir büyük Avrupa'dır. Oldukça sağ dardır. Geçen ay, 7 yıl için tekrar Başkanlığa seçilmiştir. Bu seçimlerden önce, Fransa'da milletlerarası bir skandal onun seçimine yapılmış bir sabotaj olmuştur. Fas muhalefet lideri olup, sürgünde bulunan ve Havana'da toplanacak Tarafsız Ülkeler Arası Konferansı hazırlamakla görevli olan Ben Barka, güpegündüz Paris'in göbeğinden kaçırılmıştır. Bütün çabalara rağmen, halen bu Afrikalı lider bulunamamıştır. Son haberlere göre, Ben Barka'yı Amerikan casusluk teşkilâtı CIA kaçırıştır. Maksat, hem tarafsızlar toplantısını sabote etmek, hem de de Gaulle'i seçim arefesinde güç duruma düşürmektir. Çünkü, Ben Barka ve de Gaulle, Vietnam politikasında Amerika'ya cephe almışlardır.

NATO içinde, Batı Almanya'dan başka hiç bir devlet, Amerika'nın Vietnam'a tecavüzünü tasvip etmemiştir.

NATO ülkeleri komünist değildir. Komünizme karşı bir savunma paktı diye kurulmuştur bu teşkilât. Ama, Vietnam tecavüzünü uygun bulmamışlardır.

NATO'cu İngiltere'de hem hükümet, hem de, başlarında tanınmış filozof Bertrand Russell'in bulunduğu aydınlar, Vietnam tecavüzünün durdurulması için açılan kampanyanın içindedir. NATO lideri Amerika'da önce Berkley Üniversitesinde başlatılan protestolar, daha sonra bütün dünyayı sarmıştır. Türkiye'de önce Ankara ve Orta — Doğu, sonra İstanbul Üniversitesi öğretim üyeleri, Vietnam'daki saldırıyı protesto etmişlerdir. Johnson yönetimi, Amerikan Üniversitelerindeki protesto hareketlerine sinirlenmiş ve «Bu harekete katılanlar ya Amerikan haini ya da askere gitmek istemeyen korkaklardır» diye yorumlamıştır. Bu yıl Nobel barış armağanını kazanan Amerikalı din adamı Martin Luther King: «Vietnam'ın bombalanması, Amerika'da söz hürriyetini ve muhalefeti ortadan kaldırmıştır. Amerika hükümeti düşünceleri ve hürriyetleri kontrola devam ederse, kaçınılmaz bir surette, faşizme doğru gidecektir» dedi. İktidardaki Demokrat Partinin senatörü Wayne Morse:

«Bugün dünyanın en tehlikeli insanları, Rusya veya Çin'de değil, Milli Savunma Bakanlığı binamızdadır. Bunlar bizi kesif bir şekilde savaşa sürüklüyorlar. Bu olayı Birleşmiş Milletlere götürmeliyiz» dedi. Nihayet, Johnson Partisinin Parlamento'da Dış Müna-sebetler Komisyonu başkanı senatör Fullbright: Vietnam'ın bombalanmasına ara verip, Kuzey Vietnam'la müzakere masasına oturmalıyız» diyerek, Johnson politikasını tenkid etmiştir.

Berkley Üniversitesi Profesörleri, M. L. King, Senatör Morse ve Fullbright Amerika-lıdır. Ama, hiç birisi komünist olmadıkları halde, tecavüze karşı olduklarını açıkça ifade edebilmektedir.

Vietnam'a Amerika'nın tecavüz etmediği kanaatında olan iki hükümet vardır: Güney Kore ve Türkiye... Güney Kore, üstelik, Vietnam'a, Amerikalılarla birlikte savaşmak üzere bir askeri birlik de göndermiştir. Türk Başbakanı ise, 4 Ocak tarihinde yaptığı basın toplantısında:

«Amerika'nın Vietnam'a tecavüz ettiği kanısında değilim. Orada bulunan Amerikan ordusu, vaki davete uyarak, yardıma gitmiştir»...yere, Johnson'u desteklemiştir. Üstelik bu hareket, Kıbrıs'ta bizi güç duruma düşüren Birleşmiş Milletler karar suretinin alınmasından bir iki hafta sonra olmuştur. Bu sözleriyle Başbakan, Kıbrıs konusunda bizi desteklemeyen Üçüncü Dünya, Doğu Bloku ve NATO çöklüğünün kararlarına etkiye bulunan unsurları anlamadığını bir kere daha göstermiştir. Oysa, Dışişleri Bakanı Mecliste «Bağımsızlıklarını yeni kazanan devletlerin oy vermedeki endişelerini biliyor ve anlıyoruz. Makarios'u da kendi yollarında bağımsızlık savaşını yapan birisi zannediyorlardı» demişti.

Bağımsızlığına yeni kavuşan ülkelerin özel psikolojik durumları vardır. Dış politikalarına bu psikoloji yön verir. Bunların pek çoğu kurtuluş savaşlarını yaparken, emperyalizm ve kapitalizme karşı ayaklanmalarında Türkiye örneğini almışlardır. Cepelerinde Mustafa Kemal Paşa'nın resimlerini taşıyan evlatları dağ başlarında ölürlerken, Mustafa Kemal Paşa'nın ülkesi onların yanında değil, karşılarında vaziyet almıştı. Türk radvoları o zamanlar, bağımsızlık için kanlarını akıtanlar dan «asiler» diye bahsedildi. Onların liderlerine de «Komünist fabrikeleri» dedik. Troki, 1920 Jerde, Mustafa Kemal'e ve Kuva-yı Milliye'cilere, «âsî general» ve «Bolşevik Ankaralı» lar diyen Mandacılar gibi.

Kıbrıs işi Türk dış politikasında gözle-rimizi açmaya başlamıştı. Tekrar, Atatürk'ün deyişiyle «Asya ve Afrika'nın mazlum halk-ları»nı anlamaya başlamıştık. Fakat, Fransa'da de Gaulle'i seçtirmemek için skandallar yaratan Amerikalılar, Türkiye'de, bu dış politika değişikliğini önlemek için, İnönü hükûmetini düşürmek ve iç seçimlerimizde açıkça vaziyet almak gibi çırkın oyunlar oynamışlardır. Vaktiyle, İnönü'den aldıkları «HAYIR» cevabı yerine, şimdi Demirel'den «Amerika Vietnam'a yardıma geliyor» şeklinde istediği desteği alabilmıştı.

Bütün dünyada bağımsız dış politika güde-bilen ülkeler, komünist, tarafsız, sağcı ile, bu tecavüzü takbih ederken ve hattâ kendi ülkesindeki politikacılar, profesörler, öğrenciler, din adamları karşındayken, yanında, yalnız Güney Kore, Türkiye ve Almanya'yı gören Johnson'un tedbir ne oldu?

Amerikan parlamentosunun verdiği yetkiye dayanarak, herhangi bir ülkeye asker çıkarabilen, taarruza geçebilen Johnson, şimdi-lik kaydıyla, Vietnam'daki askerleri savısını 200 binden 350 bine çıkarmaya karar verdiğini açıklamıştır. Bu fazla askeri silâhlandırmak için 3 milyar dolarlık yeni siparişler vermiştir. Bu arada 1000 helikopter, 500 jet, 1000 nakliye uçağı, bunlara yatacak cephane, malzeme ve havan topu ismarlanmıştır. Artık, General Motors, General Electric, U. S. Steel Corporation'in fabrikaları harıl harıl çalışacaktır. Johnson'un yalışı meselede vaud ettiği «refah yılı» başlamıştır bile. Söylentilere göre, G. Motors şirketi, kendisine verilen havan toplarını daha ucuza mal edip, daha çok kazanabilmek ve Türk hükümetinin gön-lünü hoş etmek için, havan topu siparişlerinin bir kısmını Türkiye'de yaptıracağını. Hattâ, Savunma Bakanı Mc Namara subat sonlarında Demirel'in desteğinin arkasını aramak üzere Ankara'ya gelmektedir.

Bir kaç milyon dolar havan topu siparisi için, bütün dünyanın aksine, Amerika'nın Sav-gon vurguncularını korumak ve silâh tirsileri-ni menumun etmek için aktif savaş destekler-sek, pek çok ihtilâfı Birleşmiş Milletlere gide-bilecek olan Türkiye, baskalarından elbette bir sev beklilemeyecektir. Bu defa «Birleşmiş Milletler İdeali Üçüncü» diye milletimizi tekr-ar «İhtilâk mümkün olamaz»dır. Ve tekr-ar, Kore dışlarında olduğun gibi, Türk çocuk-larının kanını, Savaşın Kuo K'ün hatırı için Vietnam'da akıtmak isteyenler muvaffak olamayacaklardır. Unutmayalım ki, Amerika'nın vatandaşının refahı için Vietnam'da kan aka-bilir, ama Türk halkının refahı için, kan pa-rasına ihtiyacımız yoktur.

M. Şükrü Koç

(Aydın Milletvekili)

Buyurun
Savaşa

Mc Namara bizi savaşa
çağırma mı geliyor? Mc
Namara'ya «başka kapıya»
denmeli ve Güney Kore'
den de askerlerimizi geri
çekmeliyiz söylenebilir.

Prof. A. Şükrü Esmer

Amerika'nın, NATO ortakla-rını, yemeğe veya çaya davet eder gibi, Vietnam savaşına öyle çağırısı vardır ki, bayılma-mak elden gelmez. Geçen Ara-lık ayında Paris'te toplanan NA-TO Bakanlar Konseyinde Dışış-leri Bakanı Dean Rusk, Ameri-ka'nın Vietnam'daki tutumunu izah yollu hayli dil dökmüş, ba-rış için her çareye başvurduğunu iddia etmiş, fakat Çin'in ve Kuzey Vietnam'ın saldırganlık-ları karşısında savaşa devam et-mekten başka yapılacak bir şey olmadığını söyleyerek, NATO ortaklarını da savaşa katılmaya çağırması ve demiştir ki:

— Güney Vietnam'a verdiğimiz sözü yerine getirmezsek, si-ze verdiğimiz sözü de yerine getirmeyeceğimize şüpheye dü-şebilirsiniz.

— Sözler üzerine NATO or-taklarını temsilcileri donakal-mışlardır. Bir defa nereye çağı-rılıyorlar? Bütün elçilerle ken-disinin bile battığı ve içinden çı-kamadığı bir batağa Amerika, NATO ortaklarını ne hakla, ne yüzle çağırıyordu? Sonra NA-TO'ya karşı vüklenmiş olduğu solonel antlaşma vebicelerini Diem'e yarım ağızla verilen ve Cenevre anlaşmasına aykırı o-lan sözle nasıl kıyaslandırabilir-di? Dean Rusk'ın sözleri soğuk dus etkisini yarattı.

Görülüyor ki, Dean Rusk bu çağırısı orada da bırakmamış, geçen gün, Amerika'da televiz-yonda yaptığı bir konuşmada, NATO ortaklarını Vietnam sa-vasına asker yollamaya çağır-mıştır. Bu davranışlar, Vietnam savaşı hakkında dünya halk o-yunun ne düşündüğünü Ameri-ka yöneticilerinin anlıyamadıkla-rını göstermektedir. Bu derece aykırı teklifin başka türlü izahı yoktur. Amerikan yöneticileri öyle sanıyorlar ki propaanda ile kara, beyaz gösterilebilir.

Vietnam ile ilgili hakikatler, nelerdir? Vietnamlular Fransa'ya karşı açtıkları kurtuluş sava-sını kazandılar ve 1954 de Ce-nevrede bir konferans toplandı. Bu konfe-ansa Fransa, Ameri-ka, İngiltere, Sovyetler Birliği, Çin, Kamboç, Laos ve Kuzey ile Güney Vietnam katıldılar. 21 Temmuzda, Vietnam'ın 17 nci enleminden geçici zaman için ikiye bölünmesi, fakat 1956 da her iki bölgede yapılacak se-çimle birleştirilmesi üzerinde an-laştırıldı. Güney Vietnam ile A-merika, bu anlaşmayı imzadan kaçınmakla birlikte, herhalde onun uygulanmasına engel ol-muş yacaklarını bir deklarasyon ile bildirdiler.

Diem 7 Temmuzda Bao Dai' in Başbakanı olmuştur. Az sonra Bao Dai'i düşürerek, Başkanlığa geçti ve Amerikanın kanatları-na sığınarak, 1954 Cenevre an-laşmasını tanımlıvacasını bildir-di. Seçimin yapılmasına engel oldu ve Amerika da Diem'i des-tekledi.

Önce Amerika, para yardımı ile Diem'in Vietkone adıyla be-liren kurtuluş hareketini bastı-racağını ummuştu. Bu yardım yetmediğinden «danışman» adıv-le asker vullandı. Bu da yetme-yince, doğrudan doğruya asker ler gönderildi. Bir yıl önce Ku-zey Vietnam'ın havadan bom-balanmasına başlandı. Amerika adım adım Güney Doğu Asya'da, Asyalılarla bir savaşa sürük-lendi.

Johnson sanıyordu ki, dünya

nın dört bucağına temsilciler yol-lıyarak, gürültü ile barıştan bah-sedince, herkes, kanacaktır. Ba-zı devletler Amerika'nın hima-yesinde olduklarından kandırıl-maya lüzum da yoktur, asker vol-luyorlar. Güney Kore bunlar-dan biridir. Milliyetçi Çin de yollar, hattâ Filipinler de yol-lar. Esasen bunlar askerlerini verecekler, bütün masraflar A-merika tarafından ödenecektir. Avustralya ve Yeni Zelânda'nın asker yollamaları, kendi menfa-ati için icabıdır.

Bazı dost devletlerin yönetici-leri, politikaları icabı, Amerika'nın Vietnam politikasında hak-sız olmadığını söylemek lüzumu-nu duymaktadırlar. Fakat bu beyanlar samimi değildir. Fe-deral Almanya'nın yöneticileri bu davranışta dırlar. İngiltere, Malaysia da kendisinin Ameri-ka tarafından desteklenmesi kar-şılığında Vietnam'da Amerika'yı destekliyor. Bunların dışında Amerikayı haklı gören yoktur ve büyük çoğunluk Vietnam sa-vasının devamından Amerika'nın sorumlu olduğunu söylemek-ten çekinmemektedir.

Türkiye'nin tutumu nedir? Son basın toplantısında Viet-nam hakkında sorulan bir su-a-le, Başbakan: «Amerika Vietnam-lara yardım ediyor» cevabını vermiştir. Bu, gerçeklerle ilgili olmayan bir cevaptır. Asya — Afrika devletleri ile ilişkilerini zi, böyle pısrık davranışlarla düzenliye-mi-z. Acaba bundan cesaret aldığı için midir ki Ame-rika Vietnam savaşının tirman-masından başka sorumlu olan Savunma Bakanı Mc Namara, bizi savaşa çağırma geliyor? Güney Kore'deki Türk kahra-manları gene hatıra geldi. Fa-kat sayın misafire başka kapıyı calması söylenebilir. Bu ves-le ile Mc Namara'ya, Güney Kore'den askerlerimizi geri çe-le ya; Güney Kore'nin kendisi, Vietnam'a asker vulladığına eö-re, Kore topraklarının savun-ması için Türk askerlerine iht-i-yacı kalmamış olmalıdır.

Ahmet Şükrü Esmer

— Ulus'tan —

S. K. D. Konferansı

Sosyalist Kültür Derneği İs-tanbul Şubesinin Nuruosmaniye Caddesi, Mengene Sokak Fa-zilet Apt.'daki lokalinde 5 Su-bat 1966 Cumartesi günü saat 15.00'de, Demir Özlü tarafın-dan «Güçlerin Birleştirilmesi» konusunda bir konferans veri-lecektir.

Halk Sağlığı Açısından BUGÜNKÜ ECZACILIGIMIZ

Dr. Cavid Başar

Her mesleğin kendine göre de...nı, çözümlenecek problemleri vardır. Halk sağlığını ve hekimliği çok yakından ilgilendirdiği için eczacılığın bir kısım problemleri hekimleri de bu konuda düşünmeğe zorlamaktadır.

Bundan 15 sene kadar önce eczahane açmak sınırlı bir hâlde idi. Ancak şehir veya kasaba nüfusuna göre eczahane açılmasına müsaade ediliyordu. Bu müsaadelerin verilmesi ve tatbik şekli eczacılar arasında büyük bir üzüntü ve huzursuzluğa sebep oluyordu. Eczahane açan genç eczacılar çok büyük geçim sıkıntısı içinde idiler. Haklı olarak hâllerinden yana yakıla şikâyet ediyorlardı. Bu durumu önlemek amacıyla eczahane açmak kayıtsız şartsız serbest hâle getirildi. Bu serbest rejimle doğacak rekabet sayesinde o zamana kadar eczahanesiz kalmış olan küçük kasabalara da eczahane açılacağı, toplum hizmeti olan bu hizmetin, mahrumiyet bölgelerindeki halkın ayağına kadar gideceği zan ve müdafaa ediliyordu. Her serbest rejim gibi burada da iş tanrı...men ters yönde gelişti ve kasabalardan şehirlere, küçük şehirlerden büyük şehirlere doğru eczahaneler akin ettiler. Dolayısıyla küçük yerler yine eskisi gibi eczahanesiz kaldı. Büyük şehirlerin merkezlerinde ise adımı başında bir eczahaneye rastlanmaya başlandı. Bu ölçüsüz çoğalma, eski yeni eczahanelerin günlük cirolarının düşmesine, kazançlarının azalmasına sebep oldu. Bu durumun da halk sağlığı zararına ilk etkisi reçete ile satılmasında kanunî zorunluluk olan ilaçların yavaş yavaş reçetesiz satılmağa başlanması şeklinde tecelli etti. İstenilen kazanç kavuşmak arzusu ve başı boş rekabet kanunî zorunlulukları her gün biraz daha bir köşeye itti. Bu suretle son on sene içinde eczahanelerden her türlü ilacı reçetesiz almak mümkün oldu. Öyle ki Sağlık Bakanlığınca hesabı sorulan morfin, eroin, kokain gibi uyuşturucu ilaç dışında akla gelecek her türlü müessir, kullanılması muhtakkak tıbbî kontrol isteyen, aksi hâlde kullananlara zarar verecek ilacı eczahanelerden reçetesiz satmak, yalan yanlış kullanmak usûlî hâline geldi. Para kazanma pahasına halk sağlığına gösterilen bu sorumsuzluğa, başıboşluğa insaf sahibi, idealist eczacılar da son veremediler. Çünkü rakipleri: «Ben vermesem bir baskası muhtakkak reçetesiz verecek, neden müşterimi kaybedeyim?» mantığı ile bu iyi niyete karşı koydular. Böylece başım ağrıyor diyene hap, gözüm görmüyor diyene merhem, öksürenlere şurup, ateşliyle iğne, uyku...zlara uyku hapsi, zayıflara kuvvet şurubu, vb., bak-kaldan, çeker, tuz alır gibi rahatlık, korkusuzluk ve en ufak bir vicdanî mes'uliyet hissi duymadan verilir hâle geldi. Böyle reçetesiz alınmış lüminal, kodein, dioninli şuruplarla, uyku haplarıyla zehirlenmiş ne kadar çocuk öldü! Ehlivetsiz kimselerin eczahanelerden kolayca temin ettikleri antibiotiklerle, kalb kuvvetlendirici (N) iğnelerle şehirlerin göbeğinde hasta tedavi

ettiklerine şahit olduk. Kolay dış çıkarsın! diye reçetesiz alınan yüksek doz D2 vitamini ile çocukların ölümün kapısına gidip geldiklerini gördük.

İstedigi yerde eczahane açabilen eczacıların bir kısmını zamanla reçetesiz satışlar da memnun ve tatmin edemedi. Gün-den güne çoğalan eczahanelerin, kazancı mütemadiyen azalttığı, eczacılığın batmak üzere olduğu ileri sürülerek, Sosyal Sigortaların eczahane açmasına engel olunmağa çalışıldı. Neticede muvaffak da olundu. İşçilere kalması icabeden kârları da eczahanelere aktardıkları hâlde yine tatmin edilmemiş görünen bazı eczahane sahipleri başka bir ticarî işle de meşgul olma yoluna saptilar. Diğer bir deyimle eczahanesinin kasasını yakınları olan güvenilir ellere, eczahaneyi de kalfa ve çırakların omuzuna bırakarak, günün mühim bir kısmında, eczahane dışında başka bir ticarî işle uğraşmağa başladılar. Böylece kendi deyimleriyle, çocuklarının istikbalini temin etmiş, sosyal durumlarına uygun bir vasıta kavuşmuş oluyorlardı. Ama bu arada halk sağlığı ne oluyordu?

Eczacı daima iş başında olmayan eczahanelerden alınan ilaçlar halk sağlığı, hekim - hasta münasebeti bakımından bir problem ve üzüntü kaynağı hâline geliyordu. Böyle eczahanelerden alınan ilaçların reçetelere uygun olup olmadıkları daima kontrol etmek icap ediyordu. Bu hâl ise hekim ve hasta için daima mümkün olamamaktaydı. Diğer taraftan, eczacının mes'uliyeti, altında yapılması icap eden magistral dediğim ilaçlar da ehlivetsiz ve mesuliyetleri olmayan kimselerin elinde kaldı. Bundan dolayı, bugün bir kısım hekimler deontoloji kaidelerini bozarak hastalarına, eczacı başında olan eczahanelere gitmelerini tavsiye etmek mecburiyetini duymaktadırlar. Aksi hâlde hastalar kaderleriyle başbasa kalıyorlar. Aşağıdaki olaylar hastaların nasıl kaderleriyle başbasa kaldıklarına dair bir kaç örnektir:

Eczacı iş başında olmayan bir eczahaneden bir hastaya, difteri serumu yerine tetanoz serumu verildiği, yaralanmış bir çocuğa, kullanma tarihi avlarca önce geçmiş tetanoz serumu verildiği, Dioxinol isimli sulfamid yerine sinek öldürücü bir zehir olan «Diazinon» verildiği, Calciobronat yerine Bicarbonate verildiği vb. görülmüştür. Bu gibi yanlışlıklara her gün yenilerini katmak daima mümkündür.

Son yıllarda mantar gibi çoğalan hazır ilaçların adlarını hekimler de akıllarında tutamaz oldular. Aynı zamanda eczahaneler de bunların bapsini bulunduramamaktadır. Bu başıboş çoğalma hazır ilaçların yurt ekonomisine olan zararları ayrı bir konudur. Bizim deşinmek istediğimiz nokta eczacı iş başında olmayan eczahanelerdeki başıboşluktan istifade ederek ön satılan, geçen sorumsuz kimselerin, reçetelere yazılan ilaçlardan bulunmayanlarını, hekime sormadan, kendi kendilerine baska ilaçlarla değiştirmeve başlamalarıdır. Bulunmayan ilaç ya depo-

Politika ve Ötesi

POLİSİN ESKİ NUMARALARI

Yazmaya oturduğum zaman başlığı korkan biraz düşündüm. Eski polis numaraları mı desem, yoksa polisin eski numaraları mı? Burdaki eski sıfatı polise ait oluyor gibi geldi bana... Oysa sıfat numaraya ait olmalıydı... Çünkü bunlar gerçekten eski numaralardı, denenmişti, uygulayana da, uygulatana da şeref getirmemişti. Sadece şeref getirmemekle kalmamış belâ da getirmişti. Önce karşı tarafa belâ getirir gibi görünür, sonra bir bakarsınız, başı belâya oiren kendiniz olursunuz. Onun için, polisin eski numaraları diyorum.

Sabahın köründe, çat kapı... Açarsanız, tanıdık bir yüzdür. Süklüm, püklüm, kabahat işlemişcesine bir hali vardır. İki büklümdür.

«— Merhaba Asım Efendi havrola!..»
«— Efendim, biliyorsunuz, emir kulu-yuz.. Yine gönderdiler.. Bir arama emri var da...»

«— Göreyim...»
«— Buyurun...»
Bakarsınız, gerçekten bir arama emri... Kaptırı açarsanız, içeri alırsınız. Doğru kitaplığa sevirtilirler... Bakarlar... Bilinen kitaplar... Çoğu pıvasada satılıyor. Alıp götürcek sanırsınız. Yalnız bilgilic bilgic evirip çevirirler.

Almazlar, yerine korlar.
«— Ne arıyorsunuz?»
«— Bevanname...»
«— Ne beyannamesi?»
«— Hani Mülkivenin Bahçesine atmuş-lar ya...»

«— Hür Subaylar mı?»
«— Evet efendim ol...»
«— Ne arar bizde onlar?...»
«— Biz de biliyoruz olmadığımızı ama, napalım emir...»

«— Ondan daha ağırını her gün istesem ben gazetede vazarım. Beyanname ile ne işi-gimiz olacak?»

«— Biliyoruz Beyim, fakat bizi dinle-mezler ki...»

«— Kimi dinlerler?»
«— Kendi bildiklerini okurlar... Genel Müdür değişti. O da şimdi yeni numaralar icat edemediğine göre, eskileri deniyor.»

Güler geçersiniz.
Savahga gidersiniz. Savcı da çok bil-mistir. Beyannamenin bulunmadığını önceden kulağına fıdamışlardır. O da aşağıdan alır. Bir kahve söyler, bir ciğara verir.

«— Naoalım emir...» der.
Emri veren koyun ki, bir «Beyoğlu Kay-makamı»dır.

Genç Mülkiyeli, mektebi bitirmiş. Bir eski valive damat olmuş. Arkadaşları Doğu'nun kus uemaz, kervan gecmez ilcelerinde so-luğu alırken, o, damat olduğu adamın yüzü suyu hürmetine İstanbul'a atanmıştır. Genç «Beyoğlu Kaymakamı»dır. Artık efendisine sonuna kadar bağlanacaktır. Öğrendiği numara da budur.

Münasip bir hâkimden açık arama emri alacak. Mimlenen adamın evine üç polis gön derecek. Açık arama emrinin üstüne mimle-neni yazacak. Bir kaç kitap toparlatacak. Vesikalar bulundu diye yakın nezetecive haber ucacak... Adamı «derdest» edecek... Tevkil müzekkeresi, mahkeme... Gazetelere geçen bü-yük basarı... Ardından, Beyoğlu Kaymakam-lığı bitecek ve İsmet Valiliği gelecek..

Ne o?
Bevimiz muzur cereyanlardan memleke-ti kurtarıyor.

Bu numara bitti sanıyorduk. Gerçekten de bitmeliydi.

Bakın size böyle bir numara daha anla-tayım:

Sendika Başkanının, Namık Gedik de Dahilive Vekili. Şimdi TRT ci olan bir kaç gazeteci ve TRT ci Doğan Kasarodlu da Yö-nefim Kurulu üyesi... Namık Gedik'in huzu-runa ötürdüler. Adam önce, memleket, va-tan edebiyatı içinde notuklar çekti. Söktmedi-ğini övünce, beni veniden çağırdı. Makam odasında ikimiz karşı karşıyayız. Açık ağzını, vumdu görünü.

«— Ulan siz kendinizi ne sanıyorsunuz?»
Riz küküme, Adami faz edo, Gorda lesi-

ni sereriz de kimsenin rıhu bite duymaz. Hü-kümetle basadılır mı?»

Daha bir sürü lât.
Büyük dağları Menderes, küçüklerini de sanki bu Namık Gedik yaratmış. Atıyor da, atıyor.

Aradan 20 gün gecmedi.
Bu Namık Gedik'i bir çöp arabası ile evinden götürülürken gördüm. Göz göze gel-diğimizde, gözlerini vere indiren oydu.

Menderes'i Yüce Divan önünde:
«— Hatırlamıyorum R' Beyefendi...» derken sevretilim.

Dahilive Vekâleti odasında:
«— Siz kim oluyorsunuz?» fıyakası... Çöp arabasında gözler verde...

Emrine itaat eden polisleri çağırıyor. Atı-yor tutuyor. Pencereden, Baskent'in yüce tepe-leri görünüyor. Flanadağı, Hüseyin Gazî.. Bun-ları kendisi yaratmış sanıyor, veriyor emri.

«— Git şunların, şunların, şunların evi-ni ara...»

«— Başüstüne efendim...»
Evleri arananlar Mülkiye talebeleri. Sonu, önceden olduğu gibi yine fos. Baska ovun küküyor ki...

Bundan öncekiler bunu öğretmişler, bun-dan sonrakiler bunu aynıvacaklar... Aynı nu-maraya devam..

«— Yahu Namık Gedik...»
«— ...»
«— Yahu, Kemal Aygün...»
«— ...»
«— Yahu, Cemal Göktan...»
«— ...»
«— Yahu, Ahmet Demir...»
«— ...»
«— Yahu, Ekrem Anıf...»

Heosini unutmuş. Ama onların eski nu-maralarını hatırlıyor.

Amerikan kışkırtıcı, Amerikan elçiliğ-denosuna bomba kov. Dulles «birken ver ko-mutu» postlat. Ondan sonra elde liste adam to-la... Gazetelere sabotaj diye vuttur. Ocünden bu kadar yıl porsin ve sanrı hâlâ bulunoma-sın. Nasıl bulunur sanrı, enelusa var. Sıchı-su da sıchı arayanın kendisi...

Şimdi yeni bir numara daha çevriliyor.
Elde listeler, eski Revoğlu Kaymakamla-rı öğrenci avına çıkmışlar.

«— Sizin evde teksir makinesi bulunur mu?»

«— Ne gezer bizde; yazı makinesi bile yok... Biz öğrenciyiz...»

İkinci evi ararlar.

«— Bahceve bevannameleri kim attı...»

«— Ne bileyim, ben...»

Üçüncü evi ararlar...

«— Bevannameleri kim atabilir?»

«— Bilsen söylerim...»

Bevlerimiz memleket yönetiyor, asayis kuruyor, düzmece sanık arıyorlar. Bu gidisin

ardından sanık arayanların, sanık olacaklarını düşünüyorum.

Kocaoğlanın dokuz türküsü varmış, do-kuzu da ahlal üstüne imiş... Bunların türküsü de bu...

«— Yürümez bu...» dediğimizde:

«— Nerden biliyorsun?» diyorlar.

Bundan öncekiler de bunu yaptı. Yürü-temediler. Bunlar da bunu yapıyorlar. Yürü-temiyecekler. Ne olaksa genç mühendise ve ağız kulaklarına varan taşra doktoruna ola-cak...

Olacak ama, suç kimin?

Mehmed Kemal

U-2 UÇAGI CASUSUNUN KARISI

David Cort

Urallar'da, Sverdlovsk yakınlarında düşürülen U-2 casus uçağının pilotu Gary Powers'in hikâyesindeki eksiklikler, karısının hatıralarını kapsayan bir kitabın yayınlanması ile giderilmiş bulunuyor. «Casus Karısı» adını taşıyan bu kitap çok körlü yazılmış olmasına rağmen C.I.A.'nın çalışma üslubu ve kullandığı kimseler hakkında, şimdiye kadar açıklanmamış olan bilgiler vermektedir. Böylece, alelade bir Georgia'lı kızın hatıralarından, bazı hakikatleri öğrenmek mümkün olmaktadır.

Barbara'nın ailesi, Georgia'da yaşayan ailelerin bir örneğiydi. Barbara'nın akıl hastahanesinde çalışan annesi dört kere evlenmişti. Birinci kocası ortadan kaybolmuş, ikincisi kalp krizinden ölmüş, üçüncüsü alkolik olduğu için akıl hastahanesine kapatılmış, dördüncüsü de yine alkolik olduğu için akıl hastahanesine kapatılmış ve sonra serbest bırakılmıştı. U-2 olayı patlak verince, damadının yılda 30000 dolar kazanan bir kimse olduğunu öğrenen kadın, bol bol para harcamaya başlamıştı. Daha sonra, Barbara da aile geleneği-

ne uyularak alkoliklik yüzünden akıl hastahanesine sokulmuştu. Ama, dakikada 160 kelime yazacak kadar usta bir daktilo olan Barbara, beş hafta içinde hastahanedeki kurtulmanın yolunu bulacak kadar zeki bir kadındı.

Hava teğmeni iken Barbara ile evlenen Powers, dış görünüşü bakımından meselesi olmayan bir kimseye benziyordu. Utangaç bir köylü çocuğu olan Powers, denizaltı balık avcılığı, tenis, okçuluk ve avcılık gibi sporlarda ustaydı. Powers, C.I.A. için çalışmaya başladıktan sonra, yaptığı işin gerçek yüzünü karısına açıklamıştı. Daha doğrusu, karısına da «hava keşifleri» yapmakta olduğunu söyleyerek, gerçek işinin mahiyetini saklamıştı. Bu olay, Powers'in ketum bir insan olduğunu gösterdiği gibi, karısına karşı duyduğu sevginin mahiyetini de açıklamaktadır.

Barbara'nın karakteri, evlendikleri gece kocasının çok ateşli bir şekilde sevdiğini; çocuk düşürdükten dört gün sonra kendisiyle yine sevişmek istediğini ve Parthenon'un kırk sekiz sütunu olduğunu (aslında kırk altı sütunu vardır) söylerken açığa çıkmaktadır. Barbara, koca sırtı hücrelerinde ziyaret etmesi için Ruslar'ın sadece üç saat izin verdiklerini ve elele tutuşur gibi gözükerek birbirlerinin avuçlarına C.I.A.'nın şifreli mesajlarını verdiklerini söylemektedir. Ashnda bu, inanılmayacak bir şeydir. Yalnız kaldıkları üç saat içinde çıplak bir halde bulunduğunu söyleyen Barbara, üç kere seviştiklerini de ileri sürmektedir. Bu sırada, bir birlerinin gövdelerine C.I.A. şifrelerini yazmış olduklarını düşünebiliriz (!). Barbara, Amerika'ya döndüğü zaman C.I.A. tarafından sorguya çekilmişti. Sorgusunun esası, Barbara'nın görmüş olduğu adamın, gerçekten Powers olup olmadığını tesbit etmektir.

Barbara, yazmış olduğu kitabın büyük bir kısmında kocasından niçin ayrılmış olduğunu açıklamakta ve kendini haklı etmeye çalışmaktadır.

Barbara, kitabının sonunda,

namuslu bir kimse olduğunu açığa çıkarmak istemiş gibi, C.I.A.'nın «meşru sayılmayacak davranışlarını» da açıklamak amacıyla gözönünde tuttuğunu söylemektedir.

Barbara'nın yazıklarını okuyan bir kimse, C.I.A.'ın her zaman aceleci ve venimill bir şeyundaki traylerlere yerleştirmişti. U2 gurupuna mensup olanlar, öteki Amerikalılarla görüşürülmedikleri için, sonu gelmez kokteyl partiler vererek araların da eğlenmeye çalışıyorlardı. Bir A C-47 uçağı, pilotların karılarını, Doğu'nun herhangi bir yerinde davrandığı intiharı edilmektedir. C.I.A.'ya mensup kimseler, Powers'in Ruslar tarafından ele geçirilmesinden neş gıla sonra, Barbara'nın Adana'daki traylerine (otomobillerin arkasına takılan ve ev gibi kullanılabilecek arabalar) sabah saat beşte gelmişler ve kadını yakapaca (bu ayağı kırılmış olarak) uçağıla Amerika'ya götürmüşlerdir. C.I.A., Adana'da bulunan U-2 casus uçakları mürettebatını ve ailelerini, önce bir takım evlere, daha sonra on iki metre bo rine götürmek üzere hazır bulunduruluyordu.

Yakalandığı sırada, Powers'in üzerinde, intihar etmesini sağlayacak bir zehirli iğne bulunuyordu. Ama Powers'in hayatına kıyacak güçte bir adam olmadığı anlaşılmaktadır. Serbest bırakıldığı zaman, Powers, C.I.A. tarafından, bir merkezde saklanmıştı. Boşanma duruşması sırasında da, mahkeme salonunda C.I.A.'ın bir adamı bulunuyor ve Powers'in hangi sorulara cevap vermesi gerektiğini başını salayarak ima ediyordu.

Yazılanlar okununca, C.I.A.'ın yaptığı her işte, düşüncenin değil, sadece karar verme yeteneğinin bulunduğu anlaşılmaktadır.

Powers, bir casus değil, sadece bir teknisyendi. Ve Powers'in teknisyen olduğunu söyleyerek, James Donovan, içlerinde Powers da bulunan üç Amerikalıyı, gerçek bir casusla yani Rudolph Abel ile değiştirmek konusunda müzakerelere girişebilmişti. Donovan, Powers ile birlikte, 10 Şubat 1962'de Amerika'ya döndü. Ve şunları söyledi: «Powers, başkalarından farklı bir adamdı. Amerika'lılar onun yaptığı işleri tenkid etmişlerdir ...Ama, insafı davranıp, Rusya üzerinde, bir casus uçağıyla geçmek üzere herhangi bir kimseyi aradığını düşünün. Powers, uygun ücret verildiği zaman, bu işi yapmayı hemen kabul edebilecek ve Minsk üzerinden geçerken, salamlı sandöviçini gönül rahatlığıyla yiyebilecek bir adamdı.»

BASIN İLAN KURUMU

YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLAMLARINIZ İÇİN
HİZMETİNİZDEDİR.

Genel MÜDÜRLÜK :

Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No. 1,
İstanbul

Telefon : 27 66 00 - 27 66 01

Telex adresi : BASINKURUMU

BASIN — 8135/027

ŞİDDETLİ
BAS
AGRILARINA
KARŞI
GRİPİN

başarı ile kullanılır!

GRİPİN

GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

Muzaffer BUYRUKÇU'nun

Yeni Hikâye Kitabı

CEHENNEM

Çıktı

Fiat: 3 lira

DÖNEM YAYINLARI

P.K. 23 İstanbul

(Yön: 006)

TACİ REKLÂM

Bütün reklâm işlerinizde sizleri memnun etmeye kararlıdır. Yeni kurduğu: Beyoğlu Tokathyan İş Hanı Kat: 4, No: 39 - Telefon: 497600/34 Babıâli Caddesi No: 8'de Öncü Kitabevi servislerinde çalışmalarına başlamıştır. Gece telefon: 5550 38

(YÖN: 010)

Kurtuluş Savaşının
6 ciltlik
gerçek hikâyesinin birincisi
"Kutsal İsyan,, çıktı.
Bütün
kitapçılarda bulunur.

Genel dağıtım yeri: May yayınları

Ataşaray 109 CAĞALOĞLU Tel: 27.71.81

Sipariş üzerine ödemeli gönderilir...

KUTSAL İSYAN 1

HASAN İZZETTİN DİNAMO
KUTSAL İSYAN
MILLÎ KURTULUŞ SAVAŞININ GERÇEK HİKAYESİ

MAY YAYINLARI - İSTANBUL

(YÖN — 026)

YÖN, 4 ŞUBAT 1966

Dursun Akçam'ın Röportajı

Kanayaklılar DÜĞÜNLER

Düğünlerde töreler, törelerde giden paralar çok. Doğu düğünlerinin ilginç yanlarından birkaç örnek görelim.

Nişandan bir süre sonra oğlan tarafı gelin görmeye gider. Buna ilk yoklama denir. Bu yoklamayı kadınlar yapar. Sayıları on beş, yirmiden az olmaz. Yeme içme giderleri oğlan evinden gönderilir. Kadınlar, geline hediyeleri verirler. Entarilik kumaşları ölçer, biçer dikerler.

Yirmi dört saat sonra şerbetler içilir, mendil açılır, para toplanır. Köy uzaksa bu süre daha da uzatılabilir.

İkinci yoklamaya birkaç ay sonra erkekler gider. Atlarla giden bu ikinci görüşmelerin adına atlı derler. Atlı sayısı yok-sula, varlığına, ağaya göre değişir. 25 ten 100-150 ye değin çıkar.

Athların harcı (masrafları) un, bulgur, pirinç, çay, şeker, etlik (koyun) yine oğlan evinden yollanır. Dönüleceği gün topluca yemek yenilir. Yemekten sonra tepsi gezdirilir, para toplanır. Verilen paranın azlığı çokluğu atının onuru ile ilgilidir. Parayı toplanan adam yüksek sesle duvurur:

— Allah bereket versin, Ahmet ağa 100 lira!

— Şerefi artsun, Hasan efendi 60 lira!

Yoklamalar tamamlandı, bağış ödendi. Gelinin altını, urba-sı altır.

Kız - oğlan tarafı oturur, düğünün gününü, atlı sayısını, düğün harcını kesime bağlarlar. Yalnız iki dinî bayram arası düğün yapılmaz. Oğlan evi, kız evinin tüm düğün giderlerini karşılamakla sorumludur. Çifte etlikler, telisler dolusu bulgur, pirinç, kg.larla yağ, yetesiye çay şeker verilir.

Bu hazırlıklardan sonra oğlan evi, düğüne katılacak atlıları, kız evi de, atlıları konuk edecek komşuları tesbit eder. Çağrısı alan komşular, gelir bir bardak çay içenlerse atlı olmayı, ya da atlıları konuk etmeyi kabullenmişler demektir.

Düğün üç gün oğlan evinde, üç gün de kız evinde altı gün sürer.

TOY BABALARI

Ailede yetkili olanlar düğün işlerini yürütürler. Bunlara toy babası denir. Kız oğlan evinin toy babaları ayrıdır. Bütün harcamaları toy babaları yapar. Toy babasını masrafa sokmak için türlü oyunlar, sakalar yapılır. Suyu sokarlar, iğne, çuvaldız batırırlar. Sandıklar dolusu yemiş isterler. Koyun - ku zu kestirirler.

YENGELER

Kız yengesi, oğlan yengesi ayrıdır. Görevleri zordur. Sık sık anları çok olur. Oğlan yengesi daha forsludur. Yiğit edasıyla atlıların önünde gelin evine gider. Baba evinden bir kızı çıkarıp oğlana teslim etmek kolay iş olmasa gerek. Kız yengesi her zaman ona hesap vermek zorundadır. Hele güvey gecesini! Bir suçluluk içindedir. O yüzden kız yengesi olmak isteyenler az bulunur.

Yengelerin töreleri iyi bilmeleri gerekir. Türlü oyunlar gelir başlarına... Heybeleri keteyle, cerezle dolu olmalıdır.

Oğlan yengesi, attan iner in-

mez hemen alınmaz içeri. Kapı kilitlenir. Bahış vermeden kapı açılmaz. Verilen paranın azlığı, çokluğu tartışılır. Örneğin:

— Kaç lira verdi?

— On!

— Olamaz, on liraya kapı açılmaz!

Eve girdiği zaman altına min der atılır, başkösseye oturtulur. Oturduğu minderi iyice kontrol etmesi gerekir. Mindere iğne batırılır. Oturması ile sıçraması bir olur. Bazan da iğreti tutturulmuş kırık sandalye verilir altına. Yenge kınının üstüne dü şer, gülüşürler!

Gelin yengenin yanında ayak üstü dikili kalır. Yenge izin verdiği zaman oturabilir.

CEREZ OYNATMAK

Gelin, baba evinden ayrılacağı gece oğlan yengesinin cerezi oynatılır. Yengenin cerezi kete, renkli şeker, üzüm kurusu dur. Son zamanlarda bisküvi almak da moda olmaya başlamıştır.

Cerezler tabaklara konur. Ta bakların içinde mumlar yakılır. İki genç kız tabaklar başları üstünde oynarlar. Oyun biter, tabaklar ortaya konur, orada bulunanlar birer iğner alır yerler, sonra da tabaklara para atarlar. Bu paralar yengenin olur. Cerez oynayan kızlara da ayrıca bahış verilir.

Cerezden sonra kına vakmaya sıra gelir. Yenge kınayı çıkarır çıkarmaz, kaçıtır, bahışını isterler. Gelinin eline kına yakan da ayrıca para alır.

GELİNİN EVDEN ÇIKMASI

Davul zurna dışarda gelin ağlatması çalmaktadır. Athlar atlanmış öteye, berieye at kosturmaktadır. Gelin iki göz iki çeşme bezetilmektedir. Gelin bezemede kadınlar varış ederler. Her yaptıkları iş için para isterler. Basını bağlar para? Ke merini sıkarlar, para? Gelinin yoluna mendil açarlar, gelin yürümez, para? Bir vandan da gelinin çeyizi bir kâfide vazırlanmaktadır. Genellikle bir sandık, bir kat vatak olur. Ceviz arabaya yüklenmek istenirken gelinin kardeşi, ya da bir yakını sandığın üstüne oturur, bahış ister, yine para? Gelin tam çıkacakken kını kilitlenir, para? Kardeşlerine at, tabanca alıma mısra eelinin yine yolu kapatılır. «Aldırdım, almadıydım.. Ke simde vardı... vaktü..» derken bir kavgaya gürültü! Athlar dışarda beklemekte tüm köylü sevir de! Gelin ata biner binmez önüne in girilir, para?

Yol vakın da olsa gelini uzak vollarından dolastırılarak götürülür. Ömrü uzun, evlilikleri sürekli olur. Bir süre yol aldıktan sonra atlılar, «panaşa» at kosturur, varışa girerler. Birinci atın boğazına esare bağlarlar. Hemen itirazlar yükselir:

— Sırası beklemeden kaçtı!

— Kestirme volda analdı!

— Bu esas atlı değildi!

Gelinle öden atlılar, yengeler düğünün bir sıra ile vollarına devam ederler. Sıra bozulur. Birisi aradan geçerse güvey başlanır. Bir kornaklıya yol açmak için gelinin önünden solundan yengeler gider.

Gelin ayrı bir köve gidiveren, köv sınırına varır varmaz köv delikanlıları düğün alayının yolunu keser, sınır parası almadan gelini bırakmazlar. Ço-

5

banlar görürse gelin alayını, hemen bir koç tutar, getirir gelinin yolunu keserler. Gelin bu koçu bir eliyle tutup atının üstüne kaldırırsa koç kendisinin olur, kaldıramazsa çobanlar koçun bedeli parayı almadan yolu açmazlar.

GELİNİN ATTAN İNDİRİLMESİ

Gelin, koca evine varınca, attan inmeden bedelinin bağışlanmasını ister. Kardeşleri, babası özellikle bu noktaya dikkat ederler. Geline, tarla, çayır bağışlanır, inek, öküz koyun verilir. Ayrıca bir de kurban kesilmesi gerekir. Gelin kesilen kurbanın kamına elini batırıp evin duvarına vurur.

Kurban kesilmezse kız tarafı nın zoruna gider. Kızarlarsa alar geri götürebilirler gelini... D. köyünde T. Demirbaş, bir günlük yol uzaktan getirdiği geline çok masraf etmişti. Kurban kesecek tutarı kalmamıştı. Kızın kardeşleri:

— Olmaz, dediler, adet yerine getirilmelidir!

T. Demirbaş biraz direnmek istediye de fayda etmedi. Gelini geri götürüyorlardı. Çaresiz bir kurbanlık buldu...

Gelin attan inmeye hazırlanırken özenginin altına bir kazancı ters çevirirler. Üstüne de bir ağaç kaşığı koyarlar. Varlıklar, ağaç kaşık yerine çay tabağı, fincan koyabilirler. Gelin inerken ayağını vurarak kaşığı kırmaya çalışır. Eğer kıramazsa budalanın birisi sayılır, kötü not alır. Yüzü kapalı olduğundan kaşığı iyi göremez. Ayağından tutar, kırmasına yardım ederler... Orta Anadolu'nun bazı yerlerinde kaşığın yerine küp kırarlar.

Gelin, kaşığı kırmaya uğraşırken dama çıkan güveyi, sarımsağı bir örtünün altından gelinin başına cerez, bozuk para sermektedir.

BİNBEREKET İÇERİ

Gelin içeri girerken önce sağ adımını eşikten atmalıdır. Bereket getirmesi için sağ avucuna tahıl, sol avucuna ekşi hamur (hamur mayası) verirler. İçerde kucağına bir anah, babalı erkek çocuk oturturlar. Böylece gelinin erkek çocuk doğuracağına inanılır. Gelin kucağın daki çocuğa çorap verir...

Kız evinde varolan düğün töreninin bir benzeri de oğlan evinde olur. Bu kez de kız yengesini sıkıştırırlar. Akşam vakıta vengenin sıkıntısı bütün artar. Gelin, yüz akını veremezse vengenin hali duman

dır. Öclerini yengeden ahırlar.. Kızlar da ovunda yengeyi sıkıştırırlar:

Yenge yerin dar mıdır?

Etrafın duvar mıdır?

İşler terse giderse

Hiç haberin var mıdır?

GÜVEYİN BAĞLANMASI

Gelinin baba evinde nikâhı kıyılmamışsa, koca evinde gerdeği girmeden kıyılır. Köy imanı, köy muhtarı, kız, oğlan vekilleri, bir iki güvenilir komşu toplanır. Bir odada nikâh kıyılır. Nikâh biter bitmez, kız vekili ile oğlan vekili şimşek gibi fırlarlar. Biri öbürünün ayağına basmaya çalışır. Hangisi önce basarsa o ötekini yenmiş sayılır. Yenilen, yenen kendileri değil, vekili oldukları kız-oğlandır. Daha çok oğlanın yemeni istediğinden kız vekili yavaş davranır, genellikle yenik çıkar.

Gerdek gecesinde belki de nişanlıyla ilk kez yüzyüze gelen delikanlı bir takım hevecanlar, bocalamalar geçirir. Nişanlı yanında hacil duruma düşer. Sa bahleyn yüzü aklı istenecektir gelinden! Bir umutsuzluk, bir perişanlık içinde sabahlayan delikanlı suçu üzerine alır, «bağlan dım» der. İşte böylesi bir olaya güvey bağlanmasa derler. «Oğlan tutulmuş» derler.

Bir takım güvey bağlama yolları yaratmışlardır. Düşmanlar, güveyi kışkananlar, onun iyiliğini istemiyenler güveyi bağlamak için türlü çabalar gösterirler. Bağlama yolları basittir. Dost görünen kötü niyetliler, nikâh kıyılırken içeriye sızabilirler, kamda, bacada dolabilirler. Ellerindeki karasaplı bıçakları, zincirleri, hollikleri nikâh duası okunurken düğümlerler. Parmaklarındaki yüzükleri çıkarır tekrar takarlar.. Böylece güveyin bağlanacağına inanırlar. O yüzden nikâhta içeriyi, dışarıyı iyice kontrol ederler. Şüpheli kişileri, dipte, köşede saklanmışları uzaklaştırırlar. Kus-

kuları iyice dışlamak için de nikâhta buluna para ihtar edilir:

— Herkes elini dizlerinin üzerine koysun, parmaklarını açsın! denilir.

Güveyin gerdek evine gideceği yol üstüne sidikle eğrilir çizerek de güveyi bağlayabilirler!

Güvey bağlanmasından imamlar yararlanır. Ertesi gün duasını okur, muskasını yazar, açarlar güveyi!

Gerdek gecesinde güveye cesaret vermek, kuşku için sadece bırakmamak için bazı köylerde (Polatlı'nın bir köyünde örneği görülmüştür) güveyin odasına kızın, oğlanın çekinmediği bir kadını yatırır. Kadın önceden gider, yatağa girer saklanır. Kız-oğlan habersiz gibi görünürler. Gerektiği zaman kadın yardımcı olurmuş güveye! Bu durumlarda bağlanmalar olmazmış!

GÜVEYİN GERDEK EVİNE GÖTÜRÜLMESİ

Gece bir süre ilerleyince gelini güveye vermek sırası gelir. Evler, genellikle tek odalı olduğundan özel bir gerdek odası her evde bulmak zor. Yine avlular, samanlıklar, ahır köşeleri gerdek odası olur.

Güvey, sağdıçla saklı bulunduğu yerden alınarak arkadaşları, dostları tarafından yumrukle, tekmeyle gerdek odasına götürülür. Tekme - tokat, güveyin kanını, canını harekete getirmek için yapılmış! Eş dost arasına bazan güveyin canına kıyacak düşmanları da karışabilir. Güveyin nişanlısını daha önce istemiş, alamamışlar olabilir. Bunlar zamanlarla düşmanlıklarını unutturur, dost görünürler. Ama kınalı içeride saklıdır. Güvey gerdek odasına girerken onlar da delikanlılar arasına karışır, yumruk verine bıçak saplayabilir güveyin arkasından.

Sarıkamışın B. köyünde yoksu! delikanlının almak istediği kızı bol paralı bir arkadaşı alır. H biç sesini çıkarmaz, dostluğu sürdürür. Düğün yapılır. Arkadaşları güveyi gerdek odasına götürürken içeri adım atar atmaz arkadan ellerine bıçak saplanır. Güvey kanlar içinde yüzükovun düşer...

Arkasından uzunca ağıt yakılır:

Sabahın ezana bak
Kabrini kazana bak
Felek gözün kör olsun
Yazını yazana bak!

Ördeğin eşi geldi
Yüzüğün kaşı geldi
Çıkarın o civanı
Tabut tenesir geldi!

(Devamı var)

YENİ DERGİ

Yöneten: Memet FUAT

Şubat 1966: Faşist kurşunlarıyla öldürülen bir şair:

FEDERICO GARCÍA LORCA ÖZEL SAYISI

J. L. Gili: «Federico García Lorca»; Roy Campbell: «İlk Şiirleri»; Edwin Honig: «Olgunluk Çağı Şiirleri»; Angel Del Rio: «Lorca'nın Tiyatrosu»; Lore. ile Konuşmalar; Antonio Machado'nun «Lorca'nın ölümü üzerine yazdığı şiir»; Lorea'nın şiirlerinden ve desenlerinden seçmeler Ayrıca: Demir Özlü'nün Sabahattin Ali için bir yazısı. Ve Nâzım Hikmet'in sekiz sayfalık bir uzun şiiri:

FAKİR BİR ŞİMAL KİLİSESİNDE
ŞEYTAN İLE RAHİBİN MACERASI

Bulduğunuz yerde De Yayınlarını satan bir kitapçı yoksa «Yeni Dergi» ye mutlaka abone olunuz. Yıllık aboneli 32 lira.

DE YAYINEVİ, VİLAYET HAN, KAT 2, CAGALOĞLU

(YÖN — 921)

«Sosyalizm ve İslâmiyet» tartışmaları

BİLİM AÇISINDAN DİN

Selâhattin Hilâv

Roger Garaudy'nin «Sosyalizm ve İslâmiyet» adlı eserinin yayınlanmasyla başlayan tartışma, toplumcu düşünce alanında, şimdiye kadar üzerinde gerektiği gibi tartışılmayan konuların ortaya atılmasına ve bu konuların aydınlanmasına yol açtı. YÖN'ün 147. sayısında, sayın Niyazi Berkes'in ve sayın E. Tüfekçi'nin üzerinde durdukları belli başlı noktaları, daha somut ve toparlayıcı bir biçimde inceleyen yazıları yayınlandı. Hem Garaudy'nin kitabını hem de tartışmanın getirdiği problemleri gözönünde tutarak, bazı kavramları, bilimsel sosyalizmi kuranların kendi yazıları açısından ele alıp incelemeye çalışmanın, YÖN okurları için yararlı olacağını düşündük. Aşağıdaki yazıda, tartışmanın, bizce temelini teşkil eden üç kavram, yani Din, Asya-Tipi-Üretim Bicimi ve Yabancılaşma ele alınacaktır.

MARKSIST METOD AÇISINDAN DİN

Garaudy, din gerçeğini, Marx'ın yazılarından alınmış ve çerçevesinden çıkarılmış bir cümleye dayandırarak ele almanın yanlış olduğunu söylüyor. Bu cümle, «Din Halkın Afyonudur» cümlesidir. Gerçekten de, dini, tarihi ve sosyal şartların dışında soyut bir mahiyet, bir öz olarak görmek marksist metoda aykırıdır ve Marx da Engels de, din gerçeğini inceledikçe, dinin her yerde ve her zaman aynı etkiyi gösterdiğini söylemiş değillerdir. Marx, daha 1842'de yazdığı bir incelemede, dinin belli şartlarda, belli bir hüküm sınıfın elinde araç olarak kullanılabileceğini ama fonksiyonu hiç bir zaman değişmeyen bir şey değil, toplumun altyapısına bağlı bir ideoloji olduğunu ve bu maddi yapı ile ilintili halinde bulunduğunu söylemişti. (1) Nitekim, Garaudy'nin de sözünü ettiği yazıda (Hegel'in Hukuk Felsefesi'nin Eleştirilmesi), Marx, dinin aynı zamanda, içinde yaşanılan şartlara bir baskıdır ve bu şartları protesto etmek demek olduğunu da belirtiyordu:

«Dini çaresizlik, (çaresizlikten ötürü dine sarılış. S.H.) bir yandan gerçekteki çaresizliğin dile gelişi, öte yandan gerçekteki çaresizliği protesto etmek demektir. Din, ezilmiş insanlığın rahatlayışı, taş yürekli bir dünyanın ve içinde ruhun barınmadığı toplumsal şartların ruhsal bir din. halkın afyonudur.»

Bu cümlelerin içinde yer aldığı yazı, dinin metafizik özünü belirten bir tanım yapmaktan çok, Almanya'dan ve baskı düzenlerinden söz etmektedir. Alman İdeolojisi'nde, Marx'ın, din problemini, Almanyadaki toplumsal durum açısından ele aldığı, açıkça görülmektedir. Yine aynı kitapta, dinin maddi (ekonomik) şartlara bağlı olarak değiştiği ve hatta ortadan kalktığı belirtiliyor:

«Halk kitlesi bakımından, yani proletarya bakımından bu teorik tasavvurlar (dini tasavvurlar.S.H.) mevcut değildir. Bundan ötürü, sözü geçen tasavvurların, halk kitlesi için çözümleri (ortadan kaldırılması. S.H.) da söz konusu olamaz. Halk kitlesinin, dini tasavvurlar gibi herhangi bir teorik tasav-

vuru olmuşsa, bu da, şartlar yüzünden, çoktan beri ortadan kalkmıştır». (3)

Marx'ın dini, değişmeyen bir öz gibi görmediğini; (hem de Alman İdeolojisi'ni yazılmasından önce), Feuerbach üzerine tezlerinden anlıyoruz. Altıncı Tez'de, Feuerbach, «tarihi akışı soyutlamak ve dini duyguyu, değişikliğe uğramayan bir şey haline getirmek» zorunda kaldığı için eleştirilir. «Bundan ötürü Feuerbach, «dini duygunun» bir toplumsal ürün olduğunu görmemektedir. (Tez VII) (4)

Dinin, bütün çağlar için geçerli tek bir metafizik özü olma iddiasına göre, çeşitli çağlarda, ve çeşitli şartlar içinde, birbirinden farklı hatta birbirine karşıt roller oynaması mümkündür. Din, temel yapısı bakımından, bir ideolojidir. Yani, insanların içinde yaşadıkları maddi şartların, aldatıcı bir biçimde insan bilincinde yansımalarıdır. Ama, maddi şartlardan edinilen bu tasavvur da, bütün öteki ideolojik formlar (hukuk, politika, sanat, töreler) gibi, sadece pasif bir yansıma değildir. Bu yansı, diyaliktik bir nitelik taşır ve içinden doğduğu maddi şartları belli bir ölçüde ve farklı olarak etkileme gücüne sahiptir. Bundan ötürü, din gerçeğini, kendisini doğuran toplumsal şartlar ve sınıflar açısından ele almanız gerekir. Bu, dinin, bütün öteki ideolojik formlar gibi, çeşitli bir yapısı olduğunu ortaya koyacaktır. Hüküm sınıflar ve ezilen sınıflar açısından ele alındığı zaman, dinin, birbirinden farklı fonksiyonlar yerine getirdiği görülür. Bu arada şunu da belirtmeliyiz. Marx, her şeyden önce, Kapitalist düzenin eleştirilmesini yaptığı için, dini, hüküm sınıflar açısından ele almış ve bundan dolayı bir baskı ve aldatma aracı olarak din'i incelemiştir. Bu konuyu, çeşitli yönlerden ele alan Engels'in, din konusundaki açıklamaları ise, marksizmin metodolojisi bakımından bu olayın, somut olarak nasıl incelenmesi gerektiğini göstermiştir.

Engels, «Köylüler Savaşı»nda, ekonomik bir çatışma içinde, dini ideolojinin, devrimci bir karakter taşıyabileceğini ileri sürmüştü:

«Derebeyliğe karşı yapılan her saldırı, Kiliseye karşı yapılan bir saldırı olmak zorundaydı. Bütün devrimci, toplumsal ve politik öğretiler (doctrines) de, her şeyden önce, birer râfizilik (resmi dinden sapış) olmak zorundaydı.» (5)

Din, aynı toplum içinde, ama farklı sınıflar açısından, tamamen farklı anlamlar ve fonksiyonlar taşıyordu:

«Burada, Fransa'da olduğu gibi İngiltere ve Bohemya'da da, küçük asilzadelardan bir çoğunun, papazlarla yapılan mücadelede ve râfizilik içinde, şehirlerde bulunanlarla birleştiklerini görüyoruz. Bu olav, küçük asilzadelerin zorlukla oturanlara dayanmak zorunda kalmalarıyla ve prenslerle büyük din adamları arasında, küçük asilzadeler ile şehirlerde oturanlar arasında menfaat birliği bulunmasıyla açıklanabilir.

«Köylülerin ve pleblerin ihtiyaçlarını doğrudan doğruya dile getiren ve daima bir isyanla birlikte yürüyen râfiziliğin

taşıdığı özellik ise bambaşkaydı. Bu râfizilik, burjuva râfizisizliğine ileri gidiyordu. Bu râfizilik, ilkel Hristiyanlığın eşitlik şartlarının dini topluluk için de kurulmasını talep ettiği gibi, sıvı toplumun da kuralı (temeli) olarak kabul edilmesini istiyordu.» (6)

Demek ki, halk kitlelerinin ideolojisi olarak din, belli şartlar içinde devrimci bir özellik kazanmış ve «İnsanların Tanrı Önündeki Eşitliği» ilkesinden, hukuki ve hatta ekonomik eşitlik ilkesini istemeye yönelmişti. Hristiyanlığın gelişmesini inceleyen Engels, bu dinin ilk ortaya çıkışında, «maddi kurtuluştan umudu kalmayan insanların ruhi kurtuluşu bu yeni inançta bulduklarını söylüyor ve «mevcut otoritelere» karşı çıkan bütün insanların bu din içinde birleştiğini belirterek, ilk hristiyan topluluklarının ortaya çıkışı ile çağdaş sosyalizm arasında bir benzerlik buluyordu. (7) Bir «eşitlik isteği»ni içinde taşıyan dini ideoloji, daha sonraki gelişmelerinde çözülmeye uğrayarak çeşitli sınıfların çatışmasını dile getiren farklı unsurlar içinde teşekkül etmiş ve bu unsurlar arasında çatışma ve çelişme kendini göstermişti.

«Teşekkül ettikten sonra, dinin, içinde geleneksel bir muhtevayı daima taşıdığını görüyoruz. Nitekim, bütün öteki ideolojik alanlarda da, gelenek, önemli bir muhafazakar kuvvet olarak ortaya çıkıyor. Ama, bu muhteva içinde ortaya çıkan değişiklikler sınıf ilişkilerinden doğmaktadır. Yani, bu değişiklikleri yapmaya kalkışmış olan insanların arasındaki ekonomik ilişkilerden doğmaktadır» (8)

Demek ki, köklü, ekonomik ilişkilerle bağlı olmasına rağmen, din, her toplumda, her şartta ve her sınıf açısından aynı anlamı taşımamakta, aynı etkiyi yapmamakta ve değişik hatta çelişken pratik sonuçların gerçekleşmesine yol açabilmektedir. Din bir aldatma aracı, bir «afyon» olabildiği gibi (9) devrimci harekete götüren manevi bir faktör de olabilmektedir. (10)

KURTULUŞ HAREKETLERİ VE DİN

Yukarıda açıkladığımız, millî kurtuluş hareketlerinde de dinin, her zaman aynı rolü oynamayacağını göstermektedir. Sömürgecilğe ya da emperyalizme karşı savaşan ülkelerde, belli bir takım şartlar içinde, dinin «dayanışmayı» sağlayan bir rol oynadığı bile söylenebilir. Nitekim, Engels, hayatının son yıllarında yayınladığı «İlkel Hristiyanlığın Tarihine Katkı» adlı incelemesinde, sömürgecilğe karşı yapılan savaşta dinin rolü üzerinde de çok ilgi çekici düşünceler ileri sürmüştü. İslâm dünyasındaki isyanların, şehirli ile becevîler arasındaki ekonomik çatışmadan çıktığını ve dini bir kisveye büründüğünü söyleyen Engels, bu isyanların en sonunda yine başladıkları noktaya döndüklerini ve sık sık tekrarlandıklarını belirtiyor. Engels'in «İslâmiyet Doğu'ya uygun düşer bir dindir» demesine ve bu isyanların «ekonomik şartları değiştirmeden bıraktığından» söz etmesine bakarak, Doğu toplumlarının

KARANLIK DOKU

Sonsuz gökyüzü, deniz

Uzak durmalarda eskiyen kır

Durmadan durmadan vurulup alınırsın

Hüzün bakar, bakınır.

Açık deniz güvertesi, raslantı

Ayaklarsa tenha, yorgun

Dinlemem dedi gelip dayattı

İki yanlırından girip dar yolun.

Bu hangi vakit saatın durdu

Ey çocuk koş gel

Yenilemek için bu dokuyu

Tepeden turnağa bir güzel.

Mehmet Karabulut

statik (duruk) yapısını ve dolaylı olarak Asya-Tipi-Üretim biçiminin, papazlar, Kilise ve ilkel Hristiyanlığın yeniden kurulması konusunda ileri sürdüğü taleplerin hepsini kapsıyordu ama Biçimi'ni gözönünde tuttuğu söylenebilir. Ne var ki, bizi burada asıl ilgilendiren nokta, Engels'in sömürgecilğe karşı yapılan savaşlarda, halk hareketlerinin dini bir kisveye büründüğünü, daha o yıllarda, açıkça görmüş olmasıdır. Engels, İslâm dünyasında, dinin aslına dönmesi için patlak veren isyanlara elebaşılık eden «Mehdiler» den biri olarak ele aldığı Muhammed Ahmed'in (1844-1885), Sudan'da, sömürgeci İngilizlere karşı ayaklanan köylülerin ve göçebelerin başına geçmiş ve sömürgecilere karşı başarıyla savaşmış olduğunu söylüyor. (11)

Marksist metod açısından din olayına yaklaşırsak, dinin belli bir tarihi durumda ne gibi bir rol oynadığını bilimsel bir şekilde incelememiz ve ilericilik adına, dini, bir «safata» ya da sadece bir «yobazlık» gibi görmememiz gerekmektedir. Dini, toplumsal bir gerçeklik gibi ele almayıp soyut bir şekilde reddetmekle, kökleri maddi dünya da bulunan bu ideolojiyi etkilemiş olmayız.

E. Tüfekçi'nin çok iyi belirttiği gibi, «Hoşuma gitmiş gitsin gitmesin, din toplumların belli gelişme aşamasında, bir gerçekliktir. Biz sosyalist olarak belli bir topluma, ekonomik ve sosyal alanda olduğu gibi ideolojik alanda da ancak o toplum gelişmesinin olanaklı kıldığı ileri adımları atabiliriz.» (Yön, sayı 147). Dini «sacma» bir şey gibi görmek, aslında, onun madde kökleri olmadığını ve sadece «vanlış bu fikir» olduğunu ve «vanlışlığının gösterilmesiyle ortadan kalkacağını» sanmak demektir. Bu tavrı, E. Tüfekçi'nin de belirttiği gibi, kökleri Hegel - öncesi mekanist maddeciliğinde bulunan liberalist (Radikalizmin temelinde de bu görüş bulunur.) bir görüştür ve anti-diyalektik bir karakter taşır.

Yapılması gereken iş, bir ideoloji olması bakımından, dinin oynadığı rolü tesbit edebilmek; içindeki çeşitli yanları ve gelenekleri ortaya çıkarmak ve böylece edinilen sağlam bilgilerden kalkarak, pratik çalışmalarda, etkili ve sağlıklı yollara girebilmektir.

Din üzerinde son günlerde yapılan teorik tartışmalar, aslin

da, pratik devrimci faaliyetin başarısı ya da başarısızlığı ile derinden derine ilintilidir. Sözgelimi, yurdumuzdaki dini geleneklerin ve farklı görüşlerin (Sunnilik, Alevilik v.b.) Osmanlı İmparatorluğunun ekonomik ve toplumsal yapısı açısından ne gibi bir anlam taşıdığı açıkça ortaya konmamış olduğu gibi, Kurtuluş Savaşı sırasında çeşitli dini anlayışlardan doğan farklı ve çelişken tutumlar hakkında da yeterince bilgi edinilmiş bulunmuyoruz. Cumhuriyet devri ideolojisinin yarattığı yobaz-ılerici kavramlarının yüzeyde kalan belirlemeler olduğu Sayın Niyazi Berkes'in Batıcılık - Gerici - Milliyetçilik anlayışları arasındaki ilişkileri ele alan çok değerli incelemeleri sayesinde, ancak son bir kaç yıl içinde ortaya çıkarılabiliyoruz. (12)

Sayın Berkes sosyalizmle «batıcılık» arasındaki ilişkiye dokunurken ve «İslâmî»nin gerçek halkçı ve insançı olan çeşidi de en çok Türkler arasında yayılmış olduktan başka, Hristiyanların üç kolu ile olan ilişkileri de hiç bir Müslüman ulusun ezmediği tecrübelerle doludur» derken, bu problemlere nereden yanaşmak gerektiğini bir kere daha aydınlatmış oluyor.

Gelecek Sayıda: ASYA-TİPİ-ÜRETİM BİCİMİ

1. «Gazette de Cologne» için Başyazı, no 179.

2. Marx'ın bu yazısının küçük bir bölümünü daha önce yayınladık. Bakınız: «Genç Marx'tan Birkaç Seçme», Yapraklar Dergisi, Sayı: 4

3. K. Marx - F. Engels, «Sur La Religion» s 80, Editions Sociales

4. Bakınız: L. Feuerbach ve Klâsik Alman Felsefesinin Sonu, s 53 Sosyal Yayınlar, no. 2.

5. K.M - F.E, «Sur La Religion», s 101,2,3,4,5, Ed. Sociales

6. Önceki Eser, s 102

7. Önceki Eser, s 203

8. Önceki Eser, s 260

9. Bakınız: F. Engels, «Sosyalist Düşüncenin Gelişimi», Çev: S. Hilâv. Sosyal Yayınlar, no. 7

10. F. Engels «La Querre des Paysans - Köylüler Savaşı» Ed. Sociales.

11. K.M - F.E, Sur la Religion, 311 - 312

12. Batıcılık, Ulusçuluk ve Toplumsal Devrimler, Yön Yayınları.

«TENEKE»NİN DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

Fakir Baykurt

Türkiye'de tiyatronun, çağdaş ölçülere vurulunca bir genç me içinde olduğu söyleniyor. Devlet Tiyatrosu, yetiştirdiği oyuncu ve yazarlarla bu başarının büyük parçasını kendi önüne çekmektedir. Her yıl, ulusal bütçeden milyonlar alan bu büyük kurum, elbet bazı hizmetler yapmıştır. Ama son yıllarda, açık ya da örtülü yollarla gelen politik etkiler tiyatro yöneticilerini korkutmuş, Devlet Tiyatrosu asıl özelliği olan «Öncülük» eörevini özel tiyatrolara kaptırmış durumdadır. Devlet Tiyatrosuna «Öncülük» görevini kim verdi, diye sorulabilir. Eee, halkın ödediği vergilerle işleyen bir tiyatronun ulusal kültür içindeki yeri «öncülük» değil de «artıcılık» mı olur? Ama şimdi öyledir. Suya sabuna dokunmaz, demagogik şimşekleri üstüne çekmez, çoğu oynansa da oynanmasa da olur oyunlarla Devlet Tiyatrosu, şimdi tani «artıcı» bir tiyatro olmuştur. Hele, yıllardan beri, ker...sinden çok az şey esirgenildiği halde, gerçek seyircisini bir türlü bulamayıp, tiyatroyu büyük kentler dışında oturan halka götürecek sağlam bir örgüt kuramayıp, onun «artıcı» tiyatroyu lüsunu gösteren belirtilerden başka biridir.

İstanbul'da, «Gülriş Sururi ve Engin Cezzar Topuluğu» nun oynadığı «Teneke»yi gördükten sonra bunu düşündüm. Özel tiyatrolar, birçok para sıkıntısı, vergi yükü ve politika baskısı altında, ortaya getirdiği oyunlarla resmi tiyatromuzu hayli

geçmiş durumdadırlar. Türk halkının «sakıncalı» sayılan sorunlarına el atan oyunlar, işe yarar çeviriler, şimdi özel tiyatrolarda seyirci «arşısına çıkabiliyor. Gerçi, büyük kentler dışındaki seyircinin ayağına gidecek örgütü özel tiyatrolar da kuramadılar. Ama böyle bir hizmeti, ulusal bütçeden para aldığı halde Devlet Tiyatrosu başaramadıktan sonra, sadece seyircinin yağıyla kavranan özel tiyatrolara bir şey demeye yer kalmıyor. Özel tiyatroların bu hizmetleri bile insanı Devlet Tiyatrolarını çok az şey için beslediğimiz sonucuna götürüyor ve üzüyor. Bir de... yarım yamalak «devletçilik» uygulamaları, yurttışlarda devletçilikten soğuna duygusu uyandırıyor. Asıl zararlısı, ziyahısı da bu.

Dört beş yıl önce Orhan Asena, Orhan Kemal'in «Murtaza»sını oynattı. Orhan Asena, yazdığı «fazla sivri olmayan» altı yedi oyunla, adını Devlet Tiyatrosuna kabul ettirmiş bir yazardır. Ama Orhan Kemal'den yaptığı bir uyarlamayı kabul etmediler. Çünkü içinde doğrudan doğruya Türk halkının sorunları vardı. Millet Meclisi'nde, Senatoda politikacılar, pusuya yatmış gibi Devlet Tiyatrosunu gözlerdindirdiler. Gazetede çıkan romanlara bile karışan politikacılar, bu tip oyunlara da kanca takabilirlerdi. Tiyatro yöneticisi olarak bu kanca-lardan «kurtulmak» kolay iş mi? Bana ne? Halk benim giderlerimi ödüyor mu? Ödüyor. Gelip oynadığım oyunları görüyor mu? Görmüyor. Öyley-

se, oynatım politikacıların kanca takmayacağı dört «uysal» oyun, günümü gün ederim. Olur mu bana bir karışan? Olmaz di yecektir belki. Ama olur. Bir gün halkın ödediği vergilerle dönen bu çarkı halk yararına döndürmeyenlere de sorular so rulur.

«Murtaza»yı oynamayan Devlet Tiyatrosu, «Teneke»yi hiç oynamazdı. Şimdi «Murtaza» aradan bunca yıl geçtikten sonra özel tiyatrolardan birinde hazırlanıyor. «Teneke» de bir özel tiyatrodan oynanmaktadır. Devlet Tiyatrosu elindeki sahnelerle gerçek Halk Tiyatrosu olunca ya kadar, büyük kent seyircileri «öncü» oyunları özel tiyatroların sahnelerinde göreceklerdir. O vakte kadar halk ne yapacak? Karşılığı zor bulunacak bir soru. Halk iyice uyanın cava, ve aydınları, yöneticileri onu gerçekten düşününceye kadar halk, vergisini vere vere, tiyatrosuz kalacaktır.

«Teneke» oyunu, Yaşar Kemal'in aynı adlı büyük hikâyesinden geliyor. Hikâyesi kadar güzel, onun kadar etkili olan bu oyunu Yaşar Kemal kendisi yapmış. Tiyatro dergisinde açık tadığına göre, onun için Gülriş Sururi istemiş. «Bacı dog ri söylemiş.» Son zamanlarda roman ve hikâyelerden oyun çıkarma işini pek veriyorlar. Hele bunu kendi vazarının yapma sını temelli yapıyorlar. İnsan «Teneke»yi gördükten sonra bunlara hak veremiyor. Ortada bir «konu» vardır. Konuyu başka başka yazarlar ele alıp başka başka biçimlerde sunabilecek leri gibi, onu ilk getiren yazar da yeniden ele alıp başka bir biçimde sunabilir. Demek ki konu, vazarın kafasında daha çok özleşmiştir. Onu yeniden dürtmek rahatsız etmektedir. Bundan başka, bir konunun başka biçimlerde sunulmasını gerektiren durumlar da olur. O zaman sanatçılar, okuyucu için romanını yazar, seyirci için oyunu nu, filmi yapırlar. Bunun sakıncalı bir iş sayılması doğru ise, yazılı sanat yapıtlarının çevirisinden de sakıncalıdır. Çünkü çeviri de, bir dildeki konuyu başka bir dil yoluyla yehiden sunmaktır ki, epeyce de liğiktir. Tartışılacak bir nokta şur: Konuyu başka biçimde isleme işini ilk yazar mı yapsın, başkası mı yapsın? Yaşar Kemal, dergide şöyle diyor: «Teneke üstüne çıkışırken şunu öğ rendim ki, eğer bir romandan hikâyeden piyes çıkacaksa bu na vazarın kendisi yapmalı. Ya zardan başkası, romana ya da hikâyeden asıl sanatı içinde kal mağa mahkumdur. — Bu onun çalışmasını köstekler. — Ben ne yaptım, Teneke'nin konusunu aldım, bu konudan nasıl bir piyes olur, dedim. — ve öyle yaz dım.»

Böylece, hikâyede okudukları mızdan birazı çıkmış, oyuna ve ni ögeler gelmiş. Ama aynı konu. Çukurovada, büyük toprak sahibi «ağa» lar piring ekecek ler. Piring sinek yapacak. Halk kırılacak. Ortada yarım yamalak bir yasa var. Başkanı kaymakam olan bir kurul, pirincin bu yasaya uygun olarak ekilip kaldırılmasına bakacak. Ama ağalar memurları, kaymakamları sindirmişlerdir. Halkın tutunacak dalı yoktur. Hükümet Ankara oturur. Ankara uzak tır. Ve ağaların parası, zoru, uzun kolu vardır. Son bir kaymakam görürüz. Biraz direnecek olur. Ama yan yatıp çamur batıp onu da sepetletirler. Ardından teneke kaldırıp uğurlatılır.

Kimbilir kaçınıcıdır bu? Ge lecek kaymakam ne olacaktır? Bu hep böyle sürüp gidecek mi dir? Halka sahip çıkan olmaya cak mıdır? İnsan burada takılıp kalıyor. Yaşar Kemal, kayma-

PABLO NERUDA KAYMAK TABAKASI

Siz uyduruk aristokratları Amerikanızın

Güllüncüler, suratları

Daha dün sıvanmış memelliler,

Kısrı gençler,

İhtiyat eşekler,

Tavcı mülk sahipleri, klüplerde

Sofra-sölen kahramanları,

Banka-borsa korsanları

Arjantinli, Brezilyanlı, Şilili züppeleri

Kaplan yürüyüşlü, kumaşlılar, elçilik seraserleri,

Siz uçuk kızları aristokrasinin

Etobur çiçekleri, mantarları

Kokulu mağaraların,

Emen bitkiler ne varsa

Kan adına, gübre adına, ter adına,

Boğan sarmaşıklar

Feodal kolları hağı zincirler.

Otlakların titredigi o günler

Bolivarin nal sesleriyle

Ya da O'Higgins'in (Yoksul erler,

Kırbaçlanan halk, vahşetçi yığıtler)

İşte o günlerde siz

Kıralın yambaşındaydınız, papazların gölgesinde

Bayrağa hayırlığın safındaydınız

Ama büyük rüzgârı halkın

Mızrakları beyheyleyip de yurdumuzu

Kollarımızın arasına bıraktığınızda

Ortaya çıktığınız yerden blter gibi,

Bütün toprakları çevirdiniz,

Yeni duvarlar çettiniz,

Yüzeyleri ve insanları yığarak

Bölüştünüz aranızda

Polisi de tekelleri de

Halk, savaştan yeni çıkmış halk

Bu kez maden ocaklarına gömüldü, kızların

İssız ve karanlık derinliğinde.

Taslık çizgilerde düşe kalka

Yağlı fabrikaları işletti,

Kulübelerde coşaldılar

O taşkın konutlarda

Başka safdışı kimselerle.

Dümdük, şaraba battı,

Terkedilmişti, bir kan içiciler ordusuna

Bir bit ordusuna yenilmişti.

Cevresinde duvarlar, gardiyanlar,

Emeksizdi, şarkısızdı, solmuştu,

Ahlak bullak vahşetinde

Tek avuntusu bir gitar

Orfe'den nasılsa kalmış bir gitar

Kurdela, umutsuzlukla donanmış

Saklıyordu halk ların üstünde

Sanki yoksulluğun kusuru.

Çeviren: Cemal Süreya

DOST YAYINLARI SUNAR

Nâzım Hikmet'ten 4 yeni kitap

YENİ ŞİİRLER

7.50 Lira

ŞEYH BEDREDDİN DESTANI

4.00 Lira

KAFATASI

Oyun 4.00 Lira

İNEK

Oyun 4.00 Lira

DOST YAYINLARI, Necatibey Cad. 22/3
YENİŞEHİR — ANKARA

(YÖN — 025)

YENİ KİTAPLAR

Varlık Yayınevi yeni kitaplarını sunar:

1. Sabahattin Ali: İçimizdeki Şeytan (roman) 6 lira.
2. Dr. Yellowlees: Ruh ve Akıl Bozuklukları, 5 lira.
3. B.Necatigil: Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü, 5 lira.
4. John Steinbeck: Bir Savaş Vardı, 4 lira.
5. F.Nietzsche: Seçilmiş Düşünceler, 2 lira.
6. Sabahattin Kudret Aksal, Kahvede Şenlik Var, 2 lira.
7. Panait Istrati: Baragan'ın Dikenleri, 2 lira.
8. Japon Masalları (Çocuk Klâsikleri) 1 lira.

(YÖN: 023)

kam sepetlenirken, Zeyno karı-yı şöyle konuşuyor: «Sen git, bizim için üzülme. Bundan son ra biz kendi başımızın çaresine kendimiz bakacağız.» Nasıl? Halk bugün kendi başının çare sine bakabilecek durumda mıdır? Türk halkı her türlü sömürmeye, haksızlığa sonuna ka dar katlanıp girmeyecek elbet. Ama bugün o güç, o olanak yok elinde. Eğitilmiş midir? Hayır. Örgütlenmiş midir? Hayır. Bir özü vardır, o öz yüksektir, evet. Ama nasıl bakacaktır ken di başının çaresine? Oyunun kişileri arasında ağaları öldürme önerisi tartışılır bir ara. Eski bir eşkiya olan Memet Ali şöyle der: «Ağa bir tene değil, bin tene! Birini öldürüp dağa çıkmış sını ne çıkar?» Nasıl olur öyleyse? Koşulların gelişmesi mi kurtaracak halkı? İşlerin çözül-münü koşullara bırakmak biraz alaturka görünüyor bana. Çünkü sömürücüler koşullarla da is tedikleri gibi oynuyorlar, ayarı, vidayı kendi ellerinde. Öyle kul-lanıyorlar ki bu vidayı, halk u-yuşuk ve uslu dursun... Çıkış yolu, eğitim ve örgütlenmedir, denildiği vakit eğitimi küçümse yen aydınlara hak veremiyor insan. Onlar, bunun için gerek-li yılları göze alamıyorlar. Ama işte Cumhuriyeti kurduk, bu ka dar yıl geçti, koşullar da kötü, halkın kurtuluşu gelmedi. Eği-tim savaşını başarin, bu savaş kaptırmayın sömürücülere, son-uç yaklaşıyor. Halk kendi başı nın çaresine bakacaksa o zaman baksın, değil mi?

Bir de şu var: Sanat, sanatın kendisi, sorunları çözer mi, yoksa onlara ışık mı tutar? Sa-

natçı bu noktada durursa göre-vinden kaytarmış sayılmaz ben-ce. Bu kaytarma ise, bilginlerin, teknisyenlerin, yönetici beyle-rin işi ne? Halk onları niçin bes-ler? Eğer sanatçı, toplum sorun larını iyi seçip getiriyorsa, ya-pıtıyla bu sorunlara gereği ka dar ışık tutuyorsa görevini yap mıştır. Bence, Teneke, tam ve-rinde düşünmüştür.

Biraz öldürücü, ama daha çok düşündürücü bir oyun ol-muş Teneke. Anlatım rahat. Kavranması kolay. Belki oynan ması biraz zor. Ama İstanbul'da ki topluluk o zorluğu yenmiş güzelce. Bir ara, oyundaki ağa-lardan birinin, Murtaza'nın, çok sevimli gösterilmesine takıldım. Öyle güzel konuşuyor, Tuncel Kurtiz öyle sevdirecek oynuyor ki, bu sonuç, yazarın da, oyun cuların da, sanatın da amacına aykırıdır, diye düşündüm. Sey-yirci, bu her yıl binlerce insa-nın kırılması pahasına milyonlar vuran sömürücülere kızacağı yerde onları seviyor, dedim. Bel ki bu nokta, oyunun yazılışı ve oynanışı konusunda tartışılacak en önemli yanlardan biri. Ama, halk sorunlarından bucağ bu-cak kaçan resmi tiyatroların ya macında, ortaya böyle yararlı bir iş getiren sanatçıları alkışla mak görev oluyor. Teneke ö-nemli bir oyun. Bir yol açıp ar-dından daha önemli oyunlar ge-tirecek güçte. Ufak tefek kusur ları üstünde, şimdi durmanın gereği yok. Gerçek halk ti-yatrosuna kavuştuğumuz za-man dururuz. Özel tiyatrolar dan bazıları şimdi o yola yönel mişlerdir. «Teneke» yi yazar, oynayan sanatçılara selâm.

NUKLEER HARBİN İLK HEDEFİYİZ

Clausewitz, «Harp, politikanın diğer bir vasıtasıyla devamıdır» der. Asıl olan politika. Harp, politikanın aracıdır. Bu sebeple, savunma stratejisini politikadan ayırmaya imkân yoktur.

Dünyayı iki jeopolitik görüş içinde incelemek mümkündür. ABD, Rusya ve Komünist Çin dinamik jeopolitik bölgeleri, diğer devimle, jeopolitik mücadele merkezlerini teşkil ederler. Güney ve Güney Doğu Asya ile Avustralya Adalar Grubu, Orta Doğu, Afrika ve Güney Amerika bölgeleri de statik jeopolitik bölgeler, yeni jeopolitik mücadele sahneleridir. Dinamik jeopolitik bölgelerden, statik bölgelere doğru devamlı bir jeopolitik baskı mevcuttur. Meselâ Komünist Çin jeopolitiğinin bugün için asıl baskısı Güney ve Güney Doğu Asya ile Adalar Grubu yönünde, Rusya jeopolitiğinin baskısı da genellikle Orta Doğu üzerinden Afrika istikametinde görünür. Her iki jeopolitik baskıyı, ABD, o bölgelerde bulundurduğu harp filoları (Altıncı ve Yedinci Filolar), bölgesel paktlar ve genel harp potansiyeli ile karşılamak-tadır.

Bütün dünya meseleleri, bu bölgelerden çıkacağı benziyor. Orta Doğu, Türkiye ve Kıbrıs, politikanın çok hareketli olduğu bir kuşağa rastlamaktadır. Tarih gösteriyor ki, Rusyayı Güneyden mağlup etmek kolaydır. Napoleon, Hitler, Rusyanın Batıdan fethini denemiş, başarısızlığa uğramışlardır. Güneyden iki tümenle dâlan Subutay ise Leningrad'a kadar gitmiş, ancak Cen giz çağırınca geri dönmüştür. 1854'de Karadenizden Rusyaya karşı harekete geçince, Çar hemen barış yapmak zorunda kalmıştır. Toprak altı, toprak üstü kıymet hazinelerini düşünerek diyebiliriz ki, Rusyanın yumuşak karnına Türkiye'den vurulur. Sun'i peyk ve kıl'alararası füzeler bu kaideyi değiştirmiş değildir. O halde Rusyanın Güneye karşı son derece titiz olmasını anlamalıyız. Sıcak denizlere ulaşma arzusu, Katerina'dan sonra ikinci planda kalmış, onun yerini Güneyden emin olma düşüncesi almıştır. Rusyayı, yumuşak karnından devamlı rahatsız etmemiz akla uygun bir davranış değildir. Türkiye yi atom üssü halinde bırakırsak, nükleer harpte ilk hedef Türkiye olacaktır. Montgomery, harpte tahrip, yeniden toparlanma ve işgal olmak üzere üç safha var diyor. Modern harplerde tahrip safhası çok kısa sürecektir ve Türkiye tahrip safhasının temel hedeflerinden biri haline getirilmiştir.

NATO, GÜVENLİĞİMİZİ SAGLAYAMAZ

1856 Paris Antlaşmasıyla NATO antlaşması arasında büyük bir benzerlik vardır. Paris Antlaşmasıyla Avrupa devletleri umumî hukukundan faydalanan manevra karara bağlanmış ve Osmanlı Devletinin toprak bütünlüğü garanti altına alınmıştır. Zâhiren iyi bir noktada bulunuyorduk. Fakat bu zâhiri görünüşün gerisindeki büyük acıların kimse farkına varamadı. Antlaşmanın üzerinden henüz iki sene geçmişti. Cidde'de karışıklık çıkmış, İngiliz ve Fransız elçileri öldürülmüştü. Avrupa devletler hukukundan faydalandığımız bu devrede İngiliz ve Fransız donanması derhal harekete geçerek şehri bombardıman ettiler. Antlaşmanın dördüncü yılında, Suriye'de Durziler ile Maruniler arasında çıkan anlaşmazlığı bahane ederek Fransızlar Suriyeye bir tümen çıkardılar. Cebelilübnan'a bir cins muhtariyat sağlayan imtiyazlar verildi. Antlaşmanın beşinci yılında, toprak bütünlüğümüzü garanti etmiş olan müttefiklerimizin etki ve baskısı ile, arzumuz hilâfına, Eflâk ve Buğdan beylikleri birleştirildi. Başına Prusya hükümdarının yeğeni bir prens getirildi.

Kaderi Kıbrıs'a pek benzeyen Girit'te, toprak bütünlüğümüzü garanti eden devletler, 1866 yılından itibaren baskılarını artırmışlardır. Girit'e önce bazı imtiyazlar, sonra muhtariyet sağlanmışlardır. Nihayet Balkan Harbinde, gene Avrupa devletlerinin yardımıyla, Girit Yunanistan'a ilhak edilmiştir.

Paris Antlaşmasından 22 yıl sonra, 1856'da toprak bütünlüğümüzü garanti eden devletler, topraklarımızı paylaşmak üzere Berlin'de bir araya geldiler.

NATO Antlaşması ile Paris Antlaşmasını şüphesiz bir tutmuyoruz. An-

MİLLİ SAVUNMA STRATEJİSİ

(CHP Manisa Milletvekili Emekli Kurmay Yarbay Mustafa Ok'un Sosyalist Kültür Derneğinde yaptığı konuşma)

cak Paris Antlaşmasının özellikle Osmanlı Devletinin bağımsızlık ve toprak bütünlüğünü garanti eden hükümleri ile NATO Antlaşmasının 1-5. maddeleri arasında şaşılacak bir yakınlık vardır.

Johnson mektubundan sonra anla maktayız ki, hiç bir ittifak sistemi millî güvenliğimiz için nihai bir garanti sayılamaz. Politikamıza sahip çıkmalıyız. Politikamızın, içinde bulunduğumuz ittifak sistemlerinin umumî politikasının gerisinde bir sürüklenme haline düşmesine razı olmamalıyız. Millî güvenliğimizin antlaşmalardan çok, devletlerarası dengeye, millî gücümüze ve basiretli bir politika izlenmesine bağlı olduğunu gösteren her türlü örnek ve tecrübeyi tarihimizde bulmak mümkündür.

Johnson mektubundan sonra, NATO'nun güvenilirliği üzerinde hassasiyetle durmamız gerekmektedir. NATO nun belli başlı üç fonksiyonu vardır:

- 1 — Dış saldırıya karşı ortak savunma.
- 2 — Üye devletler arasındaki anlaşmazlıkların arabuluculuk yoluyla çözülmesi.
- 3 — Kalkınma ve gelişme için istikrar ve emniyet.

NATO'nun ilk fonksiyonu, üye memleketlerin bağımsızlık ve toprak bütünlüğünün garanti edilmesidir. Üyelerden birine karşı yapılmış saldırı, hep sine karşı yapılmış sayılır. Antlaşma bu noktada o kadar ileri gitmektedir ki, bir müttefik devletin gemi ve uçaklarına karşı girişilen saldırıyı dahi, bütün üye devletlere yöneltilmiş saymaktadır. Antlaşmaya göre, Karadenize çıkan Amerikan harp gemileri dolayısıyla, Amerika saldırıya uğradım dese ve meseleyi NATO'ya getirirse, bütün üye devletler, bunu, NATO'ya saldırı saymak zorundadırlar. (Bu açıdan hukukçularımız, Kıbrıs'taki birliğimize karşı girişilecek bir saldırının NATO'ya saldırı sayılıp sayılmayacağını araştırmalıdır).

Antlaşma hükümleri bu kadar açık iken, Johnson'dan öğreniyoruz ki, NATO, temel görevini, yani dış saldırıya karşı ortak savunma görevini yerine getiremeyebilir. Rus saldırısı olursa, bizi korumayabilir. Hâuku Zurich ve Londra antlaşmaları NATO'nun tasvibinden geçmiştir. Türkiye, bu antlaşmaların tanıdığı bir hakkı kullanırsa, NATO Antlaşması neden işlemeyecektir? Demek ki özel bir durum var. Johnson istemezse, NATO işlememektedir. Bütün kumandanlıklar NATO Daimî Grubuna bağlıdır. Daimî Grupta Fransa, İngiltere ve ABD vardır. Bu üçlü grubun ciddi meselelerde Amerika'nın dışında hareket edebilmesi mümkün değildir. Söz sahibi Johnson'dur. NATO'nun ne zaman işleyip ne zaman işlemeyeceğini Johnson tayin etmektedir. Türkiye, NATO'nun hangi halde işleyip hangi halde işlemeyeceğini bilemediği müddetçe, toprak bütünlüğünü emniyette sayamaz.

NATO'nun ikinci görevi, üye devletler arasında çıkacak anlaşmazlıkları arabuluculuk yoluyla çözmektir, demiştik. NATO'nun bu görevini de yerine getirmedeğini Sayın Nihat Erim'in bir makalesinden (Bk. Bayram Gazetesi — 26 Nisan 1964) öğrenmekteyiz. Nihad Erim diyor ki:

«İngilizler Ocak ayında Londra'da ilgililer arasında bir konferans topladılar. Konferansta İngiltere, Amerika'nın da kendisiyle birlikte Kıbrıs'ta kuvvet bulundurmasını istedi. Amerika bu teklifi önce olumlu karşıladı. Fakat Makarios reddedince vazgeçti. Yeni bir formül düşünüldü. NATO devletleri silâhlı kuvvetlerinden faydalanılmak istendi. Makarios, bunu da geri çevirdi. Amerika ve İngiltere, nedense Makarios'un arzusuna boyun eğiyordu. Ant-

laşmaları, Anayasayı, insan haklarını kanlı bir şekilde çiğneyen bu adamı zorlamaya getiriyorlardı. Zorlamak şöyle dursun, bu iki devlet ve öteki NATO müttefikleri garip bir çekingenlik içinde insanlık prensiplerini çiğneyen bu politikacı din adamını bütün medenî dünya önünde açıkça ve kesin olarak suçlamayı bile fazla buluyorlardı».

Demek ki NATO, arabuluculuk yoluyla anlaşmazlıkları da çözmemektedir. Bu iki temel görevini yerine getirmeyen NATO'nun, istikrar ve emniyeti de sağlayamıyacağı aşikârdır.

TÜRKİYE'DEN ATOM SİLAHLARI GİTMELİDİR

Buraya kadar söylediklerimi toparlamak isterim:

- 1 Rusya'nın yumuşak karnına Türkiye'den vurulur.
- 2 Rusya Güneyine karşı çok hassastır.
- 3 Rus bombalarının ilk hedefi Türkiye'dir.
- 4 Rus saldırısına karşı NATO'nun işleyip işlemeyeceği belli değildir.
- 5 İlk dört nokta, millî güvenliğimizin garanti altında olmadığını göstermektedir. Bu sebeple Rusyayı tahrikten vazgeçmeli, politika değiştirilmelidir. Türkiye ve Orta Doğunun atom silâhlarından tecrit edilmesi sağlanmalıdır.

RUSLAR VE AMERİKALILAR ANLAŞIRLARSA...

Johnson'un mektubunun ortaya çıkardığı başka bir önemli mesele, Amerikan askeri yardım malzemesinin kullanılışıyla ilgilidir. Johnson, malzemenin, onun rızasıyla kullanılabileceğini yazmaktadır. Bu durumda önemli sorular ortaya çıkmaktadır: Askerî Yardım Antlaşmasına göre, 1938'de olduğu gibi bir Hatay yürüyüşü yapmak bugün mümkün müdür? Bir Molla Barzani hareketine karşı bu silâhları kullanabilir miyiz? Amerikan yardım malzemesini kullanmadan bu ve buna benzer meseleleri çözebilir miyiz?

Üzerinde dikkatle durmamız gereken başka bir mesele, 1962 yılı Küba Buhranı dolayısıyla bizim sırtımızdan yapılan takastır. Ruslar, Küba'dan füzelerini çekmişler, Amerika da Türkiye'den Jüpiterleri kaldırmıştır. İki büyük devletin Türkiyeyi bir muvazaa üssü olarak kullanmalarının tehlikelerine karşı uyanık bulunmalıyız. Rusya ve Amerika uzlaşabilir, Eğer biz politikamızı, Rusya ve Amerika hiç bir zaman anlaşamazlar görüşü üzerine oturtursak, büyük hata işleriz. Evvelce Rusya ve İngiltere anlaşamaz dedik. Almanya tehlikesi çıkmıca, Rusya ve İngiltere anlaş-tılar. 1916 Rus — İngiliz gizli anlaşması, Boğazlar bölgesinin Rusyaya terkinini öngörüyordu. Bu sebeple tahrikçilikten vazgeçip, Rusya ile Atatürk'ün kurduğu 1925 ilişkilerine dönmeliyiz.

TÜRK — YUNAN HARBI

Türk — Yunan Harbinden çok söz edildi, bu mesele üzerinde de biraz durmak isterim. Yunanistan ile kara hududumuz 204 kilometredir. Ama bu genişlik hemen daralır ve önümüze 25 ilâ 30 kilometre genişliğinde ve 300 kilometre uzunluğunda bir koridor çıkar. Bu dar şeritte, Arnavutlar ve Bulgarlarla beraber olmadıkça harp yapılamaz. Manevra sahası yoktur. Netice almak için kara harbi ile birleştirilmiş bir amfibik harekâta veya hava indirmesine ihtiyaç vardır. Bunun da ne geniş imkânlarla ihtiyaç göstereceğini ve ne derece güç olacağını kestirmek mümkündür. İstila tipi bir amfibik harekâtı bugün dünyada bir kaç devlet başarabilir. Ve esasen Ege Denizine sokulacak Amerikan Altıncı Filosu, Türk — Yunan harbini önleyebilecek güçtedir. Geriye ne kalıyor? Hava ve deniz bombardımanı. Başlı başına bunlarla, atom kullanılmadıkça bir harp kazanılamaz. Ne var ki Kıbrıs da elden giderse, Türki-

ye'nin bütün Batı kıtalı yolları Yunanların eline geçecektir. Bu durumda bir nefis müdafaası karşısında kalacağız. Yapılacak iş, gayet kararlı ve önceden plânlanmış biçimde, harp ilân etmeksizin, baskın tarzında 12 Adaların hepsini veya en önemlilerini sür'atle ve şartlı olarak işgal etmektir. Adalarda tahkimat yoktur, harekât 24 saatte tamamlanabilir. İşgal, Kıbrıs için de siyasi bir baskı manivelası teşkil edebilecektir. Ne var ki devlet tecrübesinden yoksun bir kadro elinde meselelerimiz nasıl çözülecektir? Hiç değilse Kıbrıs konusu hal edilinceye kadar güçlü bir koalisyona gitmeyi lüzumlu görürüm.

SORULAR

Mustafa Ok, bundan sonra çeşitli soruları cevaplandırdı:

SORU — Nazik noktadayız. Durumumuzu iki büyük devletle ilişkiler dışında düşünmek mümkün değil. Üç çözüm şekline hangisini uygun bulur sunuz? a) İki dev devletten birine bağlanmak, b) Üçüncü Dünya safına katılmak, c) Aktif bir bağımsızlık politikasıyla iki büyük devletin yakınlaşma sına çalışmak.

CEVAP — İki büyük potansiyelin kontak ucundayız. Almanya, Vietnam ve Kore de aynı durumda. Kritik temas ucunda olmak, devamlı tehlike taşır. Kore, Vietnam ve Almanya bölünmüşlerdir. Amerika'dan çok Amerikancılık Türkiye'nin çıkarlarına uygun değildir. Bu sebeple, büyük devletlerden birine bağlanmak doğru olmaz. İki büyük devletin ikisini birden gücendirecek bir tarafsızlık politikası da tehlikelidir. Her iki büyük devletin çıkarlarının birleştiği bir dengede durmayı bilmeliyiz. Atatürk bu dengeyi kurmayı başarmıştı. Bu nun için bağımsız, kişilik sahibi bir dış politika zorunludur. Rusyanın Güneyinden, Türkiye'nin ise Kuzeyinden emnin olması sağlanmalıdır.

SORU — Amerikan üsleri kalkmadan, Orta Doğunun nükleer silâhlar dan tecridi mümkün olabilir mi?

CEVAP — NATO'ya mensup Kuzey Avrupa ülkelerinde nükleer silâhlar yoktur. General de Gaulle, kendi emrinde kullanılmıyacağı nükleer silâhlara Fransız topraklarında yer vermemektedir. Fransa evvelce, nükleer silâhları kabul etmişti, ama de Gaulle kaldırdı. Bu bir basiret ve sevgi meselesidir. Ben, Türkiye'nin atom silâhlarından tecrid edilmesinin bir yolu bulunacağına inanıyorum. Meselâ çok taraflı atom gücüne katılmadık. Bunu daha öteye götürebiliriz.

SORU — Bizli ittifaklardan çok, büyük devletler arasındaki denge, millî gücümüz ve basiretli bir dış politika korur, dediniz. O halde NATO'da kalmak niye?

CEVAP — Önemli olan, ittifak sistemini güvenliğimizin tek garantisi saymak biçimindeki tehlikeli bir tutumdan kurtulmaktır. General de Gaulle uyanıklık içinde. Fransa NATO'dadır, fakat politikasını çizirken Çin ve Üçüncü Dünya gibi unsurları hesaba katıyor. Millî güvenliğimizi topyekûn NATO'ya bırakılamaz.

SORU — Türk topraklarında bulunan nükleer silâhlar, NATO Antlaşması gereği midir? Yoksa Amerika ile olan ikili anlaşmalara dayanarak mı getirilmiştir?

CEVAP — Nükleer silâhlar ikili anlaşmalarla gelmiştir. NATO gereği değildir. Sanırım ki NATO çerçevesinde, ikili anlaşmaları elde etmek daha kolay olmaktadır.

SORU — Amerikan harp gemilerinin Karadenize son çıkışı, Montreux antlaşmasına uygun olarak mı yapılmıştır?

CEVAP — Dışişleri Bakanı uygundur, dedi. Şimdilik bunu kaydetmek le yetinelim.

SORU — Rusyaya karşı 1925 politikasına dönelim, dediniz. Bununla bir saldırmazlık paktının imzalanmasını mı kastediyorsunuz?

CEVAP — Atatürk, «Türk — Rus yakınlaşması dünya barışının yararına» diyor. Bunun gereğini yerine getirmeliyiz.

SORU — 12 Adaya çıkartma yapılsa, Amerikan tutumu ne olur?

CEVAP — Kıbrıs giderse, artık bir nefis müdafaası söz konusudur. Amerikanın meseleyi bu noktaya kadar getireceğine ihtimal vermek istemem. Ama bu ihtimali de varit görüp, gerekli tedbirleri almak lazımdır.